

1934 DECEMBER

ERDÉSZETI LAPOK

LXXIII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

12. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Megindították 1862-ben WAGNER KÁROLY és DIVALD ADOLF

Felelős szerkesztő
BIRÓ ZOLTÁN

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj 1934. évre 24 P, erdészeti altiszteknek 12 P.

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagjárulékok fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet
A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.

(Telefon: 237—22.)

MEGHÍVÓ

az Országos Erdészeti Egyesületnek 1934. évi december hó 21-én, pénteken délután 5 órakor az egyesület székházában (V., Alkotmány-utca 6.) tartandó

RENDES KÖZGYÜLÉSÉRE.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Ügyvezető jelentése.
3. Jelentés az új erdőtörvényjavaslat tárgyalásáról.
4. Az igazgató válaszmány javaslata a magán-erdőtiszti-karnak a tervbevett gazdatiszti gyám- és nyugdíjintézetbe leendő bekapcsolása tárgyában.
5. Esetleges indítványok.

Budapest, 1934. évi november hó 19-én.

Az elnökség megbízásából:

BIRÓ ZOLTÁN s. k.
ügyvezető.

MEGHÍVÓ

az Országos Erdészeti Egyesület igazgató választmányának ezévi december hó 21-én, pénteken délelőtt 11 órakor az Egyesület székházában tartandó ülésére.

Tárgysorozat:

1. Ügyvezető jelentése.
2. Jelentés az új erdőtörvényjavaslat képviselőházi tárgyalásáról.
3. Bizottsági jelentés a gazdatiszti törvényjavaslatról.
4. Javaslat a nyugellátásra nem jogosult egyesületi alkalmazottak végkielégítésének szabályozásáról.
5. Esetleges indítványok.

Budapest, 1934. évi november hó 19-én.

Az elnök megbízásából:

BIRÓ ZOLTÁN s. k.
ügyvezető.

MEGHÍVÓ

a Magán Erdőtisztek Szolgálati Viszonyának Szabályozását Előkészítő Bizottságnak ezévi december hó 19-én, szerdán délután 5 órakor az Országos Erdészeti Egyesület székházában tartandó ülésére.

Tárgy:

1. A gazdatisztek szolgálati viszonyának rendezésére, valamint a Gazdatiszti Gyám- és Nyugdíjpénztárra vonatkozó törvénytervezet.
2. Esetleges indítványok.

Budapest, 1934. évi november hó 19-én.

Az elnök megbízásából:

BIRÓ ZOLTÁN s. k.
ügyvezető.

Kérelem

a tagdíjak és előfizetési díjak beküldésére.

Tisztelettel felkérjük az Országos Erdészeti Egyesület t. alapító- és rendes tagjait, valamint az Erdészeti Lapok t. előfizetőit is, hogy az egyesületi és a lappal kapcsolatos kiadások fedezhetése céljából az 1935. évre esedékes tag-, illetőleg előfizetési díjakat, valamint a hátralékos tagdíjakat a jelen számhoz csatolt postatakarékpénztári csekklap felhasználásával (23.602) mielőbb beküldeni szíveskedjenek.

Tagjaink a lapot tagilletményként kapják, a lapért külön előfizetési díjat nem fizetnek. ..

Az Erdészeti Lapok előfizetési díja a nemtagoknak egész évre 24 pengő, erdészeti altiszteknek 12 pengő.

Budapest, 1934. évi december hó.

Titkári hivatal.

Krónika

1. Az új törvény.

Mikor e sorokat írjuk, a képviselőház már befejezte az új erdőtvénnyajavaslat vitáját s talán mire e sorok napvilágot látnak a felsőház is letárgyalja azt.

Őszintén megvallva, érthetőnek találtuk azt, hogy dacára a javaslat rendkívüli gazdasági fontosságának, a tárgyalások aránylag csekély érdeklődés mellett folytak, mert hiszen az erdőgazdasági kérdésekhez való hozzáértés nem nagyon általános.

Ezzel szemben igaz örömmel állapíthatjuk meg azt, hogy a vita majdnem teljesen politikamentes, tárgyilagos volt és hogy tisztázta a kisebb függő kérdések mellett a legkényesebb kérdések egyikét: a turista-ügyet is.

Aki figyelemmel olvassa különösen az erdőbirtokos vagy az erdőgazdasággal közelebbi összeköttetésben álló képviselőurak felszólalásait, igaz megnyugvással állapíthatja meg, mennyire az érdekeltek óhajításának felel meg a régóta függőben lévő kérdéseknek a törvény keretében való szabályozása.

Azok a kijelentések, amik az erdő közérdekű jelentőségéről, különösen báró Inkey Pál és gróf Eszterházy Móric képviselő urak ajkairól elhangzottak, megérdemlik azt, hogy a mindenkori erdőgazdaság megőrizze azokat, mint nyilvános tanubizonyságait annak, mennyire hivatása magaslatán áll a sokszor hibáztatott és sokszor vádolt magyar edőbirtokos-osztály és mennyire átérzi azokat a sok tekintetben a sajátjával is egyező fontos közérdekeket, amelyek a rendszeres erdőgazdálkodás nyugodt menetének biztosításához s a csonkaország erdeink fenntartásához, jókarba helyezéséhez és szaporításához fűződnek.

De a legteljesebb elismeréssel kell megemlékeznünk a másik félről, a törvény tervezője és benyújtójáról: dr. Kállay Miklós földművelésügyi m. kir. miniszterről.

Évtizedek óta hangzottak el a panaszok az adminisztráció és az érdekeltségek részéről, évről-évre ismétlődött meg az érdekképviseltek kérése emlékiratokban, parlamenti és felsőházi felszólalásokban, amelyekben kérte, követelte, sürgette az új törvény előterjesztését és életbeléptetését.

Miniszterek, főosztályfőnökök jöttek és mentek s a kérelem kérelem maradt mindaddig, amíg a mai földművelésügyi miniszter úr egy erélyes kézmozdulattal helyes mederbe nem terelte a törvény sorsát és megfeszített munkában eltelt, néhány hónapos előkészítés után a megvalósulás elé juttatta azt a tervezetet, amely ő előtte évekig hanyódott a minisztérium polcain.

Eltékintve ettől, még egy szempont van, amelyikből nézve a miniszter úr teljes joggal tarthat számot az érdekeltek és elsősorban az Egyesület elismerésére és hálás köszönetére.

Ez pedig az a bölcs belátás és jóindulatú megértés, amelylyel az érdekeltek minden elfogadható kívánságát méltányolta és elfogadta.

Nem állíthatjuk azt, hogy az Egyesület kérései teljes 100%-ig teljesültek, de ahol nem lettek is 100%-ig honorálva, a törvény elfogadott szövege módot nyújt arra, hogy a végrehajtás során a közérdek mellett a magángazdaság jogos kívánságai is teljesüljenek.

Minden reményünk és bizalmunk megvan ahhoz, hogy a

törvénytervezet ilyen formában kerül a felsőház elé és ott is így megy keresztül.

Azt a biztos alapot látjuk az új törvényben, amelyiken a magyar erdőgazdaság egy újabb félszázadon át nyugodtan építhet.

Azok a részek, ahol a gazdasági élethez való alkalmazkodásra van szükség, elég tág keretet nyújtanak arra, hogy a végrehajtás ezeken belül simulhasson a mindennapi élet igényeihez és követelményeihez.

Bizton reméljük ezért, hogyha a végrehajtókat ugyanaz a lelkesedés és megértés fogja áthatni, ami áthatotta azokat, akik a törvény tervezésében, átdolgozásában és tető alá hozásában résztvettek, akkor a törvény olyan mértékű megnyugvást és egyetértést vált ki az érdekeltek és a törvény végrehajtói között, amilyenre még nemcsak nálunk, de a környező államokban is alig volt példa.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Mi a magunk részéről csak kedves kötelességet teljesítünk akkor, amikor minden alkalommal meghajtjuk az Egyesület zászlóját azok előtt, akiknek ebben az igazán alkotó, komoly munkában részük volt, van és lesz.

2. A műfaértékesítés megszervezése.

Nem először kerül ez a kérdés szóba itt és nem egyszer képezte már az igazgató válaszmányban is megbeszélés tárgyát.

Az Egyesület vezetősége igen sokszor mutatott rá arra, milyen nehéz a helyzetünk akkor, amikor állást kell foglalnunk egyes műfaválasztékoknak külföldről való behozatala ellen, de nem tudjuk megjelölni azt a belföldi forrást, ahonnan a behozatalt kérő legtöbbszörre ipari vállalatok szükségleteiket be tudnák szerezni.

A legutolsó igazgató-válaszmányi ülésen Onczay László válaszmányi tagunk tett ebben az ügyben indítványt, amit szó szerinti szövegében ideiktatunk:

„A magyar erdőbirtokosság érdeke a fagyártmányok értékesítése szempontjából nincsen megfelelően megvédve szervezetlensége következtében.

Minduntalan megtörténik, hogy fafeldolgozó iparok s a szakmabeli kereskedők olyan fagyártmányokra kérnek behozatali engedélyt, amelyből jelentékeny tételeket termelnek a belföldön s amelyeknek jó része eladatlanul áll, hogy csak a bányafát, friezt, szőlőkarót említsem.

Ennek az az oka, hogy az erdőbirtokosság nem létesített a maga számára egy olyan centrális szervet, amely az eladó készleteit nyilvántartaná s publikálná, a kereskedők s a feldolgozó ipar pedig nem tudja, hogy hol és kinél található meg gyorsan a szükségletének megfelelő minőségű és mennyiségű árut.

Tisztelettel javaslom, hogy az Országos Erdészeti Egyesület, illetve annak ügyvezetősége vállalja az erdőbirtokosság eladó fagyártmányainak nyilvántartását s azok megfelelő publikálását.

Ezáltal nemcsak hogy egy újabb érdekszálal fűzi magához az erdőbirtokosságot, hanem a fafogyasztó ipar részéről az „Erdészeti Lapok“ számára újab előfizetőket szerez.“

Nagyon örvendünk neki, hogy az Egyesület vezetősége által már több ízben szóvá tett javaslat most egy olyan uradalom képviselője részéről vetődik fel, amelyik nemcsak nyers műfának, de a legkülönbözőbb félgyártmányoknak az előállításával és forgalombahozásával is foglalkozik.

Jó egynehány esztendeje annak, amikor az Egyesület vezetősége utalt azokra a nehézségekre, amiket termelési statisztikánk hiánya idéz elő s már akkor felvetette a javaslatot, hogy az Egyesület vállalja a nyilvántartást, aminek természetes következménye volna az is, hogy a különböző anyagok iránt érdeklődőknek meg tudja jelölni azokat a belföldi forrásokat, ahonnan szükségleteiket fedezhetik.

Ma sem értjük, hogy milyen okból, de igen éles ellenzéssel találkozott a javaslat, azzal az indokolással, hogy az Egyesület „közvetítéssel“ nem foglalkozhatik.

Nézzük már most, vajjon tényleg közvetítés-e ez és vajjon összeférhetetlen-e egy érdekképviselő fogalmával és hivatásával.

Véleményünk szerint bármely termelő ágazat érdekképviselője akkor áll hivatása magaslatán, ha megszervezni, létrehozni iparkodik minden olyan szervet vagy intézményt, amelyik az általa képviselt gazdasági ágazat fejlődését, nyugodt

munkáját, boldogulását megkönnyíti vagy lehetővé teszi és vállal minden olyan munkát, amiknek a központosított elvégzésére az említett cél elérése érdekében szükség van.

Az Országos Erdészeti Egyesület az utolsó években igenis behatóan foglalkozott minden olyan a bel- vagy külkereskedelemből felmerülő kérdéssel, amely a magyar erdőgazdaság termelési és értékesítési lehetőségeit s ezzel kapcsolatban az erdőgazdaság jövedelmezőségét bármilyen irányban befolyásolja.

Az értékesítésnek különösen a helyhez kötött erdőgazdaságnál és különösen a magyar erdők egyenetlen eloszlása mellett egyik legnagyobb nehézsége az, hogy igen sok termelőnk nincs tájékozva arról, mit keresnek a piacon és még több fogyasztóknak homályos sejtelme sincs arról, hogy be tudná-e szüségletét belföldön szerezni és ha igen, kinél.

Véleményünk szerint az érdekképviselőnek nemcsak az a kötelessége, hogy olyan termékek behozatala ellen állást foglaljon, amiket belföldön is elő lehet állítani, de az is, hogy meg tudja jelölni azokat a forrásokat, amelyekből az arra szoruló belföldi fogyasztó a maga szükségleteit *tényleg* fedezni is tudja.

Hogy példát említsünk, nem elég, ha az érdekképviselő a belföldi termelésre való hivatkozással megakadályozza a külföldi bükkörnk, tölgy fűrészárú vagy parkettfríz behozatalát, feltétlenül szükség van arra is, hogy ezt az ellenzést olyan statisztikával tudja alátámasztani, amelyből kitűnik, hogy a kereset árucikkből az országban tényleg van készlet, hol van és legalább hozzávetőleges pontossággal, mennyi.

Nem tudjuk, feltűnt-e egyes termelő vállalkozásunknak és uradalmunknak az, hogy az utóbi években fogyasztó iparágak aránylag gyakrabban fordultak hozzájuk, érdeklődve bizonyos fanemű és választéku nyersanyag vagy félgyártmány után.

Ezek az érdeklődések a földművelésügyi minisztériumnak eddig arra az eléggé nem helyeselhető álláspontjára vezethetők vissza, hogy ilyen választékok behozatalát csak abban az esetben engedélyezte, illetőleg ahhoz csak abban az esetben járult hozzá, ha a kérvényező az érdekképviselő által megjelölt termelők leveleivel igazolta azt, hogy a kérdéses választékot tőlük beszerezni nem tudja.

A mai rendszer mellett az érdekképviselő úgyszólván egye-

dül a vezető tisztviselő általános tájékozottságára van ebből a szempontból utalva.

Emellett pedig igen könnyen megtörténhetik, amithogy kétségkívül így is történik, hogy ezeknél a kikötéseknél figyelmen kívül marad sok olyan termelő, aki pedig az illető választékot vagy már termeli is, vagy pedig az értékesítés biztosítása esetén termelni tudná.

Véleményünk szerint az érdekképviselőre itt nemcsak az hivatás vár, hogy a termelt készleteket, vagyis a kínálatot tartsa nyilván, hanem az is, hogy a keresletről a termelőket megfelelően tájékoztassa.

Józan megfontolás mellett el kell tűnniök azoknak az aggodalmaknak, mintha az érdekképviselők által vezetett nyilván tartás egyértelmű volna üzleti titkok elárulásával.

Véleményünk szerint itt nincs árkérdésről szó, de nincs szó arról sem, hogy az érdekképviselő a termelő és fogyasztó között az ügyletet ügynöki munkával létrehozza, hanem csupán arról, hogy egyrészt tájékoztatni tudja a fogyasztót afelől, honnan tudná esetleges szükségleteit a belföldön beszerezni, másfelől a termelőknek is nyújtson bizonyos tájékoztatást arról, kik és milyen nyersanyagot vagy félgyártmányt keresnek továbbfeldolgozási vagy egyéb célokra.

Lehetőleg pontos havi nyilván tartás felelne meg a célnak legjobban, mi azonban természetsszerűleg számottevő munkát és költséget is jelent.

Már pedig az Egyesület mai személyzete ezt az aránylag nagy munkát nem igen bírja, a költségeket pedig egyáltalán nem bírja az Egyesület.

Számolnunk kell tehát azzal, hogy ez bizonyos áldozatkészséget kíván az érdekeltektől

A mi véleményünk azonban az, hogy ezt a feltétlenül szükséges áldozatkészséget maga az eredmény igen sokszorosán meg fogja haladni.

Egyébként az igazgató választmány Onczay tagtárs javaslatának elintézésésképpen megbízta a vezetőséget azzal, hogy a kérdéses szolgálat megszervezésére vonatkozólag tervezetet dolgozzon ki s ezt terjessze az igazgató választmány elé.

3. Az Egyesület helyzete.

Minden kerülgetés nélkül eláruljuk, hogy az Egyesület anyagi helyzetét kívánjuk ehelyütt szóvá tenni.

Legelőnek két számadatot iktatunk ide.

A múlt év végével 38.533 pengő 55 fillérrel nyilvántartott tagdíjhátralék ezideig 50.625 pengő 55 fillérrel szaporodott fel.

Tagtársaink mindegyike igen jól tudja, hogy az Egyesület békebeli, közel másfélmillió aranykoronát kitevő alapítványait és alaptőkéjét, a titkári nyugdíjalapot az utolsó fillérig elveszítette, hogy a 2000-et meghaladó fizető taglétszám ma már annyira összezsugorodott, hogy a 900-at is alig éri el.

Ezzel szemben, ha egyéb nem is, maga a lap, az ahhoz csatolt mellékletek, az a rengeteg nyomtatvány, amit az Egyesület a törvényelőkészítéssel stb. kapcsolatosan a tagoknak szétküld, már magukban bőséges bizonyítékai annak, milyen kiadások terhelik az Egyesületet.

A már régóta adóköteles székház jövedelmei nem sokkal haladják meg az Egyesület nyugdíjterheit s ha nem akarjuk, hogy ez az értékes vagyontárgy tönkremenjen, az eddig teljesített helyreállítási munkákon kívül még tízezrekre menő helyreállítási költséget kellene befektetnünk.

Isten segítsége és a kormányzat jóindulatú támogatása, amely az akciók révén végzett munkáért és kockázatért némi jövedelemhez juttatta az Egyesületet, tette csak lehetővé azt, hogy az Egyesület anyagi helyzetét ezideig is meg tudtuk menteni a végleges összeomlástól.

Ez a mérhetetlen nagyösszegű tagdíjhátralék azonban igen szomorú képét festi a jövődőnek.

Úgy véljük, ma már birtokos és erdőtisztikar egyaránt érzi, mennyire szükség van a mai kíméletlen gazdasági harcban a tevékeny, munkára kész, sőt ha kell: harcoss érdeképiseletre.

Sőt úgy véljük, nyugodtan állíthatjuk azt is, hogy az Egyesület már eddig is tanujelét adta annak, mennyire akarja és tudja az érdeképiselet sokszor nehéz szerepét a küzdelem, a szervezés, a felvilágosítás, a tájékoztatás terén egyaránt ellátni.

Vajjon érdeke-e a magyar erdőgazdaságnak és erdőtisztikarnak, hogy újból visszaessék a szervezetlenségbe, a képiselet

hiányába és érdekei újból minden számottevő védelem nélkül maradjanak?

Azt hisszük, erre a kérdésre csak nemmel lehet válaszolni.

Nyíltan meg kell mondanunk, hogy az Egyesület a birto-
kososztály részéről sem élvezti azt a mértékű támogatást, amire
feltétlenül szükség volna.

Az igazgató választmány legutolsó ülésén foglalkozott ezek-
kel a kérdésekkel és az elnökséget bízta meg, hogy a megfelelő
intézkedésekre nézve tegyen minél előbb javaslatot.

Addig is, amíg ez a javaslat a választmány elé kerül, ezúton
kérjük t. Tagjainkat arra, hogy hátralékos kötelezettségeiknek
szíveskedjenek eleget tenni.

Úgy véljük, az Egyesület az utolsó esztendőben megfelelt
azoknak a követelményeknek, amiket vele szemben támasztani
lehet, tehát csak jogosultnak lehet minősíteni azt, ha tagjaitól
is az ellenszolgáltatás teljesítését kéri.

4. Örvendetes hír.

A földművelésügyi miniszter úrnak az erdőtörvényjavaslat
általános vitája során elhangzott felszólalása tartalmazza ezt az
örömhírt.

Kijelentette a miniszter úr, hogy az Alföld-fásítási terve-
zetbe felvett közel 200.000 kat. hold területnek 12 év alatt
leendő beerdősítésére a költségfedezetet elő tudja teremteni és
már a jövő évi költségvetés tárgyalása során megfelelő javas-
lattal fog a törvényhozás elé járulni.

Ismét egy olyan ténye a földművelésügyi miniszter úrnak,
amit csak a legnagyobb elismeréssel és hálával tudunk regisz-
trálni s örömmel állapítjuk meg azt, hogy az erdőgazdaság köz-
gazdaságilag is mérhetetlenül fontos kérdései iránt a miniszter
úrnál nemcsak az a megértés van meg, amit igen hosszú időn át
elődeinél sem nélkülöztünk, de megvan a kemény akarat és
tettrekészség, aminek a hiányát eddig olyan sajnálatosan éreztük.

Nem egyszer mutattunk rá e lap hasábjain, de emlékirat-
okban, felterjesztésekben, rőpiratokban, előadásokban, köz-
gyűlési és választmányi határozatokban is arra, mennyire pénz-
kérdés az egész fásítás kérdése, mennyire nem szabad még a
mai nehéz gazdasági viszonyok között sem takarékoskodni ezen

a téren és micsoda bűn a nemzet jövője ellen ezeknek a kérdéseknek az elhanyagolása és háttérbe szorítása.

A miniszter úrnak ez a kijelentése feljogosít bennünket a reménységre, hogy arra az örökké tartó emlékoszlopra, amit a miniszter úr magának a nemzet történetében az erdőtörvénytervezet benyújtásával alkotott, felteszi a méltó koronát is azzal, hogy a törvényben foglalt nemes intencióknak idejében és megfelelő módon való végrehajtásáról is gondoskodik.

Végtelen örömünkre szolgál, hogy lapunk mai számában immár másodízben van alkalmunk arra, hogy a hálás köszönet és elismerés zászlóját meghajtsuk a miniszter úr előtt s engedje meg egyúttal azt is, hogy amint az előkészítő munkából iparkodtunk a részünket megfelelően kivenni, tisztelettel és ragaszkodással ajánljuk fel a végrehajtás még komolyabb és nehezebb munkájához is az Egyesületnek szakszeretettől, önzetlenségtől és becsületes magyar érzéstől áthatott segítő munkáját.

5. Az első háromnegyed év fabehozatali mérlege.

A Statisztikai Havi Közlemények legutolsó számából ideiktatjuk az 1934. év első kilenc hónapjának fabehozatali mérlegét.

Fabehozatalunk mennyisége az 1933. és 1934. év első 9 hónapjában, 10.000 kg-os kocsirakományokban:

	1933	1934	Az 1933 évvel szemben	
	I—IX.	I—IX.	több	kevesebb
Tűzifa	8.773	15.426	6.653	—
Faszén	2.348	2.360	12	—
Bányafa	4.929	4.940	11	—
Gömbölyű fenyőfa ..	5.928	13.246	7.318	—
Gömbölyű lombfa ..	982	1.012	30	—
Hegyezett karó	64	38	—	26
Bárdolt fenyőfa	3.083	5.501	2.418	—
Vasúti talpfa	51	94	43	—
Kádárfa	16	39	23	—
Bognárfa	24	20	—	4
Fűrészelt fenyőfa ..	14.783	21.428	6.645	—
Fűrészelt lombfa ..	224	823	599	—
Összesen:	41.205	64.927	23.752	30

Fabehozatalunk értéke az 1933. és 1934. év első 9 hónapjában.
Érték 1000 pengőben:

	1933	1934	Az 1933 évvel szemben	
	I—IX.	I—IX.	több	kevesebb
Tűzifa	1.551	2.709	1.158	—
Faszén	1.483	1.440	—	43
Bányafa	1.479	1.384	—	95
Gömbölyű fenyőfa ..	2.028	4.824	2.796	—
Gömbölyű lombfa ..	381	400	19	—
Hegyezett karó	31	21	—	10
Bárdolt fenyőfa	1.598	2.872	1.274	—
Vasúti talpfa	26	33	7	—
Kádárfa	29	45	16	—
Bognárfa	18	13	—	5
Fűrészelt fenyőfa	10.951	16.561	5.610	—
Fűrészelt lombfa	182	642	460	—
Összesen:	19.757	30.944	11.340	153

A valamennyire mégis javuló gazdasági helyzet képét mutatja az, hogy a behozatal úgy mennyiségben, mint értékben több mint 50%-kal emelkedett.

Megnyugvásunkra szolgál emellett az is, hogy éveken át folytatott harcaink eredményeképpen ennek a nagyértékű behozatalnak a kivitel terén túlnyomóan a testvér mezőgazdasági ágazat látta hasznát.

Ami már most a részleteket illeti, a legelső feltűnő tétel a tűzifabehozatalnak 6000 vasúti kocsirakományt meghaladó mennyiséggel való emelkedése.

Ebből mintegy 2000 vasúti kocsirakomány esik a határmenti forgalomra, amit részben kettős birtokosok, részben pedig határszéli lakosság bonyolítottak le.

Az ennek levonásával megmaradó, összesen 13.000 vagónos behozatalból több mint 3000 vasúti kocsirakomány esik a Csehszlovákiával kötött sertésrekompensációs ügyletre, 4000 kocsirakományt meghaladó mennyiség pedig súlyos hátralékos terhe volt a régebbi román megállapodás alapján a magyar termelők-

nek előlegképpen a tiszántúli részekre adott szállítási engedélyeknek.

Az a meggyőződésünk, hogy az utolsó 3 hónap szállítása a múlt év szállításai mögött számottevő mértékben vissza fog maradni.

Az új kereskedelmi szerződések alapján lekötött mennyiségekből ezideig csekély százalék jutott be s a behozatali lehetőségek nem mutatnak javuló tendenciát.

Aggodalmunk ennek dacára nincsen.

A szokatlanul enyhe október és november következménye az volt, hogy a szállítások mértéke novemberben az októberéhez képest mintegy 50%-kal csökkent.

Teljesen elhallgattak a panaszok, hogy nincs szállítási igazolvány és ha a bejelentett készletek tényleg meg voltak, még kemény tél esetén sem félünk attól, hogy az ellátásban fennakadás, vagy nehézség állana elő.

Nem áll ugyan ebből a szempontból még teljesen pontos adat rendelkezésünkre, de az eddigeből is megállapíthatjuk azt, hogy az 1934. év folyamán vasúton és hajón eddig forgalomba hozott tűzifamennyiség már jóval meghaladja a 100.000 vasúti kocsirakományt és így a múlt évi forgalommal szemben való visszamaradás nem fogja meghaladni azt a mértéket, amit a korai tavaszodás és a szokatlanul enyhe őszi időjárás okozott.

Mint külön örvendetes jelenséget szegezzük le azt, hogy a fűrészelt fenyőfa-behozatal mintegy 45%-os emelkedésével szemben a gömbölyű fenyőfa-behozatal 120%-os emelkedést tüntet fel.

Néhány esztendővel ezelőtt, amikor a magyar fűrészipar már a teljes elsorvadás küszöbén állott, boldogemlékezetű elnökünk: gróf Hadik János emelte fel elsőnek szavát a törvényhozás felsőházában az ellen a méltatlan elbánás ellen, amiben a hazai fűrészipar részesült.

Nem a gyáripar s nem a fakereskedelem és vállalkozás-szerű fatermelés képviselője, de Egyesületünk volt az, amelyik emlékiratokban, rőpiratokban, felolvasásokban mutatott rá arra, mit jelent a magyar munkáskezek foglalkoztatása szempontjából a magyar fűrészipar és mit jelent a kereskedelmi mérleg javítása szempontjából is az, ha a nyersanyagot hozva

be, az egész munkabért és termelési hulladékot a magyar gazdaság részére mentjük meg.

A közel 150.000 m³-es többlet ebben a kilenc hónapban eddig 2¹/₄—2¹/₂ millió pengős nyereséget jelent munkabérben és az alárendelt választékok értékében. Semmi akadályát nem látjuk annak, hogy ez a nyereség még sokszorozódjék, ha ezt a kérdést a kormányzat továbbra is megfelelő jóindulattal kezeli.

Maguk az érdekelt fűrészek csak mintegy 2 év óta ébredtek az összefogás szükségességének tudatára, itt is kijelentjük azonban, hogy jogos érdekeik védelménél Egyesületünket úgy, mint eddig, ezután is maguk mellett fogják találni.

Válasz az Erdészeti Lapok Krónikásának „Az igazság változó“ című cikkére.

„A Magyar Magántisztviselők október 1-i számában „Az erdő-törvény és az igazság“ című cikkünkre az Erdészeti Lapok október 15-i számában „Krónika“ rovathban válaszol, amire a következőket jegyezzük meg:

A Magyar Magántisztviselő a Keresztény Magántisztviselők Országos Szövetségének hivatalos közlönye. A Szövetségnek erdészeti szakosztálya van, melynek tagja ezidőszerint csak középfokú m. kir. Erdőgazdasági Szakiskolát végzett lehet, tehát ez a bizonyos „havonta megjelenő lap“ az erdészeti szakosztálynak is hivatalos lapja. A lapban megjelent közlemények nem „egyéni sugalmazások“, amit a mélyen tisztelt Krónikás előszeretettel ismétel, hanem a Keresztény Magántisztviselők Országos Szövetsége Erdészeti Szakosztályának álláspontjai abban a sziszifuszi küzdelemben, melyet a középfokú képesítésű erdészek vívnak a legegységesebb jogaiknak az új erdő-törvényben való elismertetéséért.

Küzdelmünkben már több alkalommal fordultunk az Országos Erdészeti Egyesülethez, illetve az Erdészeti Lapok révén az egész erdőmérnöki karhoz, de megértésre nem találtunk. Ezzel szemben megállapíthatjuk (lásd Erdészeti Lapok 1927. XII. számát), hogy a középfokú erdészeti szakoktatás megszüntetése az

O. E. E.-ből indult ki, Roth professzor úr felszólalása folytán, aki azt az erdőmérnöki kar érdekeire való hivatkozással kérte.

Nem bíraltuk az erdőtervezet rendelkezéseit, a személyzeti kérdésen kívül, mert magunk is szakemberek vagyunk s éppen úgy az erdőért élünk, mint az erdőmérnökök.

Az idézett cikkünk első bekezdésében mondottakat fenntartjuk és azt legjobban a törvénytervezettel látjuk igazoltnak. A tervezet ugyanis minden 300 kat. holdon felüli erdőre erdőmérnök szaktanácsadó, vagy közös erdőmérnök tartását írja elő, ugyanakkor az 1000 kat. holdon aluli birtokot még szakvizsgázott erdőőrök tartására sem kötelezi. Hogy a bizottsági tárgyaláson ez megváltozhatott, az nem mentesíti a tervezetet, melynek intenciói nem fedik azt a nemes elgondolást, melyet br. Waldbott Kelemen ömértósága az O. E. E.-hez intézett levelében (lásd 733. lap 9. bekezdés) oly szépen kifejtett.

Ma Magyarországon háromféle képzettségű erdész van, akiket a tervezet két csoportba foglal össze: erdőmérnök és altiszt. Az utóbbiba a közép és alsófok tartozik. Hol van itt a tárgyilagos igazság!? Vagy azért tanultunk a kötelező elemi iskolán kívül 7 évig, hogy besorozzanak egy olyan csoportba, ahová elemi iskolával is elérhettünk volna. Nem hihető, hogy a legelemibb jogtól is megfoszsanak csak azért, mert állás és foglalkozás nélküli erdőmérnökök is vannak, annál is inkább, mert közöttünk is van annyi állásnélküli, hogy számarányban messze túlhaladják az állásnélküli erdőmérnököket.

Az O. E. E. tagjainak foglalkozása szerinti megoszlására csak annyit jegyzünk meg, hogy az O. E. E. állásfoglalására épp ez a megoszlás bír óriási befolyással, mert a különböző képviselők nagyrésze mérnök lévén, magától értetődően a kari érdekeket védik azon az utasításon is túl, amit a birtokostól kapnak. Erre, úgy gondoljuk, felesleges több szót vesztegetnünk.

A mélyen tisztelt Krónikás úr azon kijelentésénél, hogy „azoknak a középiskolásoknak a jogait, akik a törvény életbe lépéséig magasabb címhez vagy munkakörhöz jutottak, a törvény 100%-ig biztosítja“, megdöbbenéssel állunk meg. Ez nem jelentene mást, mint hogy azok a középiskolások, akik eddig nem tudtak elhelyezkedni, vagy képzettségüknek meg nem felelő (erdőőri, vadőri) állást töltenek be, alkudjanak meg a mostani

helyzetükkel. Nem méltóztatik gondolni, hogy milyen visszaszító egoizmus lenne ebbe belenyugodni azoknak, akiket úgy, ahogy megvéd a törvénytervezet.

Talán felesleges is megjegyeznünk, hogy nem csak „sugalmazásra“, „informálásra“ vagyunk képesek, amit volt erdőmérnök tanáraink nevében is kötelességünknek tartjuk visszautasítani, megemlítve azt is, hogy vannak közöttünk doktor jurisok, okl. közgazdászok, egyetemi hallgatók és nagyon sokan érettségizettek.

A Krónika igen tisztelt írójának módjában van tekintélyes pozíciójánál fogva mindezeknek a kérdéseknek megelégedésre való elintézését előnyösen befolyásolni, tehát a nyilvánosság előtt a legmélyebb tisztelettel felkérjük erre a nemes munkára, hogy végre megoldást nyerjen a középiskolát végzettek szomorú helyzete.“

*

Ezt a cikket a Keresztény Szocialista Magántisztviselők Országos Szövetsége a következő levél kíséretében küldte meg a szerkesztőségnek:

„Tekintetes Szerkesztőség! Az Erdészeti Lapok október 15-iki számában „Krónika“ rovatban közöltekre vonatkozólag tisztelettel bátorkodunk csatoltan a választ tartalmazó közleményünket azzal a tiszteletteljes kérelemmel átnyújtani, hogy ezt december 15-iki számukban leközölni méltóztatassék.

Reméljük, hogy fenti cikkünket annál is inkább szívesek lesznek fenti számukban közölni, mert meggyőződésünk, hogy ezen válaszungkat a tekintetes Szerkesztőség is méltányosnak és szükségesnek tartja.

Szíves fáradozásukért már előre is hálás köszönetünket fejezzük ki és maradunk hazafias tisztelettel, a Szövetség Erdészeti Szakosztályának nevében: Aláírások s. k.“

*

Őszinte sajnálattal ismerem be tájékozatlanságomat akkor, amikor bevallom, hogy a Szövetség Erdészeti Szakosztályáról ezideig tudomásom nem volt.

Teljes őszinteséggel kijelentem azonban, hogy ez a tájékozatlanság csak azt eredményezte, hogy az előző cikkben a véleményem szerint rosszul informált nem szakértő cikkíróval szem-

ben sokkal enyhébb hangot használtam, mint amilyent használtam volna akkor, ha tudom, hogy az Egyesületet ért vád és az erdőtvényre vonatkoztatott kritika olyanok részéről jön, akik maguk az erdőgazdaság területén dolgoznak s akiknek az ügyét az Egyesület 3 hosszú esztendő tárgyalásain keresztül a legnagyobb jóindulattal karolta fel.

Igen természetes azonban, hogy azokra a fontos érdekekre való tekintettel, amelyek az erdőtvény létesítéséhez fűződtek, éppen úgy nem tehettem és nem tette az erdőtvény tervezet elengedhetetlen kellékévé ezen a téren elfoglalt álláspontját, mint ahogy a körülmények kényszerítő hatása alatt a javaslat tető alá hozása érdekében fel kellett áldoznia és feláldozta az erdőbirtokosok és az erdőmérnöki karnak is akárhány kívánságát.

Most, hogy már ismerem a forrást, bár a személyeket nem, ahonnan a cikk fakadt, nyílt felháborodással utasítom vissza azt az igaztalan vádat, amivel az Egyesületet a múlt lapszámunkban közölt cikk első bekezdésében illették és azt a kicsinyes kritikát, amelyik az első sorában ezzel indul: „Nemrégiben beszámoltunk arról, hogy az új erdőtvény *hátterében milyen célok állanak*“; így folytatja „a tervezet célja *mindenek előtt* az erdőmérnöki kar létérdekeinek megvédése és kenyérhez juttatása“ és a negyedik bekezdésben a következőkép végzi: „Az erdőtvény tervezet célkitűzéseivel azonban — mert egoista — nem értünk, nem érthetünk egyet.“

S épp így utasítom vissza a teljesen illetéktelen beavatkozást abba, hogy vajjon szerepelhet-e az Országos Erdészeti Egyesület mint az erdőbirtokosok képviselője?

Sohasem vettem senkitől sem zokon és egész természetesnek találok azt, ha valaki a maga érdekét a legmesszebbmenőleg védeni kívánja és jogos vagy jogosnak vélt sérelmeit illetékes tényezők elé viszi.

Ha a szövetségi szakosztály a maga érdekelttségét hangoztatva a minisztériumnál a törvény-tárgyalások során meghallgatást kért volna, az Egyesület — 100%-os biztonsággal merem állítani — a kérésük teljesítését a minisztériumnál támogatta volna, mert hiszen minden alkalommal hangoztattuk azt, mekkora súlyt helyez az Egyesület arra, hogy a törvény ne csak a közérdeket elégítse ki, de megnyugvást is keltsen.

Nem szolgálhat azonban sem az a körülmény, hogy a szakosztály ezt az eljárást elmulasztotta, sem pedig az érdekek védelme jogcímül arra, hogy megvádoljon és meggyanusítson ezért az illető egyeseket vagy intézményeket azért, mert az ő egyéni érdekeit nem tudták vagy esetleg nem akarták 100%-ig képviselni és olyan mértékben érvényre juttatni, amilyen mértékben azt éppen ő kívánta volna.

Ugyancsak nem szolgálhat jogcímül arra, hogy az erdőtörvény megalkotása és tárgyalása tekintetében annak a birtokososztálynak a hivatlan védelmezője gyanánt álljon oda az Egyesülettel szemben, amelynek a képviselői döntő súllyal vettek részt a törvénynek az Egyesület kebelében folytatott tárgyalásain s akiknek a kívánságait, amik az Egyesületen keresztül jutottak el a minisztérium elé, a kormányzat majdnem 100%-ig honorálta is.

Egyébként — véleményem szerint — igaz ügynek nem azzal lehet támogatást szerezni, ha igaztalan vádakkal illetek másokat vagy illetéktelenül avatkozom bele olyan dolgokba, amihez — magyarán mondva — semmi közöm.

Az Egyesület érintkezési formáiban legalábbis az a szokás, hogy jogos panaszainkat vagy jogosnak vélt kívánságainkat kérés formájában szoktuk az illetékes tényezők elé terjeszteni s nem azzal kívánjuk támogatni, hogy másokat illessünk alaptalan és igazságtalan vádakkal.

Véleményem szerint a cikknek a hangja minden, csak nem ilyen és egyáltalán nem alkalmas arra, hogy az Egyesület és annak tagjai előtt az ügyet és annak képviselőit rokonszenvenné tegye.

De nagyon tartok tőle, hogy mások, így többek között azok előtt a szakiskolai tanár erdőmérnökök előtt sem, akikre a közlemény hivatkozik.

Budapest, 1934. évi december hó 1-én.

Biró Zoltán

az Erdészeti Lapok szerkesztője,
a Krónika írója.

A talajsavanyúság biológiai alap- jelenségeiről

írta: Dr. Fehér Dániel.

A zürichi műegyetemen 1933 okt. hó 31-én tartott előadás.

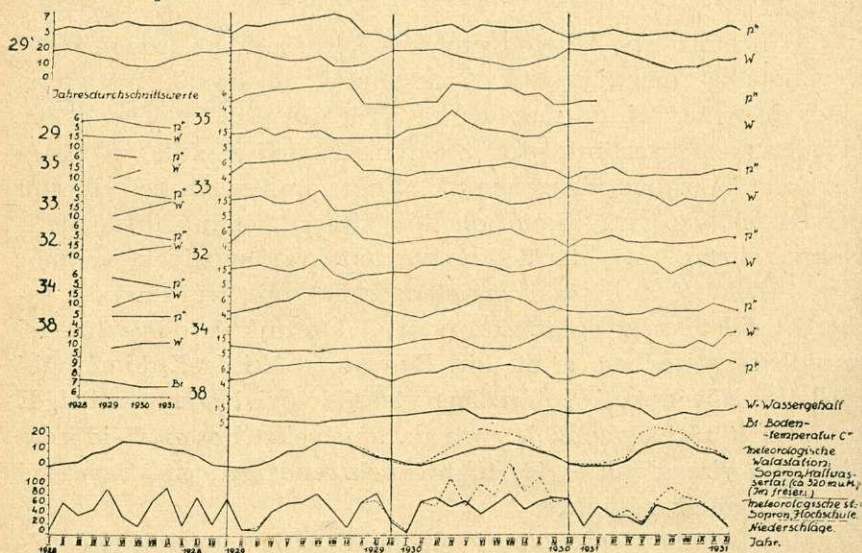
Mélyen tisztelt Uraim! Alig volt az újabb talajtani és biológiai irodalomnak nagyobb érdeklődést keltett problémája, mint a talajsavanyúság kérdése. Ez a jelenség, amely különösen a mezőgazdasági talajoknál lépett fel és ott nagyon sok tünetet, a mezőgazdasági növényeknek növekedésben való elmaradottságát, azoknak növekedési zavarait stb. magyarázott meg, csakhamar az erdőgazdaságban, főleg az erdőtalajok vizsgálatánál szintén nagy fontosságra tett szert. Ez a fontossága még csak növekedett akkor, amikor általa a különben külterjesen kezelt erdőgazdaság keretén belül is számos jelenséget lehetett megmagyarázni és egyúttal módot és lehetőséget nyújtott arra is, hogy helyes kezeléssel és értelmezéssel a talaj életébe, az ott lefolyó szintetikus és bontási folyamatok mikéntjébe is mélyebb bepillantást nyerhessünk.

Jó néhány évvel ezelőtt ennek a kérdésnek az irodalma, az idevonatkozó megfigyelések és vizsgálatok, ugyancsak nagy teret vettek igénybe. Mi, a magunk részéről kiterjedt és jelentékeny vizsgálatokat végeztünk ezen a téren. Különösen fontosakká és hasznosakká váltak vizsgálataink akkor, amikor ezeket sikerült messze Magyarország határain túl kiterjesztenünk olyan területekre, illetve oly területkomplexumokra, amelyek ma már Észak-Afrikától az Északi Jegestenger határáig terjednek. A kísérleti területeknek egész sorozatát alakítottuk és dolgoztuk fel az utolsó évtizedben a M. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Növénytani Intézetében talajbiológiai szempontból. E területek között olyanok is vannak, amelyeket hosszabb idő óta állandóan vizsgálunk és így több évnek rendszeres megfigyelései állanak rendelkezésünkre.

Már 1926-ban, az akkori vizsgálati eredményeink első feldolgozásánál és nyilvánossághozatalánál láttuk, hogy ugyanazon területek talajsavanyúsági értékei állandó változást mutat-

nak. Az adatok részletes feldolgozásánál és összehasonlításánál kitűnt, hogy ezek a változások ugyanazon a területen belül bizonyos határozott szabályszerűséget, időszaki lefolyást mutatnak, úgyhogy a klímával való kapcsolatuk nyilvánvalóvá vált. Éppen ezekkel a megfigyelésekkel kapcsolatban egy időben a külföldi irodalomban is mindinkább szaporodott azoknak a megfigyeléseknek a száma, amelyek rámutattak arra, hogy ugyanazon klímaterületen belül eszközölt talajsavanyúsági megfigyelések ugyanazon talajféleség és vegetációs vidék mellett egymástól nagyon eltérő adatokat adnak.

Különösen fontossá vált ennek a kérdésnek meggondolása és bírálata már csak azért is, miután az erdőgazdaságban egyes talajjellemző növényeknek messzemenő fontosságot tulajdonítottak a talaj savanyúságának indokolása és jellegzése terén. Hogy ezen a téren világosságot derítsünk és minél alaposabb kutatások segítségével az események belső mechanizmusába mélyebb bepillantást nyerjünk, rendkívül sok területen végeztünk kutatásokat. Különösen a sopronvidéki erdőket dolgoztuk fel alaposan. Ezeket a vizsgálatokat összevonva, a következő ábra mutatja.

1. kép. A sopronkörnyéki kísérleti területek pH-értékei havi átlagokban. Jelmagyarázat: W = víztartalom, Bt = talajhőmérséklet, Jahresdurchschnittswerte = évi átlagadatok.

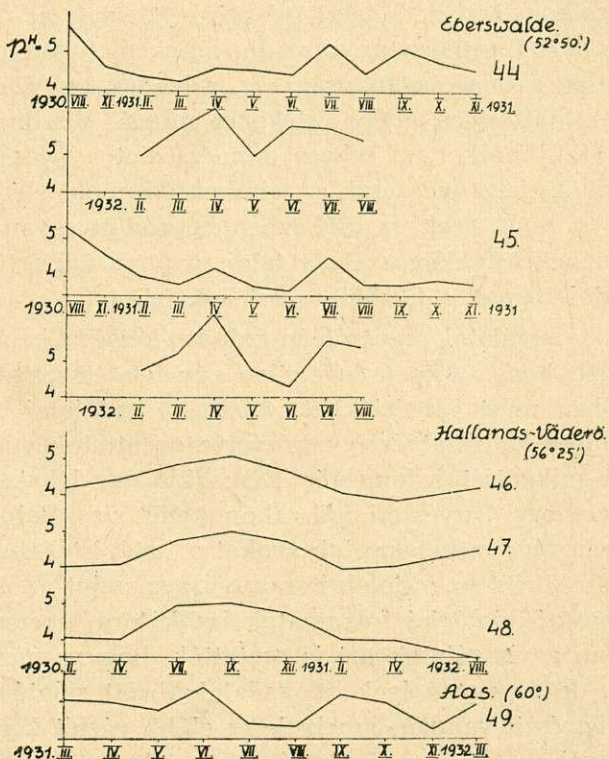
Feldolgoztunk itt sorozatosan fenyőerdőket, lomberdőket, tarvágásokat és ezeknek összefoglaló eredményeit mutatja ez a kép. Az első pillanatra látjuk, hogy a talaj savanyúsága állandó és szabályszerű változást mutat. Nevezetesen minimumát rendszerint a téli hónapokban éri el, míg a maximumot ősszel szokta felmutatni. Ha most már az évi átlagokat, vagy ugyanazon éven belül a most említett változásokat a talaj víztartalmával hozzuk kapcsolába, akkor kitűnik, hogy a talaj savanyúságának maximális, tehát a semleges felé haladó értékei mindig akkor jelentkeznek, amikor a víztartalom minimális értékeket ér el, de a baktériumtenyészet szempontjából még az optimális határok között van. Ennek a jelenségsoportnak természetesen így, ebben a formájában már erdőgazdasági jelentősége is van. Tudniillik élénk világot vet a talajban lefolyó biológiai folyamatok mikéntjére, így megmutatja azt, hogy tavasszal és késő ősszel és télen, amikor részben a talaj túlságos víztartalma, részben a nagy hideg következtében az anaerob bomlási folyamatok jutnak túlsúlyba, a talaj savanyúsága az erdei fák tenyésztésére is határozottan hátrányos, mély értékeket mutat. Viszont nyáron és kora ősszel, amikor a magas hőmérséklet a gyorsan elpárolgó csapadék lehetővé teszi a talajbaktériumok élénk munkáját, vagyis, hogy ezek az időközben képződött savanyú bomlási féltermékeket feldolgozzák, a talaj savanyúsági értékei erősen közeledni fognak a közömbös értékek felé.

Ezek a vizsgálatok úgyszólván minden kétséget kizáróan beigazolták azt, hogy teljesen lehetetlen egy tetszésszerű megfigyelési időben mért pH értékkel valamely erdőtalaj savanyú, vagy közömbös mivoltát és így közvetve az ott lefolyó bomlási folyamatok mikéntjét jellemezni. Ez csakis úgy lehetséges, ha rendszeresen, egy tenyészeti időszakon belül vizsgálatokat végzünk és ilyen módon megkapjuk azokat a határértékeket, amely határértékek között az erdőtalaj savanyúsága, mint az abban lefolyó különböző biológiai folyamatok indikátora mozog.

Azonban a vizsgálatok azt is mutatták, hogy nemcsak egy éven belül, de az egyes évek átlagadatai között szintén határozott összefüggések vannak, amelyek az előbb vázolt keretek között mozognak.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy az állományaink növeke-

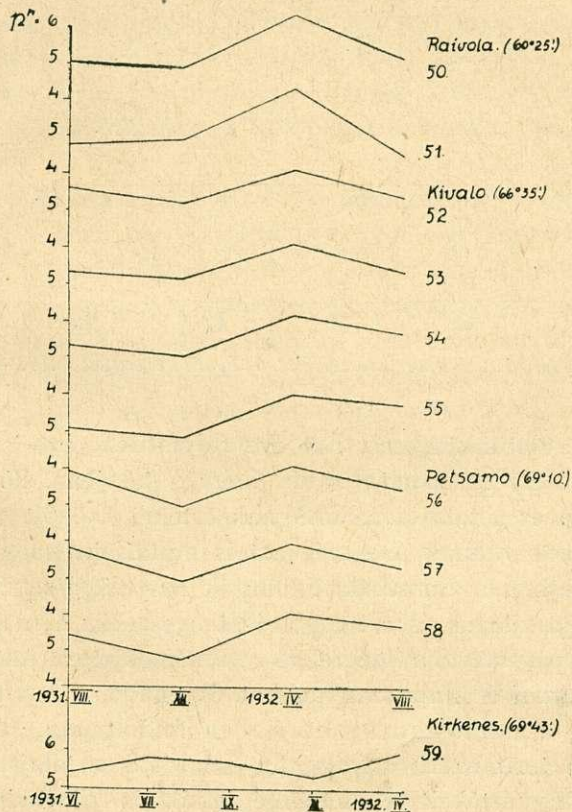
dési és közvetve jövedelmezőségi viszonyai szempontjából az erdőtalaj megfelelő jellemzése s az abban lefolyó bomlási folyamatok ismerete gyakorlati szempontból elengedhetetlenül fontos és szükséges. Ha a talajsavanyúságnak értéke $\text{pH}=4$ alá süllyed, majdnem minden erdei fánk már növekedési zavarokat mutat és az erdőgazdaságnak határozott érdeke gyakorlati beavatkozásainkat úgy végezni, hogy az erdőtalaj minél kedvezőbb, tehát a közömböshöz eső reakciót mutassa. Ezek a vizsgálatok egyúttal azt is beigazolták, hogy téves az a felfogás, amely szerint Északkeurópában általában mindig mélyebb, tehát savanyúbb értékeket kapunk, mint Középeurópában. Még a mi klimatikus viszonyaink mellett is télen és tavasszal az Északkeurópában megfigyelt mély értékekhez közeledünk, viszont nyáron, illetőleg kora ősszel, olyan magas, erősen a közömbös felé hajló pH

2. kép. Északkeurópai kísérleti területek pH -értékei.

értékeket találunk, amelyeket a középeurópai talajok nem érnek el.

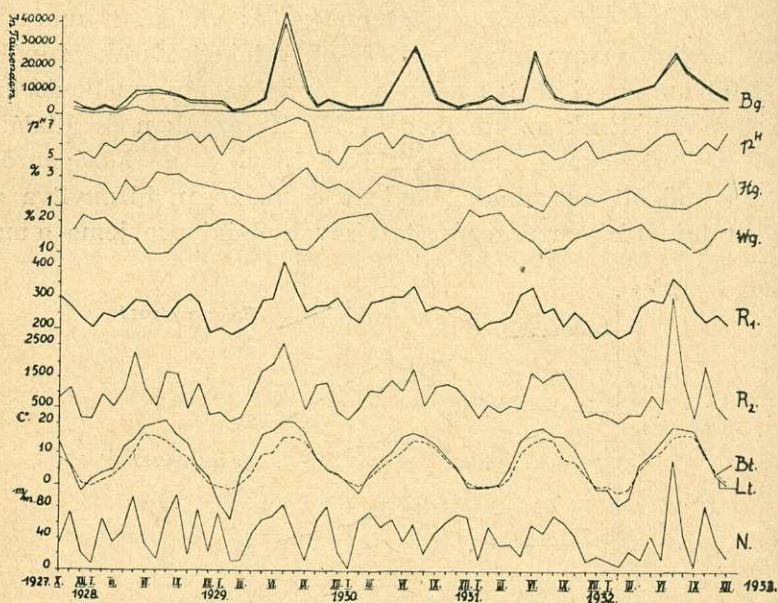
Ilyenmódon tehát közvetve világosan láthatjuk, hogy a probléma sokkal bonyolultabb és komplikáltabb, semmint az az első pillanatra látszik. A következő két képben bemutatom néhány északeurópai talaj savanyúságának változását. (L. 2. és 3. kép.) Ezek a változások egyértelműleg és világosan mutatják, hogy a talaj savanyúsága legmélyebb értékeit Északeurópában a tél folyamán éri el és azután a nyár folyamán emelkedő értékeket mutat. Ezek az emelkedő értékek azonban és általában az összes értékeknek az átlagértékei, tényleg a középeurópai értékek mögött maradnak, élénken és világosan bizonyítva azt, hogy tulajdonképpen az egész talajsavanyúsági probléma a maga

3. kép. Északeurópai kísérleti területek pH-értékei.

valóságában a klimával, tehát a csapadékviszonyokkal, hőmérséklettel és nagyon természetesen az ezek által indikált biológiai korhadási folyamatokkal függ össze.

További kísérleteink, amelyeket a következő képben mutatok be (lásd 4. kép.) s melyeket az egyik Sopron mellett fekvő

4. kép. A 15. sz. kísérleti terület 5 éven keresztül mért adatai.

kísérleti területünkön már hat éve folytatunk, azt is világosan igazolják, mélyen tisztelt Uraim, hogy a talajban élő baktériumok száma és a talajsavanyúságnak értékei között határozott összefüggések vannak. De még azt is mutatják, hogy majdnem minden esetben a humusztartalomnak összefüggése is kimutatható. A kép világos és a magyarázat egyszerű. A magas baktériumszám párosulva a megfelelő hőmérséklettel, feldolgozza a nyár folyamán a humuszanyagokat és nagyon természetesen, hogy ezek a humuszanyagok részben feldolgozva, részben közömbösebb természetű anyagokká alakítva a talajsavanyúságnak alacsony értékeit lehetetlenné teszik és kifejlődnek a legmagasabb értékek. A közölt kép mutatja, hogy a baktérium-

szám maximális értékeivel mindig a talajsavanyúságnak maximális és a humusztartalomnak minimális értékei esnek össze és viszont a víztartalom, úgy amint azt már az előzőekben kifejeztük, korrelatív viselkedést mutat. Tehát a víztartalom, amely végeredményben a talaj hőmérsékletének és a csapadék mennyiségének eredőjeképpen jelentkezik, fordítva viszonylik a pH értékekhez.

Ezek a megfigyelések most már, mélyen tisztelt Uraim, azt a feltevést, amelyet az előzőekben Önöknek vázoltam és amely tisztán és világosan mutatja a talajsavanyúságnak változását s a talajban lefolyó biológiai folyamatok közötti összefüggést, igaz és helyes. Természetesen ezeknek az adatoknak birtokában most már kutatásainkat folytatni kellett. Folytatni kellett pedig azért, mert ha már világossá vált, hogy a pH értékek még ugyanazon erdőtípusok mellett is állandó ingadozásokat mutatnak, hogyan és milyen mértékben lehet az egyes talajjellemező növényeket a talajsavanyúság, illetőleg közvetve az abban lefolyó biológiai folyamatok számára jellemzőül és indokátorul elfogadni.

Hogy kutatásainknak minél szélesebbkörű jelentőséget biztosítsunk, Közép- és Észak-Európában egyaránt talajsavanyúsági és ezzel kapcsolatosan növényzociológiai felvételeket végeztünk. Természetesen ezeknél a felvételeknél különös súlyt helyeztünk arra, hogy elsősorban az erdő állományát akotó fákat vizsgáltuk meg, de másodsorban a talajokon előforduló növényzetet is vizsgálat alá vettük. Most elsősorban a fák viselkedésével óhajtunk itt röviden foglalkozni. A megfigyelések eredményeinek összehasonlítása oly módon történt, hogy ugyanazon kísérleti területen belül figyelemmel kísértük a talajsavanyúsági értékeknek az egész éven át való változását és ezeket azután összefüggésbe hoztuk az ott található növényzettel. A pH értékeknél az ugyanazon tenyészeti időszakban előforduló maximális és minimális értékeket vettük alapul és ezeknek alapján mutatom be önöknek a Közép-Európának jellemzésre szolgáló táblázatot. (1. sz. táblázat.)

E táblázatban mindenekelőtt feltűnik, hogy a legtöbb erdei fánk, különösen Közép-Európában a talajsavanyúságnak rendkívül tág határai között tudja életfolyamatait lefolytatni. Az

1. sz. táblázat. pH-határértékek Közép-Európában.

Sorszám	Növényfajok	Fenyőfák	Lombfák	Fenyő- és lombfák	pH															
					3.0	3.5	4.0	4.5	5.0	5.5	6.0	6.5	7.0	7.5	8.0					
	F á k :																			
1.	Abies alba	+	+	++																
2.	Acer campestre	+	+	++																
3.	Acer pseudoplatanus	+	+	++																
4.	Alnus glutinosa		+																	
5.	Carpinus betulus	+	+	++																
6.	Castanea sativa	+	+	++																
7.	Fagus silvatica		+																	
8.	Fraxinus excelsior		+																	
9.	Larix decidua	+																		
10.	Picea excelsa	+																		
11.	Pinus nigra	+																		
12.	Pinus silvestris	+																		
13.	Populus tremula	+	+	++																
14.	Quercus pubescens		+																	
15.	Quercus robur	+	+	++																
16.	Quercus sessiliflora	+	+	++																
17.	Rob nia pseudacacia		+																	
18.	Betula pendula	+	+	++																
19.	Betula pubescens	+	+	++																

bizonyos, hogy miután a mély értékek mindig télen, késő ősszel, vagy kora tavasszal fordulnak elő, kétségtelenül ebben is a természetnek egy bölcs berendezését kell látnunk, amely a természeti erők kölcsönös összjátékával a káros tényezőket akkor szerepelteti, amikor azoknak káros hatása a legkevesbé nyilvánul meg. A legmagasabb, tehát a talajban lévő tápsók felvétele, az asszimiláció, a vízfelvétel, szóval a fák egész életműködése szempontjából a legkedvezőbb pH értékek a nyári tenyészeteti időszakban alakulnak ki, amikor erdőállományaink a legelőnkebb életműködést

2. sz. táblázat. pH-határértékek Észak-Európában.

Sorszám	Növényfajok	Fenyőerdők	Lomberdők	Fenyő- és lomberdők	pH					
					3·5	4·0	4·5	5·0	5·5	6·0
F á k :										
1.	<i>Alnus glutinosa</i>		+		—————					
2.	<i>Alnus incana</i>		+		—————					
3.	<i>Betula pubescens</i> (odorata)	+	+	++	—————					
4.	<i>Betula pendula</i> (β. verrucosa)	+	+	++	—————					
5.	<i>Fagus silvatica</i>	+	+	++	—————					
6.	<i>Picea excelsa</i>	+			—————					
7.	<i>Pinus silvestris</i>	+	+	++	—————					
8.	<i>Sorbus aucuparia</i>	+			—————					
C ser j é k :										
1.	<i>Juniperus communis</i>		+		—————					
F é l c s e r i é k :										
1.	<i>Calluna vulgaris</i>	+			—————					
2.	<i>Cornus suecica</i>	+	+	++	—————					
3.	<i>Empetrum nigrum</i>	+	+	++	—————					
4.	<i>Rubus idaeus</i>	+			—————					
5.	<i>Rubus saxatilis</i>		+		—————					
6.	<i>Vaccinium myrtillus</i>	+	+	++	—————					
7.	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	+	+	++	—————					
8.	<i>Vaccinium uliginosum</i>		+		—————					

folytatják. Egyedül az akác az a fafajunk, amely általában a savanyú talajokat nem kedveli és amelynek határértékei egészen szűk és feltétlenül a közömbös felé hajló oldalon mozognak. A többi erdei fáink határértékei általában a közömböst ritkán érik el. Ezen a téren csupán a *Populus nigra*, a *Quercus sessiliflora* és a rendkívül kozmopolita *Betula pendula* képezi a kivételt.

Rendkívül érdekes most már, ha Észak-Európában vesszük ezeket a fafajokat vizsgálat alá. (2. sz. táblázat.) Azt fogjuk ta-

pasztalni, hogy ugyanazok a fafajok, amelyek Észak-Európában a legnagyobb kilengést mutatták, tenyészetük Közép-Európában szűkreszabott határok között mozog. Különösen világossá válik ez a probléma, ha az Észak-Európára vonatkozó adatokat a most következő összeállításban összehasonlítólag kezeljük. Kétségkívül már az első pillanatra látni fogjuk, hogy azok a fafajok, amelyek a mi erdeinkben és az északeurópai erdőkben egyaránt előfordulnak, ott sokkal szűkebb határok között mozognak, mint Közép-Európában. Ez vonatkozik és áll az úgynevezett félcserjékre is, amilyen például a *Calluna vulgaris*, amely Észak-Európában a lehető legsavanyúbb értékek mellett fordul elő, nálunk, Közép-Európában, pedig a talajsavanyúságnak erősen a közömbös felé hajló értékeit is eltűri. Ugyanez áll a *Vaccinium myrtillus* is. A következő táblázatban most már néhány Közép- és Észak-Európában egyaránt előforduló növénynek pH értékeit vázoljuk fel. (L. 3. sz. táblázat.)

Az eredmény mindenütt ugyanaz lesz. Látni fogjuk, hogy ugyanazok a növények, amelyek Közép-Európában tág pH határok között folytatják életműködésüket és a talajsavanyúságnak magas és alacsony értékeit egyaránt eltűrik, Észak-Európában szűk pH határok között élnek. Ezek a kiragadott, de felette jellemző példák nagyon is határozottan mutatják, mélyen tisztelt Uraim, hogy az a feltevés, amely az erdei fák és az erdőtalaj jellemző növényeinek az életét határozott szűk pH határokkal óhajtotta jellemezni, nem tartható fenn. A fák és általában az erdő talaján előforduló különböző növényeinknek — a talaj savanyúsága szempontjából való elhatárolása csakis oly módon lehetséges, hogy ugyanazt a klímaterületet, pl. Közép-Európát, vagy Skandináv-félsziget északi részét, vagy Északnyugat-Európát vesszük alapul és ezen a kisebb területen belül igyekszünk a fáink és növényeink életére jellemző pH értékeket felállítani. De ebben az esetben is ezek a fák és talajjellemző növények sohasem lesznek egy szűkreszabott pH értékek jellemzőiül képviselve, hanem csak mindig úgy jellemezhetők és karakterizálhatók, hogy azokat a határértékeket adjuk meg, amelyeken belül ezeknek az életjelenségei még lefolytathatókká válnak.

3. sz. táblázat. A kozmopolita növények határértékei.

Közép-Európa————. Észak-Európa-----.

Sorszám	Növényfajok	pH										Szélességi fokok
		3·5	4·0	4·5	5·0	5·5	6·0	6·5	7·0	7·5	8·0	
	F á k :											
1.	<i>Alnus glutinosa</i>	—————										47°47'–57°
2.	<i>Betula pendula</i> (<i>B. verrucosa</i>)	—————										47°47'–52°40'
3.	<i>Betula pubescens</i>	—————										47°47'–69°30'
4.	<i>Fagus silvatica</i>	—————										47°47'–52°40'
5.	<i>Picea excelsa</i>	—————										47°47'–66°30'
6.	<i>Pinus silvestris</i>	—————										47°47'–69°20'
	F é l c s e r j é k :											
7.	<i>Calluna vulgaris</i>	—————										47°47'–52°40'
8.	<i>Rubus idaeus</i>	—————										47°47'–63°40'
9.	<i>Vaccinium myrtillus</i>	—————										47°47'–69°20'
	F ü v e k :											
10.	<i>Deschampsia flexuosa</i> (syn. <i>Aira flexuosa</i>)	—————										47°47'–69°20'
11.	<i>Festuca ovina</i>	—————										47°47'–69°20'
12.	<i>Luzula pilosa</i>	—————										47°47'–69°20'
13.	<i>Milium effusum</i>	—————										47°47'–69°20'
	G y o m o k é s d u d v á k :											
14.	<i>Athyrium filix femina</i>	—————										47°47'–66°30'
15.	<i>Cicerbita</i> (<i>Lactuca</i>) <i>muralis</i>	—————										47°47'–59°43'
16.	<i>Equisetum silvaticum</i>	—————										47°47'–66°30'
17.	<i>Fragaria vesca</i>	—————										47°47'–59°43'
18.	<i>Majanthemum bifolium</i>	—————										47°47'–66°30'
19.	<i>Melampyrum silvaticum</i>	—————										47°47'–66°30'
20.	<i>Oxalis acetosella</i>	—————										47°47'–63°40'
21.	<i>Paris quadrifolius</i>	—————										47°47'–60°17'
22.	<i>Rumex acetosa</i>	—————										47°47'–69°20'
23.	<i>Solidago virga-aurea</i>	—————										47°47'–69°20'
24.	<i>Stellaria holostea</i>	—————										47°47'–60°17'
25.	<i>Veronica chamaedrys</i>	—————										47°47'–59°43'
	M o h o k :											
26.	<i>Hylocomium puzosii</i> syn. <i>H. splendens</i>	—————										47°47'–69°30'
27.	<i>Pleurozium Schreberi</i> syn. <i>Hypnum Schreberi</i>	—————										47°47'–69°30'
28.	<i>Polytrichum commune</i>	—————										47°47'–66°30'
29.	<i>Polytrichum juniperinum</i>	—————										47°47'–69°20'

Messze vezetne itt, ha most részletesen azt a rendkívül sok növényfaját, amelyekre vizsgálatainkat kiterjesztettük, abból a szempontból, hogy milyen talajok jellemzik, be akarnám mutatni. Inkább csak példákat ragadok ki és főleg arra helyezek súlyt, hogy kifejezésre juttassam azt, hogy vajjon valamilyen növényfaj a talajnak savanyú, közömbös, vagy alkalikus reakcióját jelzi. Ezt tulajdonképpen, amint már említettem, csak határértékekkel lehet kifejezni. Abban a részletes munkámban, amelyben ezzel a kérdéssel foglalkoztam, megtalálhatják, mélyen tisztelt Uraim, a vizsgálatoknak behatóbb és részletesebb eredményeit. *Én, ebben az előadásomban nem a részletekre, hanem főleg annak kidomborítására fektettem súlyt, hogy Önöket meggyőzzem arról, miszerint a talajbiológiai folyamatok közvetlenül és döntően befolyásolják a pH értékek kifejlődését, azok változását szabályszerűen indikálják és hogy az a feltevés, amely szerint bizonyos erdei fák, bizonyos talajjellemező növények határozott, szűkrezabott pH értékekkel lennének jellemezhetőek, nem tartható fenn.* A különböző növényeknek jellemző mivoltát tehát csak úgy fogadhatjuk el, ha határozott klímaterületeken belül kimutatjuk azokat a pH értékeket, amelyek között azok életüket rendszerint lefolytatják. Óvakodni kell tehát mindenesetre attól, hogy például egy középeurópai termőhelyen nőtt és ott jellemző növényfajta viselkedését az északeurópai talajok számára jellemzőül, vagy kiindulópontul tegyük.

(Folytatjuk.)

Az esztergomi érsekség erdőbirtokai és erdei vasúthálózata

Csernoch primás halálakor.

Közli: Hajdu István, nyug. hercegprímási jószágigazgató.

A szerencsétlen órában fogant gyászosemlékű trianoni békeparancs kereken 51.000 kat. holdat szakított le az érseki javadalom élő testéből és nem állott módunkban megakadályozni, hogy a szlovenszkói primási birtokok, az ú. n. békeszerződés világos rendelkezéseinek ellenére is, kezelésünk alól erőszakosan és önkényüleg kikapcsoltassanak. Sajnos, védekezésünkben teljesen magunkra hagyatunk, sem Budapest, sem Róma, sem Hága nem támogattak, sőt a szemfüles magyar sajtó sem igen akart erről a felháborító elidegenítéstről tudomást szerezni, mintha ezek az egyházi birtokok nem is képeznének jellegzetes magyar vagyont. Csernoch primás 1920—1921. években a magyar külügyi kormány útján is, de közvetlenül is ismételve hiába tiltakozott a túloldali birtokok zár alá helyezése ellen, — csak évek múlva kapott elkésétt értesítést arról, amit mindenki réges-régen tudott, hogy a szlovenszkói egyházi birtokok, a teljhatalmú tót miniszter rendeletére, a „Centrálna Sprava” kezelése alá helyezettek, s ezzel az intézkedéssel ott a legális, javadalmas, minden néven nevezendő joga felfüggesztetett. A helyzet akkor az érsekségi javadalomnál a következőképpen alakult:

Szlovenszkóban zár alá vettek: 41.362 kat. hold mezőgazdasági és 9262 kat. hold erdőbirtokot, összesen 50.624 kat. holdat, ezeknek termő holdankénti átlagos kat. tiszta jövedelme a mezőgazdaságiaknál 11.66, az erdőbirtokoknál 2.93, az egész lefoglalt érsekségi földbirtoknál 10.01 aranykorona.

A megcsonkított érseki javadalomnak a trianoni határon innen rendelkezésére maradt: 11.070 kat. hold mezőgazdasági és 26 818 kat. hold erdőbirtok, összesen 37.388 kat. hold, ennek termő holdankénti átlagos kat. tiszta jövedelme a mezőgazdaságiaknál 8.61, az erdőbirtokoknál 2.31, az egész megmaradt érsekségi földbirtoknál 4.05 aranykorona.

Az érseki javadalom területéből esik a *túloldalra* 79% mezőgazdasági és 26% erdőbirtok, az egésznek 57%-a; míg a magyar oldalon megmaradt 21% mezőgazdasági és 74% erdőbirtok, az egésznek 43%-a.

A birtokok minőségének megvilágítására is közlöm az érseki javadalomra megállapított kat. tiszta jövedelem megoszlását, amely a következőképpen alakul: *Szlovenszkóban* esik az ottani mezőgazdasági birtokokra 84%, az erdészetiekre 31%, az összes ottani birtokokra a Primacia összes kat. tiszta jövedelmének 77%-a; míg a *magyar oldalon* 16% a mezőgazdasági, 69% az erdőbirtokokra, 23% jut az összes megmaradt érsekségi földbirtokra.

Számolnunk kellett tehát a váratlan kényszerhelyzettel. A kiterjedésében 21, jövedelmezőségében 16%-ra leapadt rendelkezésünkre álló mezőgazdasági birtokok kerek 11.000 holdja láthatólag a gyengébb talajú gazdaságokból tagozódott, kat. tiszta jövedelmük 26%-al alacsonyabb a szlovenszkói birtokok átlagánál; sőt hamarosan meg is apadt a földbirtokrendezés és földvagyonváltság céljaira igénybevett területekkel. A forradalmak és a tanácsköztársaság hóbortja is alapos pusztítást végeztek felszerelésükben, különösen a jövedelmező gazdálkodáshoz annyira szükséges állatállományban, amelyet még a világháború viszontagságai közepette is meg tudtunk tartani, sőt szaporítani. És bármilyen emelkedést mutattak is 1925-ig évről-évre a búzaárak a pénzpuffasztás idejében — csak azután estek rohamosan a mostani inséges színvonalra: — azzal tisztában voltunk, hogy ez a homokos talajú, aránylag kicsiny mezőgazdasági birtok, — a Csonka-Primacia megmaradt területének 27%-a, — amúgy sem fogja megbírni a hercegi udvar ellátását, annál kevésbé a lekapcsolt birtokokkal aránylagosan semmiképp sem csökkentett kulturális terheket, melyek a régi, boldog időkben a nagy esztergomi főegyházmegyéhez lettek méretezve. És még ebből a földbirtokrendezés után meghagyott kerek 10.000 kat. hold mezőgazdasági területből is 4000 évre lekötött bér gazdaság, pedig már a háború alatt, utána is, ma is tudvalevőleg a legelőnyösebb bérlet sem jövedelmezhet annyit, mint a csak valamennyire elfogadhatóan kezelt, házilagos birtok. Ma csak az adja bérbe a birtokát, akinek nincs felszerelése és forgótőkéje, vagy pillanatnyilag segíteni akar magán a felszerelésének értékesítésével, ami persze ugrás a sötétbe.

Hiú reménység lett volna tehát abban való bizakodásunk, hogy ezek a gazdaságok a saját erejükből hamarosan a kívánt ultrajövendelműség fokára emelhetők volnának. Csernoch primásnak pedig akkor már nem volt pénze, csupán számos millió teljesen elértéktelenedett hadikölcsön-kötvénye, azokon nem lehetett drága haszonállatokat vásárolni. Nem volt tehát más megoldás, mint habozás nélkül ráfeküdni az erdőbirtokokra, amelyeknél semmi egyéb nem kellett, mint azokat hozzáférhetőkké s ezzel szállítóképessé tenni. Hiszen nyilvánvaló, hogy 25—30 km-res vágástávolságokból, hozzá még nyaktörő hegyi utakon tűzifát drága tengelyfuvarral szállítani merőben lehetetlen vállalkozás volt akkor, és volna ma is. Nem 1834-ben élünk, hanem 100 évvel odább jutottunk a nyomorúságunk-

ban. Ezt a kérdést azonnal és pedig gyökeresen meg kellett oldani, nehogy az erdőbirtokok jövedelmeiből a javadalmas Hercegprímás részére csupán azoknak a morzsái jussanak, hanem ellenkezőleg, hogy azok az adott viszonyok és körülmények között a lehető legmagasabbra fokoztassanak. A fát mindig, különösen akkor nagyon keresték, az erdők nyakló nélkül ontották a papírmilliókat, csak szállítani kellett. Annyi érdek fűződött ahhoz, hogy nem csupán az üzemtervileg engedélyezett rendes évi vágások, de még a nagyon számottevő háborús kényszermeztakarítások is mentül előbb piacra kerüljenek: — hogy kellő üzleti érzékkel és az önként kínálkozó előnyös helyzet kihasználásával lehetségessé is vált ezt a vasútépítési tervet teljesen az erdőgazdaság önerejéből meg is valósítani, legalább addig a mértékig, amíg azt a legközelebbi vágássorozatok megkívánták.

De azért ne gondolja senki, hogy ezt olyan könnyű dolog volt megcsinálni, mint amilyen könnyű ma megírni. Mennyi intrikával, vádaskodással, elgáncsolással kellett megküzdenünk, amíg ez a nagy munka úgy, ahogy elkészült. Sok ember szeret a hatalmasokhoz dörgölődni — pedig hát a Hercegprímás éppen elég nagy hatalom —, és boldog, ha ilyen nagy úr előtt hírt adhat, vagy bírálatot mondhat olyan intézkedésekről, vagy munkálatokról, amelyekről csak hallott, de amelyeket valójában sohasem látott és amelyekhez, természetesen, nem is konyít. Még a saját gazdatiszti karunk sem tudott belenyugodni, hogy ezeket a költséges befektetéseket, amelyekhez a mezőgazdasági birtokok önként értetődőleg egyetlen papírkoronával sem járultak, kizárólag és elsősorban az erdőüzemek talpraállítására fordítsam és az övékét egyelőre látszólagosan elhanyagoljam. Nem volt türelmük kivárni azt az időt, amidőn majd az elérendő kedvezőbb helyzetben ugyanazza! az erővel és igyekezettel sorra vehetem a mezőgazdasági sebeknek meggyógyítását. Én ezt mind megértettem, nem is csodálkoztam az emberek szűkös látókörén, vagy az érdekeltségük mohó ébrentartásán, hiszen merőben új dolgokról volt szó, amiket nem ismerhettek; olyan tervekről, amelyek végrehajtásához csak azoknak lehetett bátorsága, akik a helyzetet minden részletében ismerték és bíztak a vállalkozás csalhatatlan sikerében. Én pedig bíztam ebben, mert inas éveimet nem egyházi birtokokon éltem át és így nem is rögződött meg bennem az a sajnálatos konzervativizmus, amely ellenszenvvel viselkedik az ismeretlen, szokatlan, fáradságot, gondot, tanulást igénylő újítások iránt. Szerencsére, amíg Csernoch prímás az ő általánosan elismert, utólérhetetlen magas lelki képességeinek birtokában volt, addig meddő igyekezetnek bizonyult nála minden illetéktelen beavatkozás. Pletykákra nem adott semmit, a névtelen leveleket is csak azzal az utasítással adta ki, hogy mutassam meg a megvádolt tisztnek, de hivatalos vizsgálatot csak az esetben tartsak, ha maga az illető tiszt követelné. Személyesen ismerte hivatalnokait, mindenkiről tudta, hogy

mennyit ér a tudása és munkája, már kalocsai érsek idejében azt mondták róla, hogy a ruhán keresztül is olvas a szívekben. Ő megértette és megérezte, hogy az állandóan romló pénzt, a kimondhatatlan összegekben tobzódó papírkorona özönt csakis úgy lehet jobb időkre valamelyes értékben átmenteni, ha azt maradandó, szükséges és hasznalhajtó beruházásokba fektetjük. A gazdaságoktól semmit sem kapt az erdészet, ellenkezőleg adott azoknak fát, köszönet, meszet, sőt pénzt is, amikor kellett, a Prímásnak is, amennyit birt és tudott. De azt már egy nagy latifundium vezetésének erkölcsstana sem engedhette, hogy az erdőbirtokok jövedelmeiből elsősorban a mezőgazdaságiakat tömjük, kivált pedig addig, amíg azoknak az erdőknek nem adtuk meg a kívánatos jövedelmezőségük alapfeltételeit. Csernoch Prímásban, énbennem és ezt a közlekedési programot legjobb tudásával végrehajtó lelkes segítő társamban, Schmid Ernő prímási főerdőtanácsosban egyaránt élt az a tudat és meggyőződés, hogy sokkal gyorsabban, könnyebben és alaposabban sikerül erdőbirtokainkat megfelelő forgalmi beruházásokkal, a saját erejükből üzemképesekké tenni, mint a szeszélyes változó gabonaárakkal vajúdo gazdaságainkat uzsorakamatra felvett kölcsönből. Ha majd erdőüzemeink rendbe jöttek, sokkal többet bírunk azoknak felfokozott jövedelmeiből gazdasági beruházásokra juttatni, mint amennyire azok a birtokok a saját tehetőségükből hosszú éveken át képesek volnának. Hiszen egy zsebből megy, egy és ugyanazon úré minden, de abban a 25 ezer holdas elsőrangú erdőbirtokban mégis csak inkább lehet bízni, mint a 10 ezer hold homoskosban. Elgondolásunkat különben az elkövetkezett esztendőök perdöntően igazolták. Mennyivel szilárdabban állott mindig és áll ma is a fa ára a katasztrófáisan lezuhant gabonáéval szemben. Szerencsétlen gondolat lett volna ezt a beruházási tervet megfordított sorrendben végrehajtani, ha már parallel nem volt lehetséges.

Mindezeket nem csak azért kellett elmondanom, hogy a Csonka Primacia háború utáni helyzetéről a valóságnak megfelelő képet adjak, hanem azért is, mert az utódok előtt igazolni akarom eljárásomat felelősségteljes állásomban. Nekem ugyebár egyformán kellett mezős és erdőgazdának megnyilatkoznom és azért állítottam lábra elsősorban a primaciális erdészetet, mert valóban így is kellett tennem, hogy azután annak az erejével hasonlót cselekedhessek a mezőgazdasággal is. Sem az erdészetnek nem kedveztem, sem a bölcsőmet meg nem tagadtam, de csakis ez volt a jól megfontolt helyes sorrend. Ha pedig kitűzött tervemet nem volt időm és alkalmam teljes egészében végrehajtani és annak a befejezését az utódokra kellett hagynom, annak csupán az az oka, hogy az isteni Gondviselés váratlanul megrokkantotta Csernoch prímást és korábban szólította magához, mint kellett volna. A minthogy néhány évvel később is adta az érseki javadalomnak, amint kívánatos vala.

SZLOVENSKÓI ÉRSEKSÉGI ERDŐBIRTOKOK.

Huszonnégy kisebb-nagyobb darabban, többnyire érsekségi mezőgazdasági területek közé ékelt, kereken 9000 kat. hold inkább síkfekvésű, vagy mérsékeltén dombos erdőbirtok. Mintegy 1000 kh ákácós, a többi tölgy, cser, gyertyán, szil, kóris, söt még nyár és fűz is az ártereken. Kevés kivétellel minden nehézség nélkül megközelíthető vágások, az értékesítési lehetőségek igen kedvezők. Fát, rőzsét az erdei raktárakból, sőt a vágásokból hordják el a vevők. Az átlagos üzemtervileg engedélyezett vágásterület — ott még ez a mérvadó, nem, mint nálunk a fatömeg — 233 kh., tehát az átlagos vágásforduló 40 év. A Csernoch primás hagyatéki leszámolásából látom, hogy ezek az erdők az 1919—1926. — hét év átlagában kat. holdanként — 53 éskát jövedelmeztek, az akkori 6-os átszámítással kereken 9 pengőt. Az 1927. évi átlagos vágáshozam értéke kholdanként — 5071 ésk = 845 pengő. Legjobbak a Bars megye—Nagysalló—Zálogos—Hölvény vágásai, leggyengébbek Hont megye—Füzesgyarmat és Esztergom megye—Muzsla—Csenke. Ezeket az adatokat a történeti hűség kedvéért kívántam megörökíteni, mert sajnos, ezekből a jövedelmekből még eddig nem részesedett az érseki javadalom.

A MEGCSONKITOTT PRIMACIA ERDŐBIRTOKAI.

I. *Nyergesujfalusi erdőgondnokság.*

Esztergom megye: Nyergesujfalu, Bajót, Süttő és Komárom megye: Héreg, Fardos adóközségek határában. Kezeli a Komárom megye: Mocska községhez tartozó, Csém-Boldogasszony pusztai 130 holdas ákácerdőt is.

Termő erdőterülete kereken 9800, egyéb művelési ág 400, Dunameder 800, összesen 11.000 kat. hold. Átlagos kat. tiszta jövedelme termő holdanként, 2 K 73 f.

Fanemek: 65% tölgy és cser, 35% bükk, gyertyán és egyéb. Vágásforduló: 80 év, a mocska—csém—boldogasszonyinál 20. Engedélyezett évi rendes vágás az előhasználatokkal 11.000 tömörköbméter.

Tengerszínfeletti legmagasabb pontja a Gerecse 633 m. Vasút és hajóállomása: Nyergesujfalu 6—20, Süttő 6—21 km légvonalban.

Ezen gondnokságunkban már 1915-ben, a háború második évében, mikor néhai Csupor István főerdőtanácsosunk, a kiváló erdészeti szakember nyugalomba vonult, az volt a helyzet, hogy 16—20 ezer m³ lekötött tűzifánk feküdt a Gerecse alján erdei raktárakban, amely fatömeget már a háború folytán hirtelen felszökött tengelyfuvarral csak 2—3 aK ráfizetéssel bírtuk volna a nyergesujfalusi dunaparti rakodóra szállítani, feltéve, ha már akkor kaptunk volna ehhez a

nagyarányú vállalkozáshoz elegendő fuvarost. Ezt az undorító békát mégsem lehetett elnyelni, hiszen jövedelmet akartunk a hercegprimásnak biztosítani, nem pedig üzemi veszteséget. Akkor határoztuk el az iparvasút megépítését, hogy a lehetetlen helyzetet egyszer és mindenkorra megszüntessük és a javadalmas hercegprimást jövőbeni hasonló kellemetlenségektől mentesítsük. Az a komáromi fakereskedő cég, amely a gondnokság vágástermékeit néhány évre elég előnyösen lekötötte a háború előtt — 100.000 aK stornóval elállott a hátralevő szerződéstől, kétségkívül abban a jámbor hiszemben, hogy az egyetlen elképzelhető közlekedési megoldást, az erdei vasutat majd csak ők fogják megépíteni a primaciának, újabb és aránytalanul magasabb üzleti haszonnal, mint azt éppen a közelmúltban — Csernoch primás elődjének idejében a Wolfner-féle börzsöny—kemencei vasútépítéssel kapcsolatos kitermelési szerződésnél látták. Sejtelemmel sem birhatnak arról, hogy Csernoch az első szóra megértse és el is fogadja előterjesztésünket; hihetetlen dolognak vélték, hogy ez az általánosan rendkívül takarékosnak ismert főpap egy könnyed kézlegyintéssel kifizetessen egy ilyen, akkor is elég magas összeget csupán azért, hogy egy súlyosnak látszó kötelezettségtől megszabaduljon, hogy temérdek ezer méter fája az erdeiben maradjon és végeredményében újból még súlyosabb megterheltetést vállaljon a vasútépítéssel a saját zsebére. Pedig csak azt kérdezte, hogy tudunk-e mindegyikre pénzt szerezni és meg lesz-e abból a hasznunk. Mert Csernoch primás apró kiadásokkal, még egy feleslegesen égő villanykörtével is valóban nagyon takarékoskodott, de nagy összegekkel soha, ha azok meg voltak indokolva és ha azokat a gazdálkodás érdekében be kellett fektetni. Nemcsak abban volt az első főpap, hogy az egyházi javadalmi birtokokat szántógépekkel szerelje fel, Kalocsán is, Esztergomban is, hanem kétségkívül abban is, hogy a saját pénzén vasutakat építsen!

A tervek már akkor készen voltak. Nem Pusztamarót—Nyergesujfalu vonalát választottuk, amint azt az elődök megálmodták, mert ezt a megoldást a felcsigázott kisajátítási költségek és az elmellőzhetetlen szárnyvonalak nagyon megdrágították volna és a márvány-mész-kőbányáink sem kapcsolódhattak volna ahhoz: hanem Marótpusztától a kis Gerecse lejtőjén Bikol pusztán keresztül Süttö vasútállomásig és az ottani Dunapartra. Az esedékes legközelebbi fordaszakok vágásait ez a vonal éppen úgy kiszolgálta, mint a kő és mészüzemeket. A vonalnak olyan természetes esése van, hogy a megterhelt vagonettek önsúlyuknál fogva akadálytalanul leszaladhatnak rendeltetési helyükre, csupán Bikoltól Süttöig kell igénybe venni a gózerőt; a kisajátítás is kevesebb költséget okozott.

A vasút építésével Wiener Emil jóhírű budapesti mérnököt bíztuk meg, akinek szakismeretét és megbízhatóságát volt alkalmunk a kistapolcsányi főhercegi uradalom és a surányi cukorgyár iparvasutjainál személyesen megismerni. Mindenek előtt a süttö—bikoli fővona-

lat építettük meg és ennek folytatásaképpen a Bicol—vízválasztó—Marót fűtőházi szakaszt, hogy a már letarolt, vagy a legközelebbi években fejsze alá kerülő vágásokhoz férhessünk. 9.3 kgrammos sínekkel építettük meg a háború utolsó éveiben, de mindjárt a háború után 12 kgrammos sínekkel átépítettük a Bicol—vízválasztói vonalszakaszt, hogy ez a 45%-es maximális emelkedésű nehéz pálya a kőszállításokkal járó megterheltetést megbírja. És nemcsak ennél a vonalnál, de az első évek tapasztalatai után fokozatosan összes erdei vasúthálózatunknál áttértünk az 50—50 cm-re sűrített talpfa alapozásra, amit minden hegyi pályánál melegen ajánlok. A háború után építettük a bicol—bányahegyi vonalszakaszt és a kiscsercei sikló pályát a primáslejtői megtakarított vágások kitermelése és a Hepri mész-és közüzem kedvéért, valamint a bányahegyi rakodópályát és közvetlen Süttő vasútállomás mellett egy kettős MÁV normál rakodó vágányt, hogy üzemünket függetlenítsük az államvasutak nehézkes berakási rendjétől. Amikor az első pályaszakasz üzembe helyeztetett, tulajdonképpen csak akkor nyílt ki a szemünk. Akkor ismertük meg, hogy mit jelent igazában egy ilyen téteményképes és megbízható közlekedési vállalat. Nem csupán fát termelnek ugyanis a Gerecsevidék hegyei, hanem azok méhében kőkincsek rejtőznek. A süttő—tardosi márvány-fehérvő-mész-kőbányákat már a rómaiak is ismerték és művelték. El lehet képzelni, milyen megkönnyebbülést jelentett ezekre az üzemekre az új primási vasút, mikor már valósággal megbénította azokat a háborús, drága, elviselhetetlen tengelyfuvar. Sajnos, az utóbbi években leromlott gazdasági helyzet egyéb gondokat is hárított azokra, az építkezések szüneteltetése, a kereslet megcsappanása már olyan bajok, amelyekben nem segíthet az iparvasút nyújtotta olcsóbb közlekedési alkalom. De hát majd csak jönnek jobb idők is, a bányák is megmaradnak, a vasutak is, ha kellő gondozásban részesülnek. Az bizonyos, hogy nagyon szerencsés gondolat volt ennek a vasútnak a megépítése — legnagyobb részében még a háború alatti nehéz időkben, mert őszintén be kell azt vallanom, hogy alapjában ez az üzem tette lehetővé a háború utáni években a többi primási vasúthálózat megépítését és ma is ez a javadalom legmegbízhatóbb vállalata.

SÜTTŐ—GERECSE—PUSZTAMARÓTI CSERNOCH VASÚT

Gőzüzemű, 760 mm nyomtáv, összes hossza 30.215 fm.

A) Építés:

1. Süttő-Bikol . . . 6.946 fmr
 Bikol-Bányahegy 8.813 „
 Dunavágány . . . 919 „ = 16.678 fmr à 8 50 = 141.763 P
2. Bikol-vízválasztó-fűtőház 10.042 fmr
 Vízválasztó-síklópálya 1.460 „ = 11.502 „ „ 14'00 = 161.028 „
3. Bányahegyi motorikus üzemi . . . 1.700 „ „ 4'60 = 7.820 „ = 310.611 P

B) Vasanyag:

1. Sínanyag
 $2 \times 1.700 = 3.400 \times 5 \cdot 2 = 177 \text{ mm}$
 $2 \times 21.138 = 42.276 \times 9 \cdot 3 = 3.937 \text{ mm}$
 $2 \times 7.042 = 14.084 \times 12 \cdot 0 = 1.690 \text{ „} = 5.804 \text{ mm à 22} = 127.688 \text{ P}$
2. Apróanyag: csavar, szeg, heveder, lemez, a sín-
 anyag árának 22% a . . . . . 28.091 „
3. Váltó, keresztelés 5·2 kg sinnel 2 à 160 = 320 P
 „ „ 9·3 „ „ 22 „ 280 = 6.160 „
 „ „ 12·0 „ „ 5 „ 380 = 1.900 „ . 8.380 „ = 164.159 „

C) Faanyag:

1. Talpa 23 km à 2000 { 20% törésre = 59.800 db à 707 = 41.900 P
 7 „ „ 1800 {
2. Extrafa 30 m³ kifaragott váltófa à 35 . . . . . 1.050 „
3. Másnemű fa átalányösszegben . . . . . 1.600 „ = 44.550 P

D) Egyéb költség:

1. Műszaki és közigazgatási költség, tervezés, bejárás,
 ellenőrzés, kisajátítás, kincstári illeték . . . 28.500 P
  2. Telefon, fűtőház, műhelyek, mázsaház, közúzó,
 kéziszerszám, egyéb szükséges építkezés . . . 30.500 „
  3. 335 folyó m kettős Máv normál rakodóvágány 22.000 „
  4. Faeladási szerződés stornója 100.000 # K . . . 116.000 „ = 197.000 P
- Mindösszesen . . . 716.320 P

Tehát minden folyó kilométer vasuthálózat átlagos
 építési költsége a faeladási szerződés stornója nélkül kereken 20.000 P

A BÖRZSÖNY—KEMENCE—BERNECEI RÉGI WOLFNER-FÉLE VASUTAK.

A helyzet tiszta képéhez tartozik amaz állapotnak a megvilágítása, amelyet 1913-ban a Vaszary—Csernoch primások közti átvételi-átadási eljárás folyamán az erre kiküldött miniszteri bizottság a börzsönyi—kemencei gondnokságokban talált. A két gondnokság erdővágásai ugyanis főkegyúri jóváhagyással 13, illetve 10 évekre a Wolfner S. és fiai cégnek le voltak kötve azon kötelezettséggel, hogy a cég megépíti a szükséges erdei vasutakat, amelyek a szerződés lejártával „minden ellenszolgáltatás nélkül, üzemképes állapotban, jókarban az Esztergomi Érsekség végleges birtokába jutnak” A miniszteri bizottság szakértői megállapítása a két gondnokság faeladási szerződését összefoglalva a következő:

El volt adva becsű szerint:

a börzsönyi				
1908—1920 évekre előirt vágások fatömege .	117.205 m ³			
a kemencei				
1910—1921 „ „ „ „	158.054 „	=	275.259 m ³	

Ezen fatömegeből a szerződéses évek alatt Börzsönyben 10.000, Kemencén 16.000, összesen tehát 26.000 tömör m³ előhasználati faanyagot termel ki házilagosan az érseki uradalom, a többi a vevő cég. Fizet a vevő minden m³ fáért — műfát, tűzifát, uradalmi vagy vevő által eszközölt kitermelést egyformán beleértve — 6 K 66 f-t. Ez a vételár pedig a következőképpen oszlik meg:

1. Késpénzben kap az uradalom a szerződéses évek alatt egyforma részletekben 275.259 m ³ után á 3'73 K . . .	1.027.748 K
2. 17'7 f. km. börzsönyi vasut 302.577 K	
18'9 „ „ kemencei „ 285.000 „ = 587.577 K vasutépítési költségekből esik minden m ³ fára á 2'55 K . . .	587.577 „
3. 302.577 K börzsönyi vasutban fekvő tőke és 285.000 K kemencei „ „ = 587.577 K tőkebefektetés kamata és törlesztése 6%-al mindenn m ³ fára á 0'38 K	218.690 K
M ndössze 275.259 m ³ á 6'66 K	1.834.015 K

A miniszteri bizottság azonban a két gondnokságban csupán 27.9 km vasutat fogadott el olyannak, amely az érseki uradalomra mindenkoron értéket jelent és ezen hálózatot az eladott fatömeg minden tömör m³ után 1 K 94 f egységárral, építési költséget, kamatot, törlesztést összevéve 579.262 koronára értékelte, melyből pro rata temporis Vaszary primás 206.278, Csernoch primás 372.984 koronát áldozott a saját fájának árkülönbözetéből. 227.005 korona összeget pedig egyáltalán nem talált elfogadhatónak, azt a két egyházfejedelem szerződéséből kifolyó együttes veszteségének jelentvén ki.

Hogy ez a szerződés előnyös volt-e az uradalomra, vagy káros, azt most már igazán felesleges késői dolog volna vitatni. Az bizonyos, hogy azok a késpénzrészletek, amelyeket az uradalom kapott, a háború után már az adókat sem fedezték, annál kevésbé a személyzet költségeit. És az a bizonyos vasút, amelyet a két javadalmas érsek végeredményében mégis csak a saját jövedelméből épített, bizony csak nem került a javadalom birtokába olyan kifogástalan állapotban, hogy a törzsvagyon részére fel lehessen számítani. Pedig ennek a vasútnak a kedvéért kötötték annak idején ezt a faeladási szerződést. A vállalkozó cég ilyenben kétségkívül gyakorlottabb volt, mint mi; éppen csak úgy építette meg, hogy a szerződés tartamára fel ne mondja a szolgálatot, de az azután nem volt érdeke törődni, —

nem is törődött. Ilyen kitételek: „üzemképes állapotban, jókarban” egy iparvasútnál olyan elégtelen, felületes megállapítások, amelyek-től óva intek mindenkit.

II. BÖRZSÖNYI ERDŐGONDNOKSÁG.

Hontvármegye: Nagybörzsöny adóközség határában. Kezelésében a 240 holdas Esztergom megyei város határában fekvő Mexikó erdő is.

Termő erdőterülete kerekén 5700 kat. h., egyéb művelési ág 200, összesen 5900 kat. hold. Átlagos kat. tiszta jövedelme termő holdan-ként 2 K 85 f.

Fanemek: 58% tölgy és cser, 42% bükk, gyertyán és egyéb. Vágásforduló 100 év, az esztergom—mexikói-nál 40. Engedélyezett évi vágás az előhasználatokkal 10.800 m³.

Tengerszín feletti legmagasabb pontja a Nagy Inócz 813 m. Vasút és hajóállomása a mostani magyar területen Szob—Nagybörzsöny felé 19—27, Mária Nosztra felé 9—16 km légvonalban.

Börzsönyben Wolfnerék szerződésének lejártakor, 1920-ban lehetetlen helyzetet találtunk. Megvolt ugyan a Kollár-völgy—Kisirtás—Börzsöny—Panád—Ipolypásztói 17.7 km-es lőüzemű pálya, annyira-amennyire használható üzemképes állapotban, azonban csak a Wolfner cégnek sikerült a trianoni határon túl fekvő Ipolypásztó végállomásra kinyitni a bezárt kapu melletti kicsiny ajtót, a Primaciának már semmiképpen sem engedték fatermékeivel ezt a vasútállomást igénybe venni, mégha az azzal járó költségeket meg is bírta volna az üzem. Ez a hálózat tehát a mi számunkra egyszerűen kútba esett. Más megoldást kellett keresni, még pedig ugyancsak hamarosan, mert 10.000 m³ évi fatömeg nem olyan csekélység, hogy annak értékesítését halogatni lehessen. Az egyedüli megvalósítható irány volt Szob, a vasút és hajóállomásával. A régi Wolfner pályából csupán 5.1 km-t hagytunk meg közelítő vasútnak, a többit felszedettük. Ellenben megépítettük 9.3 kg-os sínekkel, 760 mm nyomtávban az új gőzüzemű vonalat — Kisirtástól a nagyirtási szerűskertig, ott megszakítva — a Hármashídtól a Besina völgyében a mária-nosztrai közalapítványi erdőbirtokon keresztül a szobi feketebányáig, ahol peage jogon belekapcsolódtunk az egykoron Luczenbacher-féle, ma a pesti magyar kereskedelmi bank tulajdonát képező Andezit bányavállalat iparvágányába. Kezdetben aránytalanul drágította üzemünket a kétfelé szakított pálya; a nagyirtási szerűskert és a hármashíd közötti 80 méteres felszínkülönbséget, egy meredek szakadékot csak 2 év múltán tudtuk egy 2 km-es kanyargó pályával áthidalni a Só és Sashegyek szerpentináin 45‰ emelkedéssel. Ez a vonalszakasz kicsiben a körmőcbányai boszorkányos ívelésre emlékeztet, a legdrágább vasutunk, de meg kellett építeni, mert a megszakított pályával járó ismételt bekirakodást, a csúsztatóval eszközölt továbbítást sem az emberek, sem

a pénztár soká nem birták volna. Két év kellett a megtervezéséhez és megépítéséhez, olyan nehéz megoldás volt műszaki és pénzügyi okokból egyaránt, de végre mégis meglett. A hegyeshegy motorikus pályát már az új vágássorozatok kedvéért kellett megépíteni, amint hogy ezt a jövőben is folytatniok kell az utódoknak, hogy a fájukhoz férhesenek.

A BÖRZSÖNYI CSERNOCH VASÚT.

Gőzüzemű, 760 mm nyomtáv, összes hossza 23.502 fm.

A) Építés:

1. Feketebánya.-Kisirtás . . .	13.102 fm	à 14:00 =	183.400 P
2. Hegyeshegy motorikus . . .	5.300 " "	7:00 =	37.100 "
3. Hosszúvölgyi lőüzemű . . .	2.400 " "	3:20 =	7.680 "
4. Konárvölgyi " . . .	2.700 " "	2:50 =	<u>6.750 "</u>
			= 234.930 P

B) Vasanyag:

1. Sínanyag			
	$2 \times 10.400 = 20.800 \times 5.2 = 1.082$ mm		
	$2 \times 13.102 = 26.204 \times 9.3 = 2.437$ "	$= 3.519 \times 22:00 =$	77.408 P
2. Apró anyag a sínanyag árának 22%-a . . .			= 17.032 "
3. Váltó, keresztezés 5.2 kg sínnel 5 à 160 =			800 P
" " 9.3 " " 11 " 280 =			3.080 "
			3.880 " = 93.330 "

C) Faanyag:

1. Talpfa 13 km à 2.000 } 2% törésre 46.000 db à 707 =	32.200 P
" 10.5 " " 1.800 }	
2. Extrafa 18 m ³ kifaragott váltófa à 35	630 "
3. Másnemű fa, hid- és korlátgerenda átalányban . . .	<u>2.800 "</u> = 35.630 P

D) Egyéb költség:

1. Műszaki és közigazgatási költség, tervezés, bejárás, ellenőrzés, kisajátítás, kincstári illeték	26.500 P
2. Telefon, fűtőház, egyéb építkezés, kézi szerszám	<u>22.000 "</u> = 48.500 "
	<u>Mindösszesen . . . . .</u>
	417.390 P

Tehát minden folyó km vasúthálózat átlagos építési költsége kerek . . . . . 18.000 P

III. KEMENCEI ERDŐGONDNOKSÁG.

Hontvármegye: Kemeence, Bernece, Hont, Drégelypalánk, Szete;
Nógrádmegye: Dejtár, Érsekivádkert községek határában.

Termő erdőterülete kereken 8800 kh, (ebből 7600 összefüggő hontmegyei erdőbirtok) egyéb művelési ágakra esik 300, tehát összesen 9100 kh. Átlagos kat. tiszta jövedelme termő holdanként 1 K 31 f.

Fanemek: 40% tölgy és cser, 60% bükk, gyertyán és egyéb.

Vágásforduló: 100 év, Dejtár—Ersekvadkert 40, Szeteharaszt 20. Engedélyezett évi rendes vágás az előhasználatokkal 13.500 tömör m³.

Tengerszínfeletti legmagasabb pontja a Magosfabérce 906 m. Ipolyság ezidőszertinti csehszlovák vasútállomás a kemencei faraktártól 7, a berneceitől 5 km-re, Drégelypalánk magyar állomás 15, illetőleg 13 km.

A Wolfner szerződés lejártakor, 1921. év végével a primási uradalom megkapta a két lőüzemű pályát a kemencei faraktártól — Királyházáig és a bernecei faraktártól felfelé az Oszlopó patak völgyében — összesen 18.9 km hosszban. Ezeket nyomban át kellett építeni, sűrített talpfákkal felszerelni, a pályatesten lévő műszaki tárgyakat, hidakat, átereszeket gyökeresen megújítani, hogy a kisvasút valóban üzemképes állapotba helyeztessék. Az új vágások kedvéért pedig egyelőre a királyháza—rakottyási és az oszlopói közelítő pályákkal 21.3 km hosszúságra kiegészíteni. Mindkét vonal úgy van megépítve, hogy csupán az üres lórékat kell a vágásokig felvontatni, a fával megrakott vonatok önsúlyukkal leszaladhatnak a faraktárákig. Ez a két vasútvonal tulajdonképpen csupán a kemence—bernecei 6500 kholdas erdőkomplekszum termékeit szállítja az erdővágásokból a községi faraktárákig (a honti és drégelypalánki erdők fája tengelyfuvarral a közeli palánki vasútállomásra gravitál). És így ezekkel az erdei vasutakkal a faüzem tökéletesen nincs is megoldva. Wolfnerek fájukat a raktárakból aránylag jutányos tengelyfuvarral akadálytalanul szállíthatták a 7.5 km távolságra fekvő Ipolyság vasútállomásra még Trianon után is. Mi is megpróbáltuk az első két esztendőben, de annyi költséggel, kellemetlenséggel járt ott a tranzit. Balasgyarmaton át Budapest felé, hogy amint a szerencsétlen határkiigazítással egy lényegtelen darabon megszakított műút végre mégis megépült, kényszerülve voltunk inkább a 14 km átlagos távolságra fekvő Drégelypalánk magyar határállomást választani megoldásként, tengelyfuvarral és mindjárt teherautóval is, hogy a fuvarosgazdák elég gyakran meg-megújuló mohó igényeit némiképp fékezzük. Persze, ez a fuvar költsége nagyon megdrágítja az üzemet, nincs is olyan megbízható kézben, mint volna ipárvasúttal, de szerencsére éppen a kemencei gondnokság faválasztékai a legjobbak és legkeresettebbek — legnagyobb részben 100 éves bükkhasáb és műfa — és egyelőre jobb megoldást nem találtunk. Vasutat építeni Kemencétől—Drégelypalánkra teljesen idegen területen keresztül csak abban az esetben volna lehetséges, ha a környékbeli érdekelt birtokosoknak volna bátorságuk ebbe kapcsolódni. De mikor mindenki abban bizakodik, hogy ez a reánk erőszakolt helyzet úgy sem maradhat így időtlen időig

KEMENCE—BERNECEI LÓÜZEMŰ VASUTAK.

600 mm nyomtáv, pálya hossza 21.302 fm.

A) *Építés:*

1. Kemence—Királyháza 9.568 fm
2. Királyháza—Rakottyás 4.260 „
3. Bernece—Oszlopó . . . 5.252 „
4. Oszlopói közelítő . . . 2.222 „ = 21 302 fm. à 3·90 . . . = 83.070 P

B) *Vasanyag:*

1. Sínanyag $2 \times 21.302 = 42.604 \times 5 \cdot 2 = 2.215$ mm à 22 = 48.735 P
2. Apróanyag — a sínanyag árának 20% a — à . . . 9.747 „
3. Váltó és keresztelés 5·2 kg-os sínekkel 12 db à 160 = 1.920 „ = 60.402 „

C) *Faanyag:*

1. Talpfa
21·3 km à 1800 — 2% törésre — 39.100 db à 70 f = 27.370 P
2. Extrafa — 10 m³ kifaragott váltófa à 35 . . . 350 „
3. Másnemű fa, híd- és korlátgerenda átalányban 1.600 „ = 29.320 „

D) *Egyéb költség:*

1. Műszaki és közigazgatási költségekre, tervezés, bejárás, ellenőrzés, kincstári illetékek . . . . . 14.600 P
  2. Üzemi építkezések . . . . . 15.000 „ = 29.600 „
- Mindösszesen . . . . . 202.392 P

Tehát 1927-ben, Csernoch primás halálakor meglévő kemence-bernecei vasut minden folyókilométerének építési költsége kereken és átlagban . . . . . 9.500 P

AZ ÖSSZES ÉRSEKSÉGI ERDŐBIRTOK CSONKA HAZANKBAN

Terület: termő erdő 24.300 kh, egyéb művelési ág 1700, kereken összesen 26.000 kh. Átlagos kat. tiszta jövedelme termőholdanként 2 K 31 f.

Fanemek: 55% tölgy és cser. 23% bükk, 17% gyertyán, 5% egyéb. Átlagos vágásforduló 92 év. Engedélyezett évi vágás 35.300 tömör m³.

A TELJES ÉRSEKSÉGI ERDEI VASÚTHÁLÓZAT
A HÁROM GONDNOKSÁG ÜZEMEIBEN 1927-BEN.

	Süttő— Pusztamarót	Börzsöny— Szob	Kemence— Bernece	Összesen
Pálya hossza fkm-ekben	30.215	23.502	21.302	75.019
Nyomtávolság mm-ekben	760	760—600	600	
1 km átl. építési költsége P	20.000	18.000	9.500	16.000

Építés költségei:

	P e n g ő			
A) Építés	310.611	234.930	83.070	628.611
B) Vasanyag	164.159	98.330	60.402	322.891
C) Faanyag	44.550	35.630	29.320	109.500
D) Egyéb költség	197.000	48.500	29.600	275.100
Mindössze:	716.320	417.390	202.392	1,336.102

Ezen összegből az 1913. évi átvételi és átadási eljárás folyamán a min. bizottság Vaszary hercegprímás terhére elszámolt 206.278 aranykorona

	P	248 282
--	---	---------

Ekként marad Csernoch primás számlájára	P	1,087.820
---	---	-----------

A költségeket Wiener mérnökkel a legjutányosabban számítottuk, nem is tartjuk valószínűnek, hogy ebből a pénzből manapság meg lehetne építeni ezt a 75 km erdei vasúthálózatot. A számadásokból ma már kizárt dolog ezeket pontosan megállapítani, mert az építéssel kapcsolatban annyi rendkívüli alkalmi üzlet, vállalkozás adódott ezekben a mozgalmas években, amelyeket ki kellett használni olykor előnyösen, máskor kevésbé. Hányszor vettünk sínanyagot, póré kocscikat, sőt még mozdonyt is tűzifáért, másképpen ezek akkor megszerezhetők nem voltak, nekünk pedig másunk sem volt, csak fánk. De nem is akartunk adatokat kiírni az akkori számadásokból. csupán az volt a szándékunk, hogy számításunk körülbelül fedje azokat az értékeket, amelyeket ezek a vasutak a javadalom részére jelentenek. Néhai Csernoch primás az egész vasúthálózatot még életében minden megtérítés kötelezettsége nélkül az érseki javadalomnak ajándékozta, nehogy tőketörlesztés és kamat terhelje az utódokat. Abból az elvből indult ki, amit nem is egyzer hangoztatott: „qui alieno aedificat, non sibi aedificat” noha ezeknek a maradandó jellegű befektetéseknek törzsvagyoni kölcsönrel való rendezésére bírta a vagyonfelügyeleti hatóság előzetes hozzájárulását, amit azonban nem vett igénybe. Csak a fenntartás és a szükséghez képest való fejlesztés kötelezettsége maradt az utódokra, ami természetesen azoknak jól felfogott érdeke. Hiszen már a mi időnkben is építettünk rövidéletű pályákat az esedékes vágásokhoz, amelyeket számításomnál éppen úgy figyelmen kívül hagytam, mint más lebontott-felszedett pályát.

MOZDONY- ÉS KOCSIPARK

4 gőzmozdony, 1 db 4 tengelyes 60 HP, 3 db 3 tengelyes 50 HP, összesen 394 mm. 2 db a süttői és 2 db a börzsöny—szobi üzemeknél.

5 benzinmotor (Puch és Deimler aggregátor) a személyforgalom lebonyolítására és a motorikus pályákon az üres lórék felvontatására, 2 a süttői, 3 a börzsönyi üzemeknél.

118 különféle márkájú, fa- és vasaljazatú, fa-, rönk-, kő- és mészszállításra berendezett póre és szekrénykocsi, 3—4 6—8 tonnás ikerkocsi, ezekből 53 a süttői, 36 a börzsöny—szobi, 29 a kemence—palánki üzemeknél.

A meglévő kocsi- és mozdonyparkot a javadalmas utód 1927. évi becsáron összesen 90.000 pengő értékben váltotta meg.

ÜZEMKÖLTSÉG ÉS FENNTARTÁS.

Önként értetődik, hogy a vasútüzemek csak akkor olcsók és jutányosak, ha ki is vannak használva. Mentül nagyobb forgalmat bonyolítanak le, annál kedvezőbben oszlik meg az üzemköltség és annál olcsóbbak a tonnakilométer szállítási egységárai. A süttő—pusztamaróti üzem egymagában az évi vágás szállítására bázisra nem fizetné ki magát, ha nem kapcsolódnék abba a süttő—tardosi márvány- és mészkőbányák köve és mesze, és a bikoli szomszédos földbirtok erdei és mezőgazdasági terményeinek fuvarja. Így üzemköltsége nem is egyharmada a börzsönyinek, de hárommennyi más anyagot szállít, mint uradalmi fát. A börzsöny—szobi üzem aránytalanul drága addig, amíg ott a tervbe vett köüzem meg nem indul, mert a rendes évi vágás forgalmával nincsen kihasználva. A terepnehézségek is itt a legsúlyosabbak, bizonyosága a nagyirtási szérűskert és a hármashíd közötti már említett összekötőpálya, amely kisvasútnál talán egyetlen csonka hazánkban a maga nemében, három etageban mutatja a turázónak ugyanazt a festői képet. Hozzájárul az is, hogy a kisirtás-nagyirtási 12%^o/es meredek szakaszon felfelé kell a fát gőzerővel szállítani, míg egyéb vasutunknál mindenütt önsúlyával gurul le rendeltetési helyére. Megdrágítja a szobi—feketebánya vasútján a peage-költség is, természetesen csak addig, amíg majd viszont a mi vasutunk fogja a szobi köüzemnek a börzsönyi és nosztrai andezitet szállítani. Az is kézenfekvő dolog, hogy a lőüzemű vasutak olcsóbbak a gőzvasutaknál, azért is alig fele a kemence—bernecei vasutak építési költsége a süttőinek, mozdonya sincs, kocsiparkjának fenntartása csekélység a többihez képest. Azonban ezt nem tarjuk tökéletes megoldásnak az elmellőzhetlen súlyos palánki tengelyfuvar miatt, másrészt a rendkívül nehéz terepviszonyok miatt ilyen vasút nem is felelne meg a gercsei—börzsönyi pályákon. Az üzemköltségek, amelyekhez a mozdony és kocsipark fenntartása is tartozik, nem csekély összegek, de a vasúthálózatot és a szállítóeszköz-

közöket elhanyagolni olyan mulasztás volna, amely súlyosan megbeszelná magát és később kiszámíthatlan áldozatokat okozna. Nem kell például más, csak a pálya elgazosodjék és eliszaposodjék, vagy észrevétlenül maradjanak a korhadó talpfák — magam is elszörnyedve tapasztaltam egyizben, mikor nem sinen futott a megrakott vonat, hanem a föld hátán. Valóságos életveszedelem!

A pályafenntartás, mozdony és kocsipark, üzemköltségek megvilágítására felhozok itt néhány számadási adatot, amelyekben nem szerepel az, amit az uracalom in natura adott, pl. a talpfák pótlása sem azok faértékében, legfeljebb a kifaragási munkadíjában. I. a süttö—pusztamaróti, II. a börzsöny—szobi, III. a kemence—drégelypalánki üzemeket jelzi.

<i>Minden folyókilométer vasútvonalra esik az 1924—1926 három év átlagában:</i>	I.	II.	III.	Összeg és átlag
	P e n g ö			
Pályafenntartás	290	264	50	211
Mozdony és kocsipark	325	236	25	213
Üzemköltség	778	2.874	2.457	1.907
Összeg és átlag	1.393	3.374	2.532	2.331

*Minden kat. hold termő erdőbirtokra esik
az 1924—1927 négy év átlagában:*

	P e n g ö			
Adó és biztosítás	2.68	2.52	1.49	2.21
Üzemköltség termeléstől eladásig . . .	7.84	17.34	8.89	10.49
Személyzet és nyugdíj	2.85	5.05	2.25	3.24
Egyéb kezelési költség	1.32	1.59	—68	1.12
Összeg és átlag	14.69	26.50	13.31	17.06

Minden tömörköbméter üzemtervileg engedélyezett normál vágástermékre esik:

	P e n g ö			
Termelés, erdősítés, vasútüzem, faüzlet	7.31	9.63	5.92	7.43
Egyéb kezelési költségekből	6.05	5.10	3.00	4.64
Összeg és átlag	13.36	14.73	8.92	12.07

Ismertetésem megírásánál elsősorban az az elgondolás vezérelt, hogy a magyar erdőbirtokosokat, kivált pedig az erdőmérnöki kart kétségkívül érdekelni fogják az itt felsorakoztatott — egyházi birtokon merőben szokatlan arányú beruházások. Azért választottam az Erdészeti Egyesület előkelő és általánosan nemcsak elterjedt, de egyben olvasott hivatalos lapját annak közlésére. De azon őszinte szándékomat sem akarom eltagadni, hogy írásommal egy szerény emléket állítsak annak a nagystílú gazda Primásnak, aki a javačalmát nem csupán a saját személyére rendelt jövedelmi forrásnak tekintette és

kezelte, hanem tehetsége szerint, olykor igazán erejét meghaladólag is törődött annak jövőbeli sorsával és boldogulásával. Hetven év körül járt már akkor, amidőn ezeket a vasutakat megépítette, olyan hajlott korban, amikor már nem sok reménye lehetett arra, hogy költséges befektetéseinek a hasznát huzamosabb időig élvezhesse. Mégis megtette, mert átérezte, hogy ez a megcsonkított javadalmának a létkérdése. Ha ezeket a pénzeket a majdani hagyatéka felszaporítására fordíthatta volna, természetesen nagyot lendít általános örökösén, a háború folytán úgyszólván minden alapítványi vagyont veszített főegyházmegyéjén, — Őe jól tudta azt, hogy akkor egy tehetetlenségre kárhoztatott javadalom marad az utódokra, sőt azok a nagy összegek sem folyhattak volna be, amelyeket a vasutakra költöttünk.

Írásomból az is kiolvasható, hogy ez a vasúthálózat nem tökéletes, annál kevésbé befejezett. Majd a jövő fordaszakok vágásai fogják megmutatni, mily irányban és milyen méretekben kell azokat kiegészíteni. A fődolog azonban, hogy az alap már megvan, a fejlesztésről azok gondoskodjanak, akik abban érdekeltek és hivatottak lesznek.

Magannak pedig nem tulajdonítok különös érdemeket ennek a nagy és nehéz munkálatnak a foganatosításánál, mert csupán a kötelességemet teljesítettem, amidőn a javadalmas primás földesúr és az érsekuradalmi erdészeti vezető főtisztje kölcsönös megértését közvetítettem. Csernoch primás után az érdem oroszlánrésze Schmid Ernő főerdőtanácsosé, aki soha meg nem lazkodó buzgalommal, minden fennforgó nehézség ellenére törhetlen, szívós kitartással meg is csinálta, amit megtervezett a vasútépítő mérnökkel. Soha sem láttam elkedvetlenedni, pedig elég oka lett volna rá, ellenben nem is olyan ritkán féltetem kellett az idegösszeroppanástól. El kellett mindezeket mondanom, az esetlegesen tétovázó utódok számára is, mert mindig könnyebb dolog a kész munkát akár jó-, akár rosszszindulattal bírálgatni, mint férfias elhatározással és bátorsággal becsülettel végrehajtani.

Van-e hazánkban ezeréves puszta, vagy azt a török hódoltság okozta. — Megváltozott-e a Nagy-Alföld éghajlata a török hódoltság miatt aszályosabb irányban, továbbá a talajok is alig javíthatóan megromlottak-e a valóságban

írta: Vági István

Kritikai hozzászólás Szekfü Gyulának a „Magyar Történet” V-ik kötetének első fejezetéhez.

(Folytatás.)

Vizsgáljuk már most meg, hogy milyen körülmények idézik elő azt, hogy hazánkban egyes években olyan kevés a csapadék és hosszabb aszályok következnek be, hogy aztán ebből következtetést vonhassunk azzal az állítással szemben, hogy az emberi kéz okozta-e azt a le nem tagadható tény, hogy hazánkban az aszályok elég gyakoriak.

Mielőtt azonban e kérdés részletes tárgyalásába belekezdenék, engedtessek meg röviden, hogy megemlítsem, hogy mi a fő különbség a forró égövi, egyenlítő körüli éghajlat és Közép-Európa, továbbá hazánk éghajlata között, mert ezen különbség kellő nem értékelése nagyrészt hozzájárul ahhoz, hogy hazánk éghajlatáról és annak rövid idő alatti változásáról olyan helytelen felfogás alakulhatott ki. A forró égövi, az egyenlítőhöz közel álló területeken, Amerikában, Ázsiában és Afrikában az a különös, hogy a napi légköri jelenségek nap-nap után egyformák és egyformán zajlanak le és csak a legritkábban fordul elő, hogy bizonyos légköri zavarok következnenek be, amelyek a napi légköri jelenségek lefolyását megzavarják. Ezeken a területeken majdnem állandó hőmérsékleti és légnyomási viszonyok uralkodnak és ezeken a területeken az időjárás fogalma majdnem fedi az éghajlat fogalmát és pl. ezeken a területeken a csapadék is erről a területről származott vízpárából veszi eredetét, amely vízpára nem kerül más magasabb földrajzi szélességek alá, hogy ott csapadék alakjában lehulljon. Ezen az egyenlítői területen hiányzanak a mozgó depressziók, amelyek a magasabb földrajzi szélességek alatt az esztendőben az időjárást folyton változtatják úgy, hogy a magasabb földrajzi szélességek alatt az időjárás és éghajlat között igen nagy a különbség. Közép-Európa és Magyarország olyan földrajzi szélességek között fekszenek, amely területeken az időjárás igen változik, a folyton mozgásban levő barometrikus minimumok és maximumok miatt, amelyek az egyenlí-

tön teljesen hiányoznak és amely depressziók és maximumok folytonos változása adja meg Középeurópa időjárásának és éghajlatának a jellegzetes képét.

A meteorológia, időjárás- és éghajlat-utolsó 80 éves vizsgálatai kimutatják, hogy Közép-Európa és Magyarország éghajlata és időjárása határozott, helyeken fellépő és határozott utakon mozgó depresszióktól és barometrikus maximumoktól függ. Így a kutatás kimutatta, hogy a következő nagy maximumok és minimumok vannak döntő hatással Európa éghajlatára, amely képződmények azonban aránylag hosszabb ideig tartó időjárást okoznak, viszont a nagy maximumokon és minimumokon kívül vannak kisebb gyorsan mozgó depressziók, amelyek az európai időjárás megváltozásának a tulajdonképpen főokai és amely depressziók határozott utakon mozognak az Atlanti Óceánról és a Földközi tengerről Európa felé.

A legfontosabb maximum a nagy szubtropusos maximum Madeira és az Azórok felett, amely télen-nyáron szerepel, viszont a másik maximum, amely késő őszi-téli és kora tavaszi hónapokban szerepel, a szibériai maximum. Az időjárás szempontjából a legfontosabb minimum az, amely az Atlanti Óceánon Island körül alakul ki, továbbá egy kisebb minimum, a Közép tenger felett az úgynevezett genovai minimum, amely különösen Magyarország időjárására van nagy hatással. Aszerint, hogy ezek a minimumok és maximumok miként helyezkednek el Európában a legkülönbözőbb időjárás következik be. Így, ha a szibériai maximum Nyugatszibéria, Finnország, Északoroszország fölé helyezkedik, az Atlanti minimum pedig Anglia felett van, akkor télen hideg van, de aránylag kevés a csapadék. Ez a hideg télnek az az esete, mikor keletről és északkeletről a hideg levegő Európába becsurog. Ez az időjárási típus leginkább októbertől februárig tart. Defant szerint az 1861, 1876, 1879, 1893, 1895. évi januári nagy hidegek ennek az elhelyezkedésnek eredményei gyanánt jelentkeztek.

Ez a típus késő tavaszkor és nyáron nem szokott kialakulni, hiszen nyáron a szibériai maximum rendszeren eltűnik. Ha azonban ez a típus nyáron is kialakul, akkor Közép-Európa felett hosszabb ideig tartó meleg szárazság alakul ki, míg Franciaországban erős zivatarhajlam jelentkezik.

Vizsont ha az Azóri maximum Közép-Európa fölé jön télen és előbb hóesések voltak, akkor ez a maximum sokszor hosszabb ideig a helyén marad és a helyi kisugárzás miatt száraz, hosszú ideig tartó, igen hideg tél alakul ki. Ilyen hideg tél volt Hann szerint 1879, 1864, 1865, 1873, 1875 decemberében, továbbá 1880 és 1864 januárjában. Ha azonban az Azóri maximum nyáron június—augusztusban helyezkedik Közép-Európa fölé, akkor az hosszabb ideig helyén marad és akkor nyáron nagy meleg, nagy szárazság uralkodik. Így volt ez 1904 júliusában a nagy szárazság idejében, mikor az Azóri hatalmas maximum közepe ugyan az Atlanti

Oceán fölött volt, de annak szélei Közép-Európa felett feküdtek, viszont egy minimum Island felett, egy másik pedig Északoroszország, egy harmadik pedig Kisázsia felett feküdt. Egyáltalában jellemző az, hogyha a nyári, tavaszi és kora őszi hónapokban az Azóri maximum Közép-Európa fölé kerül, akkor nagyon meleg nyár és szárazság uralkodik, viszont őszkor a vénasszonyok nyarat okozza a Madeirai maximum Európa fölé való eltolódása. Majdnem bizonyosra vehető, hogy Magyarország késő tavaszi és nyári aszályainak túlnyomó része a Madeirai maximum Közép-Európa fölé való elhelyezkedésével magyarázható annál is inkább, miután a Madeirai maximum eltolódása csak ritkán történik télen, hanem leginkább nyáron. A spanyol száraz és aszályos esztendőök is az Azóri maximumok Spanyolország feletti elhelyezkedésével magyarázhatók. Ilyen aszályok azonban, más területen is, Közép-Európán kívül is előfordulnak, ahol a maximumoktól és depresszióktól függ a változó időjárás. Így vannak Ausztráliában is, ahol a Muray és a Darling folyók medencéjében hatalmas aszályok jelentkeznek, amelyekhez a Nagy-Alföld aszályai számításba sem jöhetnek, mikor a 10 milliószámra pusztulnak el a birkák és más gazdasági állatok. Így a Darling mentén előfordult az is, hogy 30 hónapig egy csöpp eső nem esett, viszont vannak nedves hónapok, amikor a csapadék tömege jelentősen több lehet. Ezek az aszályok is attól függnek, hogy a szubtrópusos Ausztráliai maximum hol helyezkedik el. Ha ez nagyon délre helyezkedik el, akkor Ausztrália legszárazabb területein és a Muray mentén az elvonuló depressziók elég csapadékot hozhatnak, szintén úgy nedves az időjárás, ha a szubtrópusos maximum északon helyezkedik el, mert akkor a maximum déli oldalán elvonuló depressziók elég csapadékot hoznak, mikor bámulatos vegetáció alakul ki a Muray és a Darling medencében, amely igen sokszor teljesen sivatagi benyomást tesz. Ha azonban a szubtrópusos maximum Ausztrália fölé helyezkedik, akkor jönnek létre azok a borzalmas aszályok, amelyek az ország majd egész állatállományát már többször el is pusztították.

Ha azonban a Madeirai maximum késő tavaszkor, vagy nyáron Anglia fölé vagy attól nyugatra helyezkedik el, az Islandi minimum pedig Skandinávia felett van és Oroszország és Olaszország felett is van egy minimum, akkor Közép-Európában és hazánkban az igen nedves május, június, július következik be, mert ez esetben gyorsan mozgó depressziók vonulnak át Közép-Európa fölött kelet felé. Ha azonban a nyári hónapokban a Madeirai maximum Dél-Európa felett áll, az Islandi minimum pedig Észak-Európa felett, akkor Közép-Európában, de hazánkban is nedves, igen csapadékos nyár az uralkodó. Végül, ha Észak- vagy Északnyugat-Európa felett egy maximum van az Alpesektől délre egy minimum, ami nyáron igen ritka, de ha előfordul, akkor Közép-Európa és hazánk felett meleg száraz időjárás uralkodik, amely aszályt okozhat. Vagyis látható, hogy a barometri-

kus maximumok és minimumok mennyire befolyásolják Közép-Európa csapadékos vagy száraz voltát.

Ezekon a nagy maximumokon és minimumokon kívül vannak még a gyorsan mozgó depressziók is, amelyek nyugatról kelet felé vonulnak és ezek azok, amelyek Közép-Európa csapadékvizonyaira is nagy hatást gyakorolnak, amennyiben határozottan kimutatható útirányban vonulnak. A jellegzetes útirányban vonuló depressziók az útiránynak megfelelő más és más időjárást okoznak. Közép-Európa időjárására az a vándorló két depresszió van nagy hatással, amely közül az egyik nyugat felől jön és Délanglia partjain vonul keresztül kelet felé és Németország tengerpartja mentén északkeleti irányban vonul el. Ez a depresszió Németországban, Belgiumban és Franciaországban július, augusztusban zivatarokat és csapadékot okoz. Ha róla egy kisebb depresszió leválik és hazánkban végigszalad, nálunk forgózivatarokat okoz nyáron.

Magyarországot, de egész Közép-Európa időjárásának szempontjából azonban az az átvonuló depresszió a fontos, amely Anglián és Franciaországon keresztül Északolaszország fölé nyomul és ott felveszi a Közép tenger feletti depressziót és aztán Magyarország felett vonul el Pétervár és Finnország irányában. A depresszióknak ez az útja V. b. alatt ismeretes az irodalomban és ez a depresszió hatalmas csapadékot okoz az átvonuló területen és az Odera, Visztula, Elba nagy áradásai tavaszkor ezzel a depresszióval hozhatók összefüggésbe. Ez a depresszió leginkább őszkor és tavaszkor májusig lép fel, a nyári hónapokban teljesen hiányzik.

Ha már most összefoglaljuk az előbbiekből mindazokat a tényezőket, amelyek közreműködnek Magyarország Nagy Alföldjének éghajlati kialakulásánál, akkor kimondható, hogy Magyarország körülbelül a legnedvesebb steppe éghajlattal bír és pedig Köppen szerint az éghajlat mérsékelt meleg, esős éghajlat, amelyben a csapadék maximuma a nyár elején május, júniusban van. Hogy az Alföld aránylag kevés csapadékkal bír, az azzal magyarázható, hogy medencét képez, amelyet hegyek vesznek körül és az Adriától, továbbá a nyugatról jövő csapadékot ezek a hegyek felfogják, továbbá a levegőtömegek a hegyeket átlépve, leereszkedvén az Alföldre, felmelegednek, miáltal a csapadék kiválásának lehetősége csökken. Hogy aztán egyes esztendőben feltűnő kevés a csapadék és nagyobb aszályok következnek be, ez semmi mástól nem függ, mint csak attól, hogy Európa felett a levegőtömegek mozgása folytán bizonyos időjárási típusok alakulnak ki, amennyiben az állandó nagy maximumok és minimumok bizonyos helyzetet vesznek fel, amely helyzetben a csapadékot hozó depressziók hazánkat nem érinthetik. Tehát az emberi kéztől és működésétől teljesen független körülmények okozzák a Nagy Alföldön az aszályt, amennyiben az atlanti és középtengeri levegőtömegek mozgását, bizonyos irányban való elvezetését szabályozni nem tudjuk.

Ugyanazok a depressziók és maximumok szabályozták Európa időjárását és éghajlatát a török hódoltság előtt is, legalább is feltételezhető, hogy miután Európa sem gelológiai, sem geográfiai szempontból se vízszintes, se függőleges irányban észrevehető változásokon nem ment keresztül, egész bizonyos, hogy az oceáni levegőtömegek mozgására és elhelyezkedésére az európai szárazföld ugyanazt a hatást gyakorolta. Egész más lett volna a helyzet, ha pl. az Adriai tengerparti magas hegyláncok és az Alpések lesüllyednének, mely esetben valóban azt kell feltételeznünk, hogy a Nagy Alföldre nyugatról és délnyugatról nagyobb csapadéktömegek érkezhettek volna, mikor az éghajlat valóban nedvesebb éghajlattá alakult volna át. Ha pedig feltételezzük, hogy a török hódoltság előtt humidabb éghajlat uralkodott, akkor az csak úgy jöhetett volna létre, hogy a maximumok és minimumok elhelyezkedése és vándorlása más módon történik, mint a mai időben, és akkor a török hódoltság előtt nem fordulhattak volna elő nagyobb aszályok. Ezzel szemben áll az a tény, hogy a történelmi feljegyzéseket figyelembe véve, a török hódoltság előtt is bizony igen sok aszályos esztendő volt. Réthly szerint 989, 1006, 1007, 1015, 1022, 1042, 1043, 1044, 1062, 1090, 1135, 1137, 1142, 1147-ben voltak nagy aszályok. 1147-ben rossz termés és éhínség volt, a főpapok inséggabonát osztottak széjjel. 1271-ben is igen nagy szárazság volt és az emberek az éhségtől elpusztultak. Nagy aszályok voltak továbbá 1304, 1316, 1346, 1353-ban, de különösen 1363-ban, amikor erős éhínség volt és Lajos király az élelmiszereket összeíratta és feleslegeket meghatározott áron a termelőtől el is szedték. További aszályos esztendők 1473, 1474, 1477, 1494-ben voltak, a török hódoltság előtt. Ezzel szemben amennyire adataink vannak, tény az is, hogy a török hódoltság előtt is voltak nedves nyarak: 1293, 1303, 1338, 1402, 1429, 1508 és 1515-ben. Vagyis látható, hogy akkor is éppen úgy, mint ma, nedves és száraz évek váltakoztak minden szabály nélkül, ami természetesnek is vehető, hiszen akkor is az Európa felett elhelyezkedő és vándorló maximumok és minimumok hasonló időjárási típusokat alkottak és ezen semmiféle változás nem következhetett volna be, még akkor sem, ha hazánk történetesen a török hódítókat meg sem ismeri.

Egész bizonyos, hogy a Nagy-Alföldön a török hódoltság előtt a vegetációs kép más volt, mint amikor az emberi kéz a vegetációs képet jelentősen megváltoztatta. A Nagy-Alföldön tudniillik a jégkorszakban, a rajta keresztül vonuló sok depresszió miatt északi részében hideg tundrasteppé alakulhatott ki, déli részén pedig tundrából és erdőből állott és csatlakozott azokhoz a hatalmas erdőterületekhez, amelyek a jégkorszakban a pluvialis zónában a spanyol, olasz és Balkán félszigetet, Délfranciaországot borították. (Eckhard: Das Klimaproblem. VIII.-ik térkép). A jégkorszak megszűntével a postglaciálban, mikor Észak- és Északnyugat-Európában a meleg és száraz bereális éghajlat uralkodott a Nagy-Alföld félsivatagi éghajlattal bírt és

akkor félsivatagi talajok borították nemcsak a mai Nagy-Alföldet, hanem ezek az Alföldet borító dombos permeken is ott voltak, viszont az Alföldön a vízerek mellett, a félsivatagot övező területről galéria erdők nyomultak az Alföld felé, minthogy ez ma is látható a félsivatagi területeken. A később bekövetkező Atlanti éghajlat alatt, amely meleg, de nedvesebb volt, az Alföldön eltűnt a félsivatag és szárazabb steppe keletkezett, amely a megint később kialakult szubbereális meleg, száraz éghajlat alatt megnagyobbodhatott, mikor aztán a szubatlanti nedvesebb és hűvösebb éghajlat alatt, amelynek kialakulása Közép-Európa felett körülbelül a történelmi korról veszi kezdetét és amely éghajlat még ma is nagyjában hazánkban uralkodik, amely ugyan nedvesebb mint a szubboreális éghajlat, de még távolról sem humidéghajlat. A Nagy-Alföld mezőségi területei ebben az éghajlatban kisebbek lettek, megnagyobbodtak a galéria és lapályi erdők, de a dombvidék is erősen beerdősült és a fátlan puszta kisebb területet borított, mint ma a Nagy-Alföldön. De azért a fátlan puszta még igen jelentős területet borított akkor is, amikor Attila uralkodott, mert Priscus Raethor utazásából tudjuk, hogy napokig utaztak a síkságon és fát nem láttak. Ilyen állapot uralkodhatott akkor is, mikor őseink bejöttek, amikor a mocsarak és lápok mellett nagyobb lapályi erdők voltak és a Dombvidék és az Alföld pereme be volt erdősülve, de a Nagy Alföld igen nagy része akkor is jellegzetes mocsarakkal és árterületekkel tarkított puszta volt, nem pedig összefüggő őserdő. Mikor őseink aztán rendes gazdasági művelésbe fogtak, lassanként az Alföld peremén levő erdők és dombvidék erdőinek egy részét kiirtották, amely irtás után a török hódoltság befejezéséig igen nagymérvű lett. Ezeknek a területeknek fel nem újjíttása folytán az erdei talajból a világosbarna mezőségi talajok keletkeztek, amelyeknél a feltalaj alatt megtalálható egy tömöttebb réteg. Ez a tömöttebb réteg akkor keletkezett, mikor a talajon még erdő volt, amely erdő löszön telepedt meg, mikor az erdő hatása alatt a mészkimosódott és az altalajba került. Mikor most már ezeket az erdőket letarolták és a terület mezőgazdasági művelés alá került, akkor a talajból a mai szemi humid éghajlat hatása alatt kialakultak a világosbarna mezőségi talajok, a tömött alsó réteggel.

Az sem tagadható, hogy a török hódoltság előtt nagyobb területen mocsarak és áradványos területek voltak, mint ma, mikor a gátakkal a folyókat a medrekbe szorították. Azonban ezek a mocsarak és árterületek egyáltalában nem azért keletkeztek, mert akkor az Alföldön nedvesebb, humidabb klíma lett volna, hanem ezek a mocsarak és lápok az Alföldet átmetező folyók forrásvidéke nagy csapadék tömegeinek köszönhetőek, amelyek árvizeket okoztak, amely árvizek a folyók mentén a mocsarakat és lápokot okoztak. Ezekben a területeken keletkeztek nálunk azok lecsapolása után a világosabb színű mezőségi földek, amely területeket a gátépítés folytán a víz többé el nem borítja

és ezeken a fiatal talajokon a mezőségi jelleg sem alakulhatott ki még egészen. A mocsarak lecsapolásával képződtek aztán a szurokföldek, igen nehéz kötött talajok alakjában, amelyek az Alföld lefiatalabb talajneveit alkotják.

Még egyszer meg kell említenem, hogy ezek a mocsarak és lápok, amelyek hazánkban a nagy folyók mellett meg voltak, mindig síma és réti lápok voltak és mindig a talajvízzel állottak kapcsolatban és teljesen függetlenek voltak az éghajlattal, amennyiben kimondott relief képződmények és mint ilyenek azonális képződmények, amelyek még felsivatagban is előfordulnak (Tigris, Eufrát mellett), tehát nem kell, hogy humid éghajlat alatt képződjenek, mint a magas lápok, amelyek elsősorban a helyi csapadékban veszik eredetüket. Vizsgáljuk már még, hogy ezek az erdők és mocsarak, amelyek a török hódoltság előtt elég jelentős területen fordultak elő a Nagy Magyar Alföldön, milyen hatást gyakorolhattak az éghajlatra, miután Szekfü azt mondja, hogy a török hódoltság előtt erdő volt még annyi, hogy a humidus éghajlat megmaradjon és ne adja át a helyét a tipikusan puszta, szaharai szárazságnak, azután pedig kifejti, hogy a török hódoltság alatt az Alföld nagy ugarrá vált, a megmaradt erdők nem tudtak elegendő nedvességet szolgáltatni és a páratartalom folytán újra megjelent tehát a puszta, amelyet a régi századok magyarjai örökre száműzni vélték a magyar földről.

Az a felfogás, hogy nagyobb mocsarak nagy vízpárolgásukkal emelik a terület csapadék tömegét, a laikus szemében tetszetős valami, amely felfogásnak annyiban van igaza, hogy ilyen mocsaras területről valóban nagy a párolgás, azonban a keletkezett pára még nem jelenti a csapadékot, mert a csapadék csak úgy keletkezhet, ha a levegőben a vízpára kicsapódik csapadék alakjában. Ha azok a körülmények hiányzanak, amelyek a levegő vízpáráját kicsapódásra kényszerítik, akkor még olyan nagymérvű párolgási terület sem hozhat azon a helyen nagyobb csapadékot. És ez valóban így is van a föld legkülönbözőbb helyein. Így a Kaspi tenger és az Arál tó nagy párolgása dacára, a két vizet övező területen félsivatagi és sivatagi éghajlat uralkodik, pedig ezeken a területeken olyan hatalmas víztömegek párolognak el a nyári hónapokban, amely víztömeghez képest még az a páratömeg is eltörpülne, amely az esetben képződne Magyarország felett, ha az egész Alföld területét mocsár borítaná.

Nagy mocsarak vannak az Alduna mellett a Duna deltában és csodálatos, ez a terület Európa legszegényebb csapadék területeihez tartozik. Hatalmas mocsarak vannak az Eufrát és Tigris mellett, mocsaras tavak a Suez-csatorna mellett, amely területek, dacára ennek, csapadékban mégis olyan szegények. Így van ez a Vörös tengeren és a Perzsa öbölben is és pedig ott a tenger vize a nyári hónapokban egész 40 C^o-ig emelkedik, tehát hatalmas párolgási katlanokkal állunk szemben és mégis a tengeröblök kör-

nyéke a föld felületén a legszárazabb területek közé tartozik. De mit szóljunk az ausztráliai nagy Erie-tó felületéhez, amely igen nagy vízmennyiségeket párologtat el és mégis a környéke az egész világon csapadékban a legszegényebb területekhez tartozik. No de különben nézzük meg a Passzát régiót az Atlanti Óceánon, ahol az évi párolgás a 2000 mm-t is meghaladja és mégis az Atlanti Óceán ezen részén alig van valami kis csapadék, ha azonban a passzát-szél a szárazföldön hegynek ütközik, mint Délamerikában, akkor az a szél, amely az Atlanti Óceán felett majdnem soha csapadékot nem hoz, igen nagy esőekkel áztatja a partmenti hegyeket, mert tudniillik a hegység kényszeríti a légáramlatot, hogy felemelkedjen a magasba, mikor lehül és bekövetkezik a csapadék.

Az, hogy az Alföld peremén a dombokon a török hódoltság előtt is, őseink bejövetele előtt nagy területeken erdők voltak, továbbá a lapályi és galeria erdők is nagyobb területet borítottak, még egyáltalában nem jelenti azt, hogy akkor nedvesebb éghajlat uralkodott volna hazánkban, mert hazánk nagy részén is, de az Alföldön is sok helyen ma is erdő keletkezhetne természetes úton is, ha az emberi kéz a területet mezőgazdasági művelés alá nem fogja. Sőt a Nagy-Alföld jellegzetes pusztai területének nagy részén, kivéve talán a legextrémebb szikes és sós területeket, mesterséges úton erdőt lehetne telepíteni, mert Alföldünk éghajlata egyáltalában nem olyan száraz, hogy az erdő tisztán klimatikus okok miatt ne tudna kifejlődni, amennyiben Mayr (Waldbau auf Naturgeschichtlicher Grundlage 1925.) szerint, nálunk a hőmérsékleti viszonyok és csapadékviszonyok folytán lehet erdő, amennyiben szerinte, ha május—augusztus hónapokban 100 mm-nél több csapadék esik, akkor megmaradhat az erdő. Nálunk a Nagy-Alföld túlnyomó részében ezekben a hónapokban átlagban 200 mm-nél is több a csapadék és azért Mayr adatai alapján nálunk mindenhol megmaradhat ma az erdő.

Felfogásom szerint Mayr a csapadék határértékét az erdővel szemben túlalacsonynak veszi és az a felfogása, hogy mindazok a területek, amelyeken a május—augusztusi csapadék tömege 100 mm körül van, valamikor erdők voltak és azok csak mesterséges úton ki lettek irtva, nem egészen helytálló. A határértéket az augusztus—májusi hónapokra 150—200 mm-re kell felemelni, mikor a csapadék szempontjából megkapjuk az erdő természetes határát.

Mayr a levegő páratartalmának nem nagy jelentőséget tulajdonít és felfogása szerint a talaj víztartalma a legfontosabb a fák növekedésére és a levegő nagyobb relatív páratartalma mellett sem fejlődik erdő, ha a május—augusztusi csapadék 50 mm alatt marad, mert akkor az erdő kipusztul, ha a talaj víztartalma más okok miatt nem lesz nagyobb. Mayr kifejti, hogy a talaj víztartalma a legfontosabb az erdő kialakulására és ha igen kevés a

csapadék, de a talaj víztartalma megfelelő, amennyiben pl. a talajvíz a talajrelief folytán magasabban áll és a fák ezt a vizet a gyökerekkel felvenni tudják, akkor az erdők még a csapadékban leggazegényebb területeken is kialakulhatnak, ahogy ez látható a szteppek és sivatagi szteppék galeria erdeiben az egész világon, továbbá az oázisoknál, a legtipikusabb sivatagokban. Ilyen galeria erdők voltak a Nagy Alföldön is, őseink bejövetele idején, de a török hódoltság előtt az áradványos területek mentén, kisebb-nagyobb távolságra, ahol a talajvíz magasabban állott. Orosz kutatók (Kaminsky) ezzel szemben az orosz szeppe erdeinek kialakulásánál már nagyobb csapadékot tételeznek fel és Kaminsky szerint ott, ahol az orosz szeppe határán júni, júli, augusztusban legalább 200 mm a csapadék, ott erdő alakul ki, amely határérték a Nagy Alföldre jobban megfelel, mint a Mayr-féle határérték és a Nagy Alföldön ezen csapadék határérték el nem érése folytán fátlan puszta uralkodik nálunk még a nem szikes területeken, amennyiben a Nagy Alföld nagy területein a csapadék június, augusztusi tömege átlagban csak 160 mm körül van (Cegléd 162, Királyhalom 167, Turkeve 174, Kecskemét 150 mm.). Vagyis itt Mayr és Kaminsky felfogása között jelentős az eltérés. Hogy azonban Kaminsky elgondolása jobban felel meg, látható legjobban abból, hogy a Dunántúl nagy területein, amelyeket egész biztosan erdő borított, ha ma az részben ki is van irtva, a június—augusztusi csapadék tömege eléri a 200 mm-t. Ugyanaz van még az Alföld egész peremén is, ahol szintén erdők voltak (Zalaegerszeg 247 mm, Bükk 219, Sopron 251, Szombathely 200, Veszprém 208, Pápa 211, Kaposvár 216, Pécs 200, Salgótarján 200, Miskole 232, Mátészalka 211, Tapolca 205 mm.). Kaminsky szerint az erdő kialakulásánál a levegő relatív páratartalma is fontos és az megfelelő kell, hogy legyen (júliusi közép 50—64%), évi közép 68—79%. Ezek szerint a csapadék miatt nálunk a Nagy Alföldön nem lehet természetes erdő, mert hiszen a Nagy Alföldön a június—augusztusi csapadék tömege 200 mm alatt marad, viszont a relatív páratartalom szerint a Nagy Alföldön is megmaradhat az erdő, mert elég nagy a relatív páratartalom (Turkeve július 68%, évi 77%, Kalocsa 64%, 73%, Nyiregyháza 69%, 78%).

Igy tehát azt lehet mondani, hogy a Nagy Alföld mindenféle klimatikus szempontból közelebb áll az orosz legnedvesebb tschernosem szteppéhez és az erdős szteppéhez, azonban jelentősen különbözik a déli tschernosem és gesztenyebarna szeppe éghajlatától.

Vizsgáljuk már most meg, hogy az Alföldön és az Alföld peremén a török hódoltság előtt meglevő nagyobb erdőterületek milyen hatással lehettek a Nagy Alföld éghajlatára és különösen annak csapadékviszonyaira, mert nálunk még mindig felbukkan itt-ott az a nézet, hogy ezek az erdők az éghajlatot jelentősen a humid irányban befolyásolták. Első pillanatban az erdőnek csapadékemelő hatását megtévesztően igazolni látszik az a tény, hogy a Nagy Alföld peremétől kezdve a Kárpátok felé valóban mindenhol, ahol erdő van, a csapadék folyton

növekedik, hogy aztán a Kárpátok koszorújában az erdő és a csapadék a legmagasabb értéket érje el. Aki azonban ebből azt következteti, hogy pl. az Északkeleti Kárpátokban azért van a hatalmas csapadék, mert ott erdő van, az teljesen hamis elgondolásokból indul ki, amennyiben a Kárpátokban nem azért van a nagy csapadék, mert ott sok az erdő, hanem azért van ott a nagy csapadék, mert a nyugatról jövő levegő a vízpárával kénytelen felemelkedni a magasba, ahol a vízpára csapadék alakjában kiválik a lehülés folytán. *Tehát a Kárpátokban az erdő a csapadék következménye gyanánt lép fel és nem a csapadék az erdő következménye gyanánt.* A Kárpátok koszorújában ott lenne a csapadék még abban az esetben is, ha ott az erdőt kiirtanánk és gondoskodnánk arról, hogy ott erdő ne keletkezzen, mint ahogy ez pl. az adriai, dalmáciai, katarói tengerparton és Montenegró területein megtörtént, ahol a velenceiek mérhetetlen erdőpusztításai folytán az erdő eltűnt, mikor a hatalmas évi csapadék lemosta az erdő védelme alatt nem álló humuszos erdőtalajt, továbbá a korlátlan legeltetés (kecske) minden természetes ujjulatot lehetetlenné tett, még ott is, ahol még a termőtalaj megmaradt.

Ezeken a helyeken (katarói öböl) még ma is 2000 mm felett van a csapadék, sőt 4000 mm fölé is emelkedik és mégis ezek a hegyek egészen kopárak (Lowcsen, risanói hegyek), pedig Európa legcsapadékdúsabb területei közé tartoznak, mert az Adriáról jövő vízpárával telt levegő a hegyek miatt hirtelen emelkedni kényszerül és leadja a csapadékot, akár vannak ott erdők, akár kipusztították őket, mert ilyen helyen csak mesterséges pusztítás folytán tűnhetett el az erdő, amennyiben természetes körülmények között ilyen csapadékdús területen az erdő természetesen alakul ki. Azok, akik nálunk itt-ott még azt hiszik, hogy az erdő nagymérvű kiirtásával csapadékszegényebb lett a Nagy Alföld, csak abba a hibába esnek, amelybe pl. Németországban is estek a 19. század elején, amikor azt állították, hogy az erdők irtásával kevesebb lesz a csapadék, mert az erdők vonzák, magukhoz szívják a felhőket és azok kénytelenek a csapadékot leadni és pl. Berghaus 1835-ben azt jósolta, hogy az Elba a kevesebb csapadék miatt rövid időn belül ki fog apadni és nem lesz többé hajózható. Azóta elmúlt 100 esztendő és az Elbán még vigan megy a hajózás. Az, hogy Németországban is egyes esztendők feltűnően szárazak és a folyók erősen leapadnak, az megint a minimumok és maximumok mozgásával és elhelyezkedésével van kapcsolatban és teljesen független attól, hogy mennyi erdőt irtottak Németország területén, ahol szintén a hegyek eső árnyékában levő területek igen kis csapadékkal bírnak.

Meg fogom kísérteni ezen tanulmány keretében kimutatni, hogy a meteorológia és éghajlatlan mai álláspontja szerint az erdőnek milyen hatása lehet a meteorológiai elemekre és abból látható lesz majd, milyen tévhit azt állítani, hogy nagyobb erdőterületek a mel-

lette levő nem erdővel borított terület éghajlatát jelentősen nedvesebb (humidabb irányban) befolyásolják.

Lássuk először az erdő hatását a hőmérsékletre. Minden különlegesebb vizsgálat nélkül kimondható, hogy az erdőben, mert a fák a besugárzást és kisugárzást a talajba nagy mértékben megakadályozzák, nem fejlődhetnek ki extrém hőmérsékleti értékek, úgy mint a szabad területen. Ezt mutatják az eberswaldeai exakt megfigyelések is, amelyek igazolják, hogy az erdőben a hőmérséklet nyáron alacsonyabb, télen viszont magasabb, mint az erdőmelletti szabad területen. Viszont azonban az eberswaldeai megfigyelések azt is mutatják, hogy ha az erdő mérsékli is a hőmérséklet menetét az erdőben, az erdő közelében levő szabad területek hőmérséklet menetére semmi hatással nincs és Schubert e kérdésről a következő módon nyilatkozik: „Látható, hogy az erdő hűsítő hatása, amely az állományban nappal észlelhető, az erdő környezetére nem hat, mert az erdőnél nincs arról szó, hogy igen nagy, sűrű erdővel borított terület ellentétje alakuljon ki teljesen erdőnélküli országokkal szemben, hanem sokkal kisebb területekről és távolságokról van szó, ha azokat összehasonlítjuk a tengerrel és a szárazfölddel...” (Handbuch der Bodenlehre II. Schubert „Das Klima der Bodenoberfläche und der unteren Luftschrift in Mitteleuropa”. 80. oldal.) Vagyis az erdőben a hőmérséklet mérsékeltebb, mint az erdővel nem borított területen, de az erdő ezt a hatást, már az erdő közelében levő szabad területen éreztetni nem tudja.

Nézzük már most meg az erdő hatását a csapadékra, továbbá a talaj víztartalmára. Valamikor azt hitték, hogy az erdő alatt a talaj nedvesebb, mint szabad területen. Ma azt a felfogást kell elfogadnunk, hogy az erdő alatt a talaj tulajdonképpen szárazabb lesz és pedig először azért, mert az erdei fák lombkoronája a csapadék nagy részét elpárologtatja, úgy, hogy az a talajba nem is jöhet. Különösen a fenyőerdő tartja vissza nagy mennyiségben a csapadékot, hogy az a talajhoz ne érhesen. Így pl. egy 60—70 éves bükkállomány a csapadéknak átlagban 17%, erdei fenyvesek 20%, lucfenyvesek 40% és jegenyefenyő fenyvesek egész 60%-át tartják vissza, hogy az a talajba ne jöhessen. A második ok, hogy az erdő alatt a talaj szárazabb, az, hogy az erdő a lombkoronájával hihetetlen vízmennyiségeket párologtat el, miáltal az alsó talajrétegek nedvessége erősen csökken és ezáltal végeredményben az erdő alatt a talaj egész szelvényében szárazabb lesz, mint a mellette levő erdővel nem borított talaj. Ha előbb azt hitték, hogy az erdő alatt nedvesebb a talaj, ez azzal magyarázható, hogy az erdei alom által nedvesen tartott legfelső talajréteg jelentőségét túlbecsülték.

Így aztán nedvesebb éghajlat alatt tulajdonképpen azzal a ténynyel állunk szemben, hogy az erdő nagy párologása folytán, továbbá azáltal, hogy a csapadék egész 50%-át nem engedi a talajba jutni, a talaj elmocsarasodását akadályozza meg. Ez szemléltetően látható legjobban az északibb orosz podsol területeken, ahol nagyobb erdőterület

kiirtása után egynehány évi mezőgazdasági művelés után meg kellett szüntetni a további művelést, mert a talaj elláposodott és ilyen állapotban még beerdősítésre sem volt alkalmas, amennyiben a kiirtott területen a talajvíz annyira felemelkedett, hogy a fiatal csemeték gyökereikkel vízbe kerülvén, elpusztultak.

Hogy az erdő emeli a csapadék mennyiségét, azt abból is gondolták levezetni, hogy az erdő tulajdonképpen úgy hat a mozgó levegőtömegekre, mint a kisebb hegyek, amennyiben az erdők felett a levegőtömegek a magasba szorulnak, miáltal bizonyos lehülés következik be és emiatt keletkezhet is csapadék. Kassner (Wolken und Niederschläge 142—143. oldal) szerint azonban az erdőknek ilyen hatása csak igen kevés ködös esőt hozhat létre, amely egy területcsapadék tömegét alig emeli valamivel. A Lüneburgi Heide befásítása után azt hitték, hogy növekedett a csapadék az újonnan befásított terület felett, azonban goncös vizsgálatok azt mutatták, hogy a befásított területen a csapadékmérők a szél hatása alól felszabadultak és így a védett csapadékmérők valóban több csapadékot jeleztek.

Indiában körülbelül 158.000 km² területen erdősítettek, úgy, hogy ez a terület 10 év alatt 83%-ban erdővel lett borítva. *Blanford* vizsgálatokat készített az új beerdősített terület csapadékviszonyairól és állítólag 12% csapadéktöbbletet mért. Ez a csapadéktöbblet is minden bizonyára úgy jött létre, hogy az esőmérők az erdő területen védve voltak és így több csapadékot mutattak. *Kassner* szerint Közép- és Észak Európában az erdő csapadéknövesztő hatása 5% alatt marad, de rendszeren 3% alatt marad, mikor a többlet már ki sem mutatható, amennyiben egy nagyobb területen esőzés alkalmával, az esőnek egyenlőtlen elosztása folytán keletkezhet 3%-os különbség. Így tehát csak azt lehet mondani, hogy erdővel borított területen is a csapadék tömege nem attól függ, hogy az erdő mennyi csapadékot párologtatott el, hanem erdős területeken nálunk Európában a csapadék az általános levegőáramlásoktól függ, továbbá azoktól a kondenzációs jelenségektől, amelyek magasan a légkörben mennek végbe, tehát az esőképződés teljesen független a növénytakaróktól és az eső mennyisége, gyakorisága csak meteorológiai körülményektől függ. *Eckard. Das Klimaproblem* 144. oldal).

Így tehát nem csodálkozhatunk azon, hogy a meteorológiai és klimatani standart művek elvetik a felfogást, hogy az erdő jelentősen emelné valamely terület csapadéktömegét.

Így *Köppen* (Klimate der Erde 1923. 107. oldal) megírja, hogy a nagyobb csapadéktömeg az erdőt okozza és nem az erdő a csapadékot.

Kassner „Wolken und Niederschläge” 142—143. oldal szintén elveti azt, hogy az erdő jelentős csapadéktömeget okozna.

Hettner „Die Klimate der Erde” 1930. 64. oldal megmondja, hogy az erdő hatása a csapadéokra egy nagyon vitatott kérdés és a sok félre-

értés onnan származik, hogy a leesett csapadék elfolyását magával a csapadékkal tévesztik össze.

Eckard: „Das Klimaproblem” 135—150. oldal, szintén elveti az erdők nagyobb csapacékképző hatását.

Az igazság szempontjából azonban meg kell állapítani azt is, hogy egyes különleges körülmények között, amelyek csak a legritkább esetben fordulnak elő, az erdő a rajta átvonuló levegőtömegekből kicsaphatja a csapadékot. Így pl. Fokváros mellett van a Tafelberg, amely hegyen sokszor két hónapon egy csepp eső nem esik és dacára annak, rajta buja a vegetáció. Ezen a helyen tudniillik a fák a hegyen átvonuló páradús levegőből a vizet cseppek alakjában kiválasztják és *Marloth* két esőmérőt állított fel, amelyek közül az egyikbe sásfüveket tett bele, amelyek így a levegőből a vízpárákat lecsaphatták, mikor kitűnt, hogy a sásos esőmérőben, amely a ködből lefogta a vízcseppeket, nyolcszor annyi csapadék halmozódott fel, mint abban, amely normálisan lett felállítva. Ilyen hasonló eset a mi éghajlati körülményeink között nem igen fordulhat elő, mert a *Tafelberg* mindjárt a tengerszínéről emelkedik ki 1000 méter fölé és a felhők így a hegyet és a rajta levő erdőt surolhatják. Nálunk és Középeurópában a téli hónapokban előfordulhat az az eset, hogy a vízpára a levegőből zuzmara alakjában lecsapódhat a fákon, amely csapadékmennyiség minden egyes esetben legfeljebb 3 mm-t tehet ki. De hogy nálunk az Alföldön és Középeurópa többi sík területein a párakkal telt levegőből az erdő nagyobb csapadéktömegeket tudna mechanikai úton lekötni, mint a fokvárosi Tafelbergen, az teljesen ki van zárva, hiszen a felhők nem surolják a föld felületét a síkságon, legfeljebb egyes ködös napokon a leszállott ködből leválik bizonyos csapadékmennyiség, amely azonban egyáltalában nem befolyásolhatja az éghajlat nedves vagy száraz voltát.

Így tehát az erdő hatását nem a csapadék növelésében látjuk, hanem csak abban, hogy az erdők a leesett csapadéktömegek levezetését a folyókba és patakokba bizonyos módon szabályozzák és azért nagyobb folyók forrásvidékeinek letarolásával a leesett csapadék, miután az erdő spongyaszerű víztartó szerepe megszűnt, a patakok és folyók olyan víztömegeket kapnak a medrükbe, amelyeket befogni nem tudnak és azért nagy áradások képződnek. Éppen azért az erdők irtása olyan területeken, amelyekben már természetszerűleg megvannak, köz- és nemzetgazdasági szempontból az emberi kultúra egyik legnagyobb tévedése és szégyene.

(Folytatjuk.)

Felsődunántúli természeti emlékek

Írta: Földvály Miksa.

(Folytatás)

E) Nagyméretű, öreg fák és facsoportok.

Mint eddigi kutatásaim után, úgy most is azt tapasztaltam, hogy még az öreg fák azok, amelyek a természeti emlékek között hazánkban valamelyes megbecsülésben részesülnek és amelyekből imitt—amott néhány számottevő példányra akadunk.

Szükségesnek látszik tehát, hogy a megmaradt tisztos korú fáinkat jegyzékbe foglaljuk s az utókor számára megőrizzük; de kíváncsún tartom azt is, hogy nemcsak a feltűnően öreg fákat jelentsük ki természeti emlékeknek, hanem azokat is, amelyek jelenleg „csupán” néhány száz évesek, egészségesek s így hova-hamar szintén a tisztos korúak közé lépnek.

a) Nyárfák.

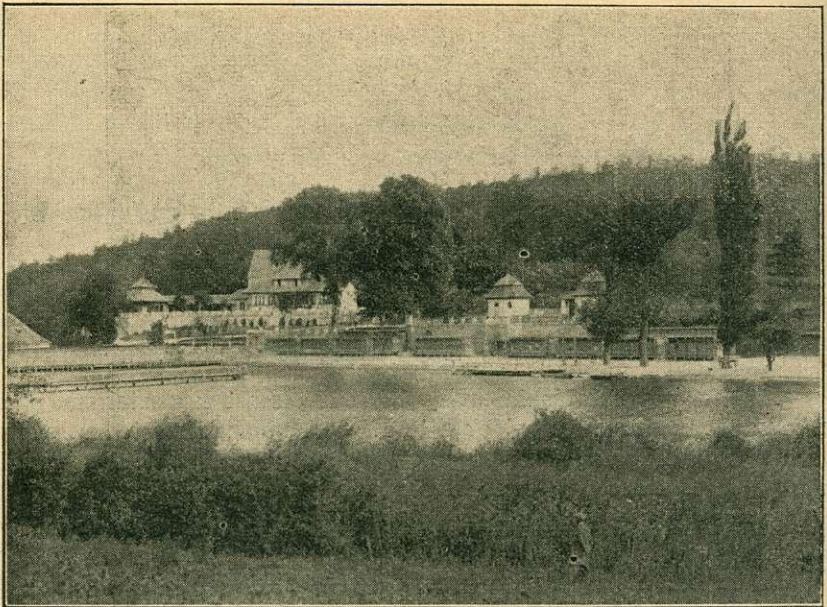
1. Sopron város belterületén, a *Frankenburg*-úton, a Rákpatak mellett álló *kanadai nyárfa* mellmagassági kerülete 510 cm, 3 m magasságban 3 hatalmas ágra oszlik, mindegyik 6 m magaságban újra elágazik. Csúcsmagassága 22 m. Hatalmas, szép, egészséges fa.

2. Az előbbinek közelében a két vasúti pálya között a *Rákpatak* és a sétaút mellett álló *kanadai nyárfa* mellmagassági kerülete 530 cm, 2,5 m magaságban négyfelé ágazik, az ötödik erős ágát levágták. Célszerű volna az ágcsomkot cementtel beborítani. Csúcsmagassága 24 m. Igen terebélyes fa.

3. Ugyancsak a *Rákpatak* mellett az Erzsébet-kert sarkán van egy *kanadai nyárfa* 450 cm mellmagassági kerülettel. A fa négyágú, terebélyes koronájú, 24 m csúcsmagassággal.

4. Két *fehér nyárfa* áll Sopron város határában a *Nagytómalom* nevű kirándulóhelyen, a tó partján, festői környezetben. A fák 290—300 cm mellmagassági kerületűek, mintegy 6 m magasságban kétfelé ágazódnak, a csúcsmagasság 21—22 m. Mindkét fa egészséges.

5. A megszállott területen fekvő *Tejfalúsziget* (Pozsony m) határában, a Felső-Duna egyik szigetén, a szigetközi oldalon, az 1840. folyókilométer és a 123.6 pont közelében, birtokossági legelőn áll

Öreg nyárfák a „Nagytómalom“ melletti tó partján.

Földváry Miksa felvétele.

Zólyomi közlése szerint egy *rezgő nyárfa*, melynek mellmagassági átmérője 180 cm, kerülete 540 cm, a lombkorona átmérője 22 m, a csúcsmagasság 24 m.

6. Vértesboglár és Csákvár közötti műút mellett, annak mindkét oldalán volt egy szép fasor, melyből most csupán 30 darab *kanadai nyárfa* maradt meg. A fák mellmagassági kerülete a 300 cm-t meghaladja. Esterházy Móric gróf csákvári uradalmának területén áll ez a szép fasor.

7. Szép az a néhány nyárfa, amelyek Radvánszky György báró uradalmához tartozó Bikolpusztán (Süttő, Esztergom vm) állanak az erdei vasút mellett, amelyből azonban már több száradni kezd. Csúcsmagasságuk 20 m körül van, néhánynak mellmagassági kerülete 460, 345, 300 cm.

8. „Hét nyárfa” a neve annak a facsoportnak, mely Budakeszi község határában, a kincstár erdőbirtokához tartozó Körvélyesi völgyben az A/g. o. e/2. jelzésű legelőterületén áll s melyek közül a több évtizeddel ezelőtt tombolt szélvihar egy törzset kidöntött. Ennek ellenére a nép ezt a facsoportot ma is „Hét nyárfá”-nak hívja.

Ez a sűrű nyárceport tulajdonképpen két tőből fakadt, teljesen egészséges, jó növésű egyedekből áll, melyeken két magas lesből lehet a szomszédos lejtőket borító tölgyfiatalost kémlelni.

Klastrompusztai bükkfa.

Földvály Miksa felvétele.

Az egyes fák méretei a következők:

- a) mellmagassági kerület 260 cm, csúcsmagasság 20 méter;
  - b) mellmagassági kerület 260 cm, csúcsmagasság 22 méter;
  - c) mellmagassági kerület 240 cm, csúcsmagasság 25 méter;
  - đ) mellmagassági kerület 210 cm, csúcsmagasság 20 méter;
  - e) mellmagassági kerület 240 cm, csúcsmagasság 22 méter;
  - f) mellmagassági kerület 260 cm, csúcsmagasság 14 méter.
- b) *Bükkfák.*

1. Sopron turistái és a kiránduló közönség előtt ismert és kedves célpont a „Hétbükkfa” csoport, mely Sopron város várísi erdeje 29/b., f. és h. részleteinek sarkán, a brennbergi barna jelzésű sétaút mellett áll, 350 m-nyire a tenger felett. Ma már csak két törzs van

a csoportból, melyek tuskólapján levő széles padon ülve, elmélkedhetünk a mulandóságról.

2. A Fertő-melléki dombsor *Szárhalom* nevű erdős hátán van Sopron városának egy különálló erdeje, melynek 1932—1933. évi cseres-tölgyes vágásában fenntartottak 6 darab 100 éven felüli bükk-tanúfát. A köznép ezt az erdőt Zárhalm-nak nevezi, a katonai térképen Cárhalom név szerepel, holott a helyes a Szárhalom elnevezés, amely ősi magyar név és annyit jelent, mint Kopaszhalom (szár — kopasz). A Szárhalom a közeli Nagytómalom és a Kistómalom rétséggel együtt botanikai nevezetességű is, miről már szó volt.

3. Az Erdőgazdasági R. T. tulajdonában (Haggenmacher Oszkár) *Pusztavám* (Fehér m.) község határában Horpály-völgy nevű erdőrészben cseres erdőben áll egy bükk, bizonyára maradványa annak a bükkös erdőnek, melyet felváltott a jelenlegi cserállomány. A bükkfa mellmagassági kerülete 434 cm, csúcsmagassága 24 m, 3 m magasságban három vastag ágra válik szét; törzse rücskös, görcsös; a fa terebélyes, lombkoronájának átmérője 26 m. A Horpály-völgy felső részében van még egy bükk-tanúfa, amelynek mellmagassági kerülete 319 cm, csúcsmagassága 22 m, lombkoronájának átmérője 20 m.

4. Esterházy Móric gróf csákvári uradalmában, *Vérteskozma* község határában levő erdejében, a Fáni-völgy jobb oldalán, a vérteskozmai út mellett áll egy bükkfa, melynek mellmagassági kerülete 410 cm, csúcsmagassága 18 m, 4 m magasságban elágazik; vakcsomókkal van borítva.

5. Esterházy Ferenc gróf tatai hitbizományi uradalmához tartozó, *Vértesszőllős* község határában fekvő erdő 24/a jelű részében mintegy 400 m-nyire a tenger felett van egy bükkfa, melynek csúcsmagassága 25 m, mellmagassági kerülete pedig 440 cm.

6. *Esztergom* városnak rendszeres gazdasági terv szerint kezelt erdejében természeti emlékek kijelölhető következő három bükkfát jelentették be:

a) a 26 a) jelű részben 30 m magas, 316 cm mellmagassági kerületű;

b) a 26 a) jelű részben 26 m magas, 330 cm mellmagassági kerületű;

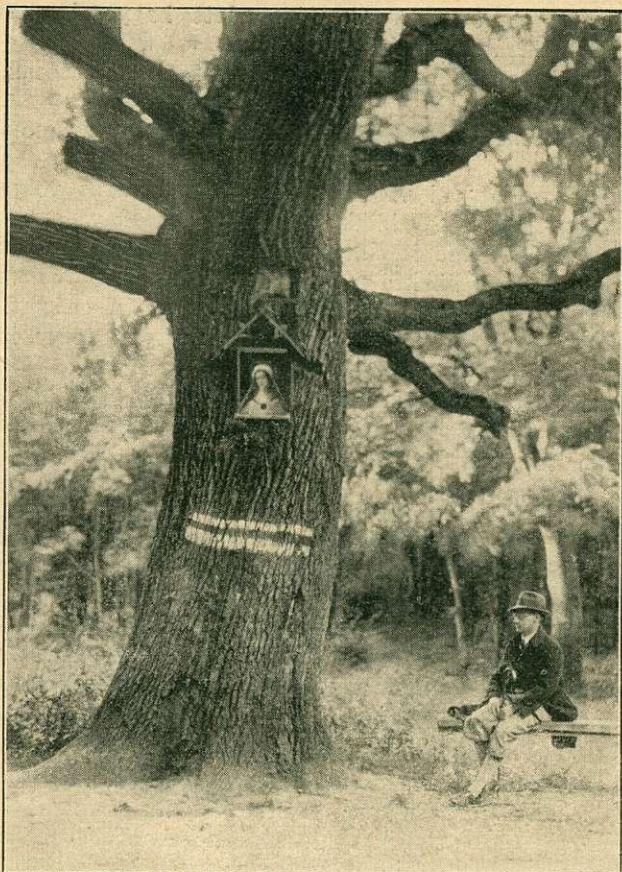
c) a 26 a) jelű részben 28 m magas, 297 cm mellmagassági kerületű.

Mindhárom ép és egészséges, jó növésű és szép koronájú fa, melyekben a kirándulók szívesen gyönyörködnek.

Nagyon terebélyes az a bükkfa, amely az esztergomi székeskáptalan dömösi erdejében a Szőkeforrás völgyében, a patak mellett áll. Ennek mellmagassági kerülete 322 cm, csúcsmagassága 20 m. Törzsének kérge nem sima, hanem durva, görcsös.

8. Kétbükkfa-nyereg 574 m magasságban levő vízvázalató, fontos útsomópont és földtani szempontból is nevezetes hely. Ugyanis

Öreg tölgy a „Tölgyes mocsár”-nál, Sopron város erdejében.

Földváry Miksa felvétele.

a Kétbükkfa nyerge a Cserépes-völgygel és a Pilisi-patak völgyével a Pilishegység mészkőterülete és az andezittufa területe közötti határt alkotja. Ez a nyereg egyszersmind vízválasztó a Dobogókő (700 m) és a Kisszoplak (688 m) között, melyet minden Pilist járó turista ismer mint csomópontot.

Régebben két öreg bükk állt a nyergen, melyek közül az egyik elpusztult, a másik helyébe lépett egy közeli bükk. Ezek a fák a pilismaróti és pilisszentkereszti kir. közalapítványi erdőhivatalok által kezelt erdőbirtok határán a Pilisszentkeresztről Pilisszentlélekre vezető közlekedési út mellett a vízválasztón, 30—50 éves bükk-, gyertyán-, kőrisállományban vannak.

A bükkfák környékén még most is kutatnak kinecek után nyil-

vánvalólag azért, mert a szájról-szájra adott hagyomány szerint e helyen IV. Béla királynak pénzverője volt.

A nagyobbik fa mellmagassági kerülete 270 cm, csúcsmagassága 20 m.

A másiknak mellmagassági kerülete 246 cm, csúcsmagassága 17 m.

9. Szentendre megyei város határában a Sikáros völgyben, a Bükköspatak partján áll egy bükk, utolsó öreg példánya annak a bükkös erdőnek, amely valaha itt állott s melyet a Bükköspatak elnevezés is fenntartott. Az öreg bükkfa mellmagassági kerülete 375 cm, csúcsmagassága 20 m, a törzs äggöcsös, csomoros, a fa egészséges. Körülötte 30 éves elegyes erdő van, amelyben gyertyán, tölgy, bükk, kőris alkotja az állományt.

10. Ugyancsak Szentendre város erdejében a cseresznyéspataki kapúnál van egy terebélyes, szép koronájú bükk 300 cm mellmagassági kerülettel. A törzs 2 m magasságban 10 ágra oszlik.

c) Tölgyek, cserék.

1. Sopron város városi erdejében a 29/g. jelzésű részben a récényi erdei műút mellett áll Mária-képpel ékesítve egy *kocsánytalan tölgy* a „Tölgyes mocsár” szélén. A tölgy mellmagassági kerülete 430 cm, 4 m magasságban nyolcfelé ágazik, csúcsmagassága 18 m, a lombkorona átmérője 16 m. Terebélyes, szép fa. A csúcsa száradni kezd, valószínűleg azért, mert a „Tölgyes mocsár” vizét levezették.

2. A valóban tisztes korú fák közé tartozik a *Hanyságon* levő az a *kocsányos tölgy*, mely az Esterházy hercegi hitbizomány kapuvári égererdő legészakibb facsometekertjében a Kis-Rába mellett az erdő-óri lakás közelében áll. Csúcsmagassága 28 m, mellmagassági kerülete 770 cm, átmérője 190 cm, 4 m magasságban elágazik. Terebélyes, hatalmas, szép fa, csak az a kár, hogy törzse a tövében odvasodni kezd. Az odút cementtel sürgősen ki kell tölteni.

3. *Magyaróvár* megyei város erdejében a budapest—bécsi műút mellett levő *kocsányos tölgy* mellmagassági kerülete 445 cm, a lombkorona átmérője 21 m, a csúcsmagasság 18 m, 2 m magasságban 11 ágra oszlik, az alsó ágak vízszintesen szétterülnek és terebélyes külsőt kölcsönöznek a fának, mely teljesen egészséges, jó makktermő.

4. *Győrszentmárton* község határában a pannonhalmi főapátság Jánosházanevű erdésztelepén van két facsoport: közvetlenül a telepen levő 11 kocsánytalan tölgyből és 1 cserből áll, melyek 300—400 cm mellmagassági kerületűek, 18—20 cm magasak, terebélyes, kiterjedt koronájú, egészséges fák; a teleptől néhány száz lépésnyire van egy 120 éves kocsánytalan tölgyfacsoport mintegy 100 négyszög öln.

5. *Rábapatoná* községhez tartozó Ikrény-pusztán a Rába balpartján, de a hullámterülettől a Rába töltése által elkülönítve gróf Merán Jánosné rétjén áll dr. Polgár Sándor közlése szerint magánosan és ki-

sebb csoportokban mintegy 50 darab *kocsányos tölgyfa*, valószínűleg egykori tölgyerdő maradványa.

A fák különböző méretűek: 360—450 cm mellmagassági kerületűek, 15—20 m csúcsmagassággal, 16—18 m lombkorona átmérővel. Koronájuk meglehetősen terebélyes annak folyományaként, hogy már huzamos idő óta vannak szabad állásban.

6. Esterházy Móric gróf vértésnánai erdőbirtoka Kishársas nevű részében, mely Pusztavám község határához tartozik, tarvágásos területen magában áll egy kocsányos tölgyfa, melynek mellmagassági kerülete 433 cm, csúcsmagassága 25 m, 4 m magasságig ágztiszta, szép, széles törzs. Ugyanebben a részben az ér mellett áll egy kocsányos tölgy, mely 8 m magasságig teljesen ágmentes törzsű. Mellmagassági kerülete 414 cm, átmérője 132 cm, csúcsmagassága 30 m.

7. Ugyanezen a birtokon a Csoportos nevű 3 kat. holdas tisztáson 26 darab kocsányos és kocsánytalan tölgy maradt meg régi öreg erdő tanuiként.

A fák 280—300 cm kerületűek, 18—20 m magasak, koronájuk kiterjedt, terebélyes. Ez a facsoport Bokod község határában van.

8. Komárom megyében Császár község határában Esterházy Móric gróf vérteskéthelyi erdőgondnokságához tartozó Kákástó nevű erdőrészben van két tölgy és egy cser a következő méretekkel:

a) tölgy mellmagassági kerület 440 cm, csúcsmagassága 17 m, lombkorona átmérője 19 m;

b) tölgy mellmagassági kerület 365 cm, csúcsmagasság 21 m, lombkorona átmérője 21 m;

c) cser mellmagassági kerület 380 cm, csúcsmagasság 16 m, lombkorona átmérője 20 m.

9. A Komárom megyei Oroszlány község határához tartozó Kadubek nevű erdőben, mely Esterházy Móric gróf tulajdona, a 16/a jelű részben áll egy hatalmas kocsányos tölgy 544 cm mellmagassági kerülettel. A csúcsmagasság 16 m.

10. Ugyanezen birtokosnak csákvári uradalmához tartozó Vajdatemető nevű erdeje 38/b jelű részében, mely Várgesztes község határában fekszik, van egy kocsánytalan tölgy, melynek mellmagassági kerülete 510 cm, csúcsmagassága 18 m. Az elágazás 3 m magasságban van.

11. Vértessomló község katolikus temploma körüli dombot ékesíti több öreg fa. Ezek között van egy kocsányos tölgy is 300 cm-t meghaladó mellmagassági kerülettel.

12. Igen öregek azok a fák, ameyek a Komárom megyei Síkvölgy-pusztán a méheskertben sorban és csoportosan állanak. Ezek a kocsányos tölgyek a Magyar Általános Kőszénbánya R. T. síkvölgyi erdőgazdaságához tartoznak.

Méreteik a következők:

a) mellmagassági kerület 643 cm, csúcsmagassága 15 m, 4 m magasságban kétfelé ágazik, oóvas;

- b) mellmagassági kerület 460 cm, csúcsmagassága 20 m, 3 m magasságban kétfelé ágazik, egészséges;
- c) mellmagassági kerület 420 cm, csúcsmagassága 20 m, 5 m magasságban kétfelé ágazik, egészséges;
- d) mellmagassági kerület 328 cm, csúcsmagassága 18 m, 5 m magasságban kétfelé ágazik, egészséges;
- e) mellmagassági kerület 487 cm, csúcsmagassága 25 m, 4 m magasságban kétfelé ágazik, egészséges;
- f) mellmagassági kerület 640 cm, csúcsmagassága 20 m, 3 m magasságban kétfelé ágazik, egészséges;
- g) mellmagassági kerület 750 cm, csúcsmagassága 20 m, 1 m magasságban háromfelé ágazik, egészséges;
- h) mellmagassági kerület 386 cm, csúcsmagassága 20 m, 5 m magasságban háromfelé ágazik, egészséges;
- i) mellmagassági kerület 580 cm, csúcsmagassága 20 m, 5 m magasságban háromfelé ágazik, csonka;
- j) mellmagassági kerület 340 cm, csúcsmagassága 23 m, 5 m magasságban kétfelé ágazik, egészséges.

Ez a fecsoport a törzsek ritka nagyságú méreteinél fogva a leggondosabb kiméletet érdemli s kívánatosnak mutatkozik az is, hogy az itt-ott előforduló kisebb-nagyobb üregeket, odúkat cementtel kitöltsék.

13. Esterházy Ferenc gróf tatai hitbizományi uradalmában Vértesszőllős község határában Vértesszőllős, Vértestolna és Alsógalla községek hármasság határán álló vadászház mellett 330 m-nyire a tenger felett a rendszeres erdőgazdasági tervvel kezelt alsógallai gazdasági osztály 23/d jelű erdőrészben a következő méretű tölgyek állnak:

- a) mellmagassági kerület 360 cm, csúcsmagasság 22 m;
- b) mellmagassági kerület 430 cm, csúcsmagassága 20 m;
- c) mellmagassági kerület 380 cm, csúcsmagassága 22 m;
- d) mellmagassági kerület 390 cm, csúcsmagassága 24 m

14. Újyanezen erdőbirtokosnak Alsógalla község határában az alsógallai g. o. 37/d jelű erdőrészében 300 m tengerszint feletti magasságban egy sarjról keletkezett kettős tölgyfa áll, melynek egyik ága 370 cm, a másik ága 390 cm mellmagassági kerületű, csúcsmagassága pedig 15 m.

15. A visegrádi Papréten és a vadászlakhoz vezető műút mentén 20 darab cser és kocsánytalan tölgy áll, melyek mellmagassági kerülete 200 és 300 cm között váltakozik, csúcsmagasságuk pedig 15—18 m. A közelben levő Pálóczy-réten hasonló korú és nagyságú 6 darab cser van, míg az Öreghálás-réten 3 öreg cser és a Szarvas-szerű-réten ugyancsak 3 nagy cser látható.

Meg kell emlékeznünk a visegrádi szakadási rétről is, melyen feltűnt több szépnövésű, öreg fa, így 5 kocsánytalan tölgy, 3 cser.

16. A Jánoshegyről a Normafa felé haladva, a budakeszi határ

mentén levő Szent Anna-kápolna közelében, attól ÉNy-ra mintegy 150 m távolságban van egy 295 cm mellmagassági kerületű, 13 m csúcsmagasságú, kocsánytalan tölgy. A fa koronájának alsó ágai csaknem vízszintesek. A korona vetületének átmérője 20 m. A fát árnyéka miatt nyáron a kiránduló közönség szívesen keresi fel. Koronáját az 1932—33. év telén a zúzmaraképződés erősen megrongálta.

d) Szilfák.

1. A soproni *Erzsébet-kertben* több tekintélyes méretű fát látunk, amelyek közül különösen említést érdemel két öreg mezei szil. Az egyiknek mellmagassági kerülete 430 cm, a másiké 410 cm; csúcsmagasságuk 20 m. Mintegy 3 m magasságban elágazódnak, terebélyes, szép koronát fejlesztve.

2. Esterházy Móric gróf csákvári 180 kat. hold kiterjedésű parkjában több tekintélyes méretű, szép fát láttam, melyek közül különösen említést érdemelnek a hegyi szilfák.

Ezekből néhánynak méreteit felvéve, a következőket találtuk:

a) mellmag., kerület 625 cm, csúcsmag. 26 m, 2 m. mag.-ban 4 ágra oszlik,

b) mellmag., kerület 470 cm, csúcsmag. 24 m, 3 m. mag.-ban 2 ágra oszlik,

c) mellmag., kerület 460 cm, csúcsmag. 26 m, 6 m. mag.-ban 2 ágra oszlik,

d) mellmag., kerület 520 cm, csúcsmag. 26 m, 8 m. mag.-ban 6 ágra oszlik.

Ebben a nagykiterjedésű parkban lévő fák szerető gondozásban részesülnek. A legutóbb is a természetet szerető gazdájuk az egyik hatalmas hársfát, melyet a szélvihar igen megtépázott, vaspánttal erősítette meg.

3. Hasonló féltő és szerető gondozásban részesítik azokat az érdekes, nagyméretű fákat, melyek József kir. herceg alcuti parkjában láthatók. Oly nagy tömege van ott a különleges, tisztos korú fának, hogy jelen értekezésem keretében csupán a történeti becsű, külföldi vagy különleges fákról emlékezhetem meg az erre vonatkozó fejezetben.

4. A szépfekvésű vértessomlói katolikus templom körül áll több nagyméretű, öreg fa. Ezek között van 6 darab szil is, melyek mellmagassági kerülete mintegy 300 cm. A fák, melyek a vicéken mesziről látható templomnak festői keretet nyújtanak, a vértessomlói gazdaközönség tulajdona.

5. Négy kivételesen nagyméretű mezei szilfát láttam Esztergom város határában, a város ingatlana és az érsekség birtoka közötti árok partján a Mexikó-völgyben.

Ezek méretei a következők:

a) mellmag. kerület 430 cm, csúcsmagasság 20 m.

- b) mellmag. kerület 350 cm, csúcsmagasság 18 m.
- c) mellmag. kerület 290 cm, csúcsmagasság 18 m.
- d) mellmag. kerület 255 cm, csúcsmagasság 18 m.

Igen szép, terebélyes fák.

6. A budai Városmajor-parkban levő szilfák közül különösen négy darab feltűnően magas növésű.

Budapest székesfőváros erdő- és mezőgazdasági hivatala által felvett méretek szerint az első 27 m magas, 330 cm körmértű, 4 m magasságban ered az első oldalág. Elég terebélyes, szabályos a koronaképződése. A második 32 m magas, 420 cm körmértű, az első oldalág, amely le van vágva, 2 m magasságban indult ki. A következő és meglévő oldalág 5 m magasságban van. Jól fejlett, koronaképződése rendes. A harmadik fa 30 m magas, 360 cm körmértű, koronaképződése 7 m magasságban kezdődik és szép, szabályos. A negyedik 35 m magas, 360 cm körmértű, 4 m magasságban kettéágazott a törzs. Az egyik elágazás le van vágva. Mindegyik fa egészséges s előreláthatólag hosszabb ideig életben tartható.

e) *Juharfák.*

1. Szentendre város erdejében a cseresznyéspataki kapunál van 2 terebélyes, kerek koronájú, mezei juhar. A két fa az erdő szélén, a városi legelőn áll.

- a) Az egyiknek mellmag. kerülete 192 cm, csúcsmagassága 9 m,
- b) a másiknak mellmag. kerülete 249 cm, csúcsmagassága 12 m.

f) *Hársfák.*

1. Moson megyében, *Máriakálnok* község főutcáján áll egy *nagylevelű hárs*, melynek mellmagassági kerülete 535 cm, csúcsmagassága 20 m, 5 m magasságban 6 ágra oszlik. Tövében durva csomorok vannak. A község egy melegsívű poétája a következő verset szerzette és fatáblára festve függesztette a fának a műútra néző oldalára:

*Du alte Linde, du stehst so wetterfest
Wohl manches hundert Jahr
Hast mitgemacht manch heilig Frommes Fest
Mit der Pilgerschar
Sahst oft den Pilger wandeln zur Kapelle
Der Rast in deinen Schatten hielt
Und Trost sich holte an der heiligen Quelle
Der seinen Kummer dann gestillt
O spende Schatten noch viel hundert Jahr
Dem müden Wanderer du
Und gönn der frommen Pilgerschar
Noch oftmals Rast und Ruh!*

Fr. Stergerich.

1896.

Megjegyzendő, hogy Máriakálnok búcsújáró hely s a búcsúsok a községen keresztül emellett a feliratos, öreg hársfa mellett vonulnak el a község szélén levő kápolnába, melyben egy forrás van.

2. Komárom megyében, Császár község határában, Esterházy Móric gróf vérteskéthelyi erdőgondnokságához tartozó Kopaszhegy nevű erdőrészben áll egy hárs, melynek mellmagassági kerülete 610 cm, csúcsmagassága 18 m, a lombkorona átmérője 22 m, 3 m magasságban elágazik.

3. Két kislevelű hárs áll a Vértésben, Várgesztes község határában, Esterházy Móric gróf csákvári uradalma gesztesi erdejében, közel a várromhoz az Üzőhegy nevű részben, a vágás szélén. Mind a két fa inkább festői, bizarr alakú, mint erdőgazdaságilag értékes.

Az elsőnek mellmag. kerülete 300 cm, csúcsmag. 15 m, 3 m. mag.-ban 3 felé ágazik,

a másiknak mellmag. kerülete 500 cm, csúcsmag. 16 m, 1,5 m mag.-ban 3 felé ágazik.

Az előbbi odvas, az utóbbi igen csomoros törzsű.

4. Vértessomló község belterületén, a községháza udvarán van egy nagylevelű hárs, melynek mellmagassági kerülete 382 cm. Szép dísze nemcsak a községháza udvarának, hanem magának a községnek is.

5. Bajna község határában, Metternich-Sándor Klementina hercegnő parkjában három szép hársfa kelti fel a figyelmet, melyek egymás közelében állnak. Csúcsmagasságuk 20 m, a lombkorona átmérője 16 m, mellmagassági kerületük: 324, 274, 310 cm.

6. Három igen terebélyes, szép koronájú hársfa áll Nagykovácsi községben, melyek közül a legnagyobbknak mellmagassági kerülete a 600 cm-et is eléri.

g) Ákác.

1. Szinte furcsa dolog nagyméretű ákácokról írni, melyet tudvalevőleg nem szoktak hosszú ideig fenntartani s így a fa természetesen feltűnő nagy méreteket nem is ér el. Parkban sem igen használják díszfának, ezért meg kell emlékeznünk arról az ákácokról, mely József kir. herceg alcsuti uradalmában a gépházzal szemben áll s melynek mellmagassági kerülete nem kevesebb, mint 520 cm, a csúcsmagassága 18 m, 2 m magasságban 2 erős ágra oszlik szét, igen terebélyes, tekintélyes fa. Korát 120 évre becsülik.

A környéken az „első ákác” díszítő névvel tisztelték meg.

h) Platánfák.

1. Talán páratlan a maga nemében az a platán-fasor, amely az Alcsutról Máriavölgy-majorig vezető 1,5 km. hosszú út két oldalát szegélyezi. A fák nem egykorúak: 90 éves 200 darab, 70 éves

Szelid gesztenyefák Budán, a Tündérhegyi-út felett.

Földvály Miksa felvétele.

60 darab és 40 éves 50 darab. Egy része igen ágas-bogas azért, mert annak idején a kertész visszavágta. Ezért a barbár tettéért a kertészt azonnal elbocsátották.

2. Régi, szép fasor utolsó maradványa az a 20 darab platánfa, mely az Alesutról Vértesboglárra vezető útnak most már csak egyik oldalát ékesíti. A fák mellmagassági kerülete a 300 cm-t meghaladja.

3. Radvánszky György báró bikolpusztai (Süttő, Esztergom megye) kastélya alatti réten áll egy 22 m magas, 300 cm mellmagassági kerületű platán.

4. Híresek azok a platánok, melyek Esztergomban, a Szent István ártézi fürdőtelep kertjében láthatók. Összesen 8 darab van 200—350 cm mellmagassági kerülettel, 24 m csúcsmagassággal.

i) *Szelíd gesztenyefák.*

1. A híres visegrádi szelíd gesztenyefákból, melyek a hagyomány szerint utódai azoknak a fáknak, amelyeket Róbert Károly királyunk telepített, ma már csak hírmondók vannak, illetve csupán sarjhajtásai a valaha itt élt hatalmas példányoknak.

A visegrádi vároldal ÉNy lejtőjén, andezit feletti humuszos agyagtalajon Fröhlich József vendéglős kertjében 8 darab öreg szelídgesztenyefa áll. A legvastagabbnak mellmagassági kerülete 333 cm, csúcsmagassága 20 m.

2. A budai öreg gesztenyefákból szintén alig találni néhányat. Özvegy Ruprecht Józsefnének a Szépvölgy-dülő 15.989. hr.-számú ingatlanán, melynek tengerszint feletti magassága 350 m és kiterjedése 7 kat. hold, a 3 kat. holdat kitevő régi gyümölcsösben 6 darab öreg szelíd gesztenyefa maradt meg.

Ezek közül további fenntartásra méreteiknél fogva és egészségi állapotukat tekintve, 3 darab jöhet számításba. Az első 18 m magas, 330 cm mellmagassági körméretű, egészséges, terebélyes koronájú fa. Mintegy 280 cm magasságban kezdődik a korona elágazása és ott egy 25 cm vastag oldalága a törzsből vízszintesen indul ki, mely oldalágnak a lombozata egész a földig lehajlik, mintegy félsátort alkotva. A második 17 m magas, 255 cm körméretű, egészséges fa. Terebélyes koronája a földtől 2 m magasságban kezdődik. A harmadik 17 m magas, 450 cm körméretű. A koronaképződés 150 cm magasságban kezdődik. Először két, majd mindegyik rész két-három ágban folytatódik. A festőien szép növéssű fát a viharok és különösen az elmúlt téli zúzmaraképződés megrongálta. Egyébként egészségesnek látszik és a hosszabb ideig való fennmaradására remény van.

3. Még három szelídgesztenyefa áll a Jánoshegy ÉK-i oldalán, a Tündérhegyi-út és a Hagenmacher-villa közelében, melyek közül az egyik 18 m magas, kétágú fa, a 260 és 140 cm mellm. kerületű ágak közül a vékonyabb még egészséges, míg a vastagabb villámsújtotta, üreges, korhadt. A második a talajszinttől számítva mintegy 1 m magasságban 3 ágra oszlik, melyeknek mellmagasságban mért kerületük 210, 180 és 200 cm. Az elágazás alatt mért kerület 460 cm. A koronában sok a törött és száraz ág. A harmadik 18 m magas, 380 cm mellm. kerületű. A törzs 2 m magasságban három felé ágazik.

Az ingatlan a Hagenmacher-örökösök erdőbirtokához tartozik.

j) *Fenyők.*

1. Boldogult dr. Gáyer Gyula azt javasolta, hogy a komárom-megyei ácsi erdőben álló „néhány hatalmas feketefenyő fasort” mint természeti emléket ki kellene jelölni, mely fenyők ültetve vannak ugyan, mégis érdemesek a fenntartásra.

2. Nem nagyméretűek ugyan azok a lúcfenyők, amelyek a pilis-szentkeresztzi kir. közalapítványi erdőhivatal kezelése alatt álló és a Bükköspatak völgyének keleti végében levő Sikáros erdőőri lak mellett egy csoportban állanak, mindazonáltal az itteni természeti viszonyokhoz képest jó fejlődésűek és tájszépészeti szempontból megemlítésre érdemesek annál is inkább, mert Sikáros a természetbarátok és turisták által szívesen felkeresett, szép hely és fontos útcsomópont. Az erdőőri laktól északra, a ház közelében levő lúcfenyő-sáv mintegy 2 kat. hold nagyságú. A lúccok 50 évesek, az egyes fák mellmagassági kerülete 100—110 cm, csúcsmagasságuk 18 m. Az 1932/33. év telén sokat szenvedett ez a fenyves a zúzmarától, mikor is a megsérült fákat ki kellett szedni.

3. A budai Szépvölgy-dülőben özvegy Ruprecht Józsefné ingatlanán 12 darab öreg fekete fenyőfa alkot egy csoportot. A fák csúcsmagassága 18 és 22 m között váltakozik; mellmagassági kerületük pedig a következő: 190, 180, 168, 146, 130, 170, 140, 125, 194, 110, 212, 105 cm.

Valamennyi fa egészséges, a sűrű álláshoz képest szép növésű, de egyoldalon fejlődött koronájú. Eredetileg több fa állhatott ebben a csoportban, de az erőteljesebb növésűek nyomása és a szabad állás következtében a szélviharnak való kitettség számukat csökkentette. Mintegy 6 évvel ezelőtt is kidöntött a vihar két szép, egészséges és vastag példányt, két évvel ezelőtt pedig egy középméretű példány száradt el. Ennek az elszáradt fának a visszamaradt tuskójából a csoport korát 100 évre becsülte Komáromy László erdőtanácsos.

(Folytatjuk.)

Parókás szarvas

Írta: Roth Gyula.

A közelmúltban a József nádor műgyetem soproni erdőmérnöki osztályának tanulmányi vadászterületén terítékre került a csatolt 1. sz. képen bemutatott parókás szarvasbika. A preparálás során megállapítható volt, hogy a paróka maga eléggé kemény, lyukacsos csontos anyagból állott, amelynek szivacszerű lyukacsait és belső nagy üregeit geny töltötte ki, a kinyitáskor rettenetes bűzt árasztva. Kívülről bőr borította az egész képződményt, az egyik csomóból kiálló vastag ágat is, némi szőr is volt rajta, de javarészből a szőr le volt kopva és a paróka sok sebhely nyomát is mutatta.

A tanulmányi vadászterületnek gondos megfigyelése révén ennek a bikának történetét aránylag eléggé ismerjük. Már évek óta figyeltünk egy nagyon vén, erős bikát, amely bögéskor csak alig adott hangot egyszer-kétszer és soha a sűrűségből ki nem jött, csak a sötétség leple alatt. Négy évnek levetett agancsait is megkaptuk. Az 1932-ik év őszén ismét megkaptam a bikának egyik levetett agancsát (lásd 2. sz. kép), amelynek súlya ma, teljesen szárazon 3.85 kg. Feltűnő volt, hogy ezt az ágat november végén találták és pedig közvetlenül a levetés után, amit a törés felületén levő két még élénkpiros, tehát még friss, vércsepp igazolt. Az agancs nem vált le teljesen simán, az egyik oldalon a rózsatőnek egy kicsi darabja is rajta maradt. A másik ág az ígért magas jutalom dacára sem került elő.

Ez volt az utolsó adata ennek a bikának, a következő évben nyoma veszett, de minden utánjárás dacára, nem bírtam hírt kapni arról, hogy meglőtték volna, pedig az ily kiváló erős darabnak a híre elszokott jutni hozzám.

1933 május hó 5-én kaptam az első jelentést arról, hogy egy parókás bika jár a területünkön, a városhoz közel, a Deákkúti

1. sz. kép. A műegyetem soproni tanulmányi vadászterületén lőtt parókás bika. (A fejét vasrúddal támasztottam fel.)

erdőben, a hátulsó lábára sántít, húzza mereven maga után, tehát többen kell lennie a hibának. Már akkor kiadtam a vadőröknek és az erdőőröknek a rendeletet, hogy aki találkozik vele, löjje meg még tilalmi időben is, vállalom érte a felelősséget, hiszen bűn, ha az ilyen bikát hagyjuk, hogy apránként pusztuljon el, kigyógyulásra semmi remény.

Pár nap mulva jelentették a szarvast a Fáberrétről, az előbbi helyhez egészen közel, később valamivel távolabb látták, a Muckkilátó közelében. A f. év tavaszán egy tehénnel járt a bika a Tolvajárookban, az idei bögés idején a városi erdőből átjárt a szomszédos községi erdőbe, állítólag egy tehénnel járt akkor is, de biztosat nem tudhattam meg. A bögés ideje alatt nem találkoztunk vele.

A f. év október vége felé a vadőrünkhöz jött jelentés, hogy a Büdöskút közelében, a Burgenland határa mellett, fekszik egy sebzett bika, még él, de nem tud felkelni. A jelentés délután jött, a hely kb. másfél óra járásra lévén, nem maradt sok idő sötétedésig, amiért a vadőr — egyébiránt feltétlenül megbízható ember! — maga mellé vett két embert kis szekérrel, hogy behozzák a szarvast. Amikor odaértek, a bika felugrott és az elég sűrű rudas erdőben elmenekült, úgy, hogy a vadőr — aki most már

2. sz. kép. A parókás bikának utolsó levett agancsa (mellette méter-
vessző).

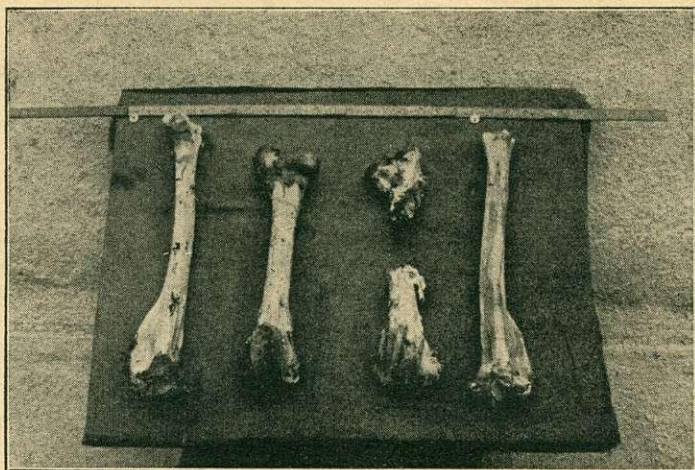
látta, hogy a parókás bika van előtte — nem tudott sikeres lövést tenni rá. A bika körben szaladt, minduntalan nekiment a fának, — jobb szemére vak volt — dülöngélt, de mégis ment. Az egyik munkás meg tudta fogni a hátulsó lábát, de kapott jókora rúgást, úgy, hogy elesett és el is eresztette. A bika sokáig forgott körbe — a vadőr leírása szerint vagy ötvenszer kerülte meg őt, amíg annyira meg tudta közelíteni, hogy lelőhette. Lőtt seb nem volt rajta.

Feltörve és belső részek, valamint fej és nyak nélkül 135 kg volt a súlya, ami közel 200 kg élősúlyának felel mge. A bika jó húspan volt, elég erős hájrteg is volt rajta. A heréi épek voltak, a vesében kőképződményt találtunk. A parókának okozója nyilván serét- vagy postalövés volt, amely a jobbszemét is kivágta. — Nb. minden vén bikánkban valahol ül egypár jóképű posta vagy egy kismarék serét, — az egyik igen jó bikának nyakából valami 18 szem nullás serétet hámoztunk ki, egy másiknak pont a rózsatövében — közvetlenül a homloka felett — szépen be

van ágyazva ma is két kiadós posta —, a szeme mellett látszott is régi seb, bár az nem volt megállapítható, hogy az vajjon lövéstől származik, vagy esetleg vakságában nekiment valami hegyes ágnak.

Érdekes, hogy sem akkor, amikor futott, nem vették észre, hogy egyik hátsó lába hibás volt, — vajjon melyik lábával rugta fel a munkást, az egészségessel-e vagy a beteggel? — sem akkor nem vettük észre, amikor fotografálásra kihoztuk, pedig forgattuk és néztük, hisz tudtuk, hogy régebben sántított, csak a mészáros látta, amikor feldarabolta, hogy egyik hátsó lábán a combcsont nemcsak hogy el volt törve, de hiányzik belőle jókora, kb. 8—10 cm hosszú darab, amint azt a 3. számú kép mutatja. Sajnos, a csont csak elkésve és a környező hús nélkül került kezeimbe, pedig igen érdekes lett volna annak beható vizsgálata. Kétségtelen, hogy a bika a lábát egészen rendesen használhatta. A csülkökön semmi rendellenesség nem látszott, egyformán voltak koptatva, úgy, hogy teljesen normális használat képét mutatták, amit egyébiránt a mészárosnak alább közölt bemondása is igazolt.

Bemutattam a csontokat Strasser Lajos soproni állatorvos úrnak, aki a következő levelet írta róluk: „A törés zárt törés volt ugyan, de a csontvégek, mivel az állat állandóan mozgásban volt, nem nőttek össze csontos végükkel, hanem a csonthártyából indult ki egy puha, inas, sőt porcos szövet, mely az izmokkal egymáshoz rögzítette a kettévált csontot, melynek mindkét tört vége önállóan gyógyult be“. Hasonlót mondott a mészáros is: „A két csontdarab kb. 10 cm-re volt egymástól, a két vége közötti teret — vagyis az eredeti csont helyét — fehéres, eléggé kemény, inas, a csonthártyához hasonló anyag töltötte ki, — nem porcogó — körülötte szívós-inas volt a hús, amely különösen az alsó csont-hoz kb. 5—6 cm-es darabon szorosan oda volt nőve. Csontszilánk nem volt. A két comb nagyságban és alakban semmi eltérést nem mutatott, zsugorodás, rövidülés nem volt látható, a bikát a két hátsó lábánál felakasztották, amikor a csuháját lefejtették, teljesen egyenesen lógott, a lefejtésnél sem vettek észre még semmi rendellenességet, csak amikor feldarabolták a combot magát és a csontot kifejtették, akkor látták, hogy hiányzik az egész közepe.“

3. sz. kép. A parókás bikának combcsontjai (felettlük métervessző).

Preparálásnál Fába mester mutatta, hogy a homloksontban már jókora üreget rágott a geny, amely lefelé igyekezett utat találni és már csak vékony lemez védte az agyat. Ha ezt is felőrli — pedig csak rövid idő kérdése lehetett —, akkor a geny az agyba folyt volna, ami persze a véget jelentette volna.

Az egyik — a jobb — parókát Fába mester leemelte, a csuszon maradt, alacsony és igen nagy rózsató igazolta, hogy ez volt az a vén bika, amely két évvel ezelőtt elveszett; arra egykünk sem gondolt volt, hogy éppen ez legyen a parókás.

Összevetve az adatokat és megfigyeléseket, megállapítható, hogy a bika állandóan itt tartózkodott, de kb. 8—10 km átmérőjű körben csatangolt, ill. kb. ekkora körön belül kaptunk róla hírt. Amióta megsérült, a tartózkodási helye lényegesen kisebb körre szorult, legalább a kapott jelentések légvonalban csak 3—4 km-es távolságokról szóltak. Felette rejtett életet folytatott, mert a soproni erdőben nagy a forgalom és ilyen feltűnő jelenségekről elég sűrűn szoktak befutni a jelentések, főképp az erdei munkások részéről, akik az erdő minden zugába eljutnak. Erről a bikáról másfél év alatt négyszer kaptam hírt, mindig véletlen találkozásokról, a személyzetünk egyszer sem találkozott vele, pedig kerestük eléggé.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Jegyzőkönyv

Az Országos Erdészeti Egyesület igazgató-választmányának Budapesten 1934. évi november hó 6-án az egyesület székházában tartott rendes üléséről.

Megjelentek: báró Waldbott Kelemen elnök, gróf Teleki József al-elnök, Bíró Zoltán ügyvezető, Ajtay Jenő, dr. Aitai Sándor, Beyer Jenő, báró Biedermann Imre, borhii Borhy György, Czillinger János, gróf Esterházy Móric, Fekete Zoltán, gróf Festetich Kristóf, Fiedler Jenő, Földváry Miksa, báró Inkey Pál, Kallivoda Andor, dr. Karafiáth Jenő, Karsai Károly, gróf Keglevich Gyula, Kovács Gábor, Molcsány Gábor, Nagyszaláncezy Brunó, Onczay László, Osztróluczky Miklós, Papp Béla, dr. Papp-Szász Tamás, Pászthory Ödön, báró Prónay György, báró Prónay Gábor, Schenckengel László, Takách Zsigmond, Urbánffy Ignác, Walla Ferenc, gróf Zelenski Róbert, Zügn Nándor választmányi tagok és Lengyel Sándor segédtitkár.

Báró Waldbott Kelemen elnök: Üdvözlöm a megjelent urakat és az igazgató-választmánynak a mai napra kitzűzött ülését megnyitom.

Távolmaradásukat kimentették: Balogh Ernő, Béky Albert, Ivanich Ferenc, gróf Károlyi Gyula, ifj. gróf Mailáth József, herceg Montenuovo Nándor, Orosz Antal, örgróf Pallavicini Alfonz Károly, Péch Kálmán, Rimler Pál, gróf Széchenyi Károly választmányi tag urak, ezenkívül Papp Béla választmányi tag úr, aki a földművelésügyi miniszter úrnál tárgyaláson van elfoglalva, előreláthatólag csak később fog megjelenni.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Beyer Jenő és Czillinger János választmányi tag urakat kérem fel.

Tisztelt választmány! A választmányi ülés összehívását két fontos körülmény tette indokolttá.

Az egyik, hogy a földművelésügyi miniszter úr eleget téve egyesületünk sokszor előterjesztett kérésének, az új erdőtörvény tervezetet a képviselőház elé benyújtotta.

Heteken át tartó tárgyalások és két izben való beható megvitatás eredményeképpen az erdészeti főosztály és az egyesület között létrejött megállapodást jelentette az a tervezet, amit az egyesület a földművelésügyi miniszter úr elé terjesztett.

El voltunk készülve arra, hogy egyes megállapodások más érdekelt minisztériumok ellenzésén hajótörést fognak szenvedni.

Nem számítottunk azonban arra, hogy egy és más olyan tétel is meg fog változni, amelyik mint szakkérdés, kizárólag a földművelésügyi minisztérium hatáskörét érinti.

Véleményem szerint az egyesületnek ki kell tartania a közgyűlés által is jóváhagyott megállapodások mellett, s majd az ügyvezető úr részletekre kiterjedő előadása után lesz módjában a tisztelt igazgató-választmánynak az eljárás módja tekintetében állást foglalnia.

A másik igen fontos körülmény az, hogy a földművelésügyi miniszter úr a gazdatisztek szolgálati viszonyaira és a gazdatiszti nyugdíjintézetre vonatkozó törvénytervezetet, amelynek kiegészítő részét

alkotja a Gazdatiszti Kamarára vonatkozó javaslat is, leküldötte az egyesületnek véleménynyilvánítás végett.

Ámbár éppúgy, mint az erdőtervényjavaslatot, ezt a törvénytervezetet is megküldöttük a választmányi tag uraknak, mégis nem fogjuk tudni elkerülni ennek a tervezetnek újabb bizottsági tárgyalását, mert a szolgálati viszonyra vonatkozó rész a bizottságban megtárgyalva nem volt.

Ügy ezekről, mint az egyéb folyó ügyekről, különben az ügyvezető úr fog a tisztelt igazgató-választmánynak részletesen beszámolni.

Felkérem az ügyvezető urat, hogy részletes jelentését előterjeszteni szíveskedjék.

Ügyvezető: Mindenekelőtt az egyesületnek 1934. évi január hó 1-től november hó 5-ig terjedő forgalmáról tájékoztatja az igazgató-választmányt. Az év végéig előirányzott 58.456 P bevétellel és kiadással szemben a tényleges bevétel 29.455 P 46 fillér, a tényleges kiadás pedig 45.018 P 08 fillér. A hiány ezek szerint 15.562 P 62 fillér. A hiánynak legjelentősebb és egyben legszomorúbb tétele a 9000 P-t kitevő tagdíjhátralék. Az egyesület bár minden töle telhetőt megtesz a tagok meglegedésének biztosítása érdekében, mégsem részesül a tagok nagy részétől megfelelő támogatásban. Az egyesületet mindezideig csak a különböző akciók révén sikerült fenntartani, ha ezek megszűnnek, az egyesületet nem lehet majd fenntartani. Az egyesületet 8000 P tartozással vette át, s ma büszke arra, hogy az akciók révén sikerült az egyesületi székház tatarozásához szükségelt, mintegy 20.000 P-t kitevő költséget előteremtenie, amely összegből az egyesület közel 50%-ot adótértés címén még vissza is fog kapni. Egyébként nagy aggodalommal tekint az egyesület jövője elé, amelyen véleménye szerint csak az erdőbirtokos osztály anyagi támogatása segíthet. Az igazgató-választmány hozzájárulását kéri ahhoz, hogy az egyesület anyagi helyzete ügyében az erdőbirtokosokhoz kéressel fordulhasson, mert az erdőbirtokosok támogatására feltétlenül szükség van.

Ügyvezető: Egyben bemutat egy szabályzatot, amely az egyesület kebelében működő állandó alkalmazottak végkielégítéséről szól. Az egyesületnek rajta kívül még két olyan nyugdíjogosultsággal nem bíró alkalmazottja van, akikre a szabályzat alkalmazandó lesz. A szabályzatot le fogja sokszorosíttatni és minden egyes választmányi tagnak megküldeni, hogy a legközelebbi választmányi ülésen letárgyalható legyen.

Ügyvezető: Bejelenti továbbá, hogy a székház földszintjén lévő ötszobás lakást, melyből eddig 2080 P évi bérjövedelem volt, hogy a bérjövedelem biztosítható legyen, át kellett alakítani. Az átalakítás után a Magyarországi Kárpát Egyesület jelentkezett bérlőként, amely azonban a lakásnak saját céljainak megfelelő újabb átalakítását kívánta. A Kárpát Egyesülettel sikerült oly megállapodást létesíteni, hogy a régi bérnek megfelelő bér fizetésének kötelezettsége mellett a szükséges átalakítást saját költségén elvégzi, s távozásakor a régi állapotot visszaállítja. Végeredményben az átalakított lakás kiadásával 600 pengő bértöbbletet sikerült elérni.

Az igazgató-választmány ügyvezetőnek jelentését, valamint a Kárpát Egyesülettel kötött megállapodást egyhangú határozattal tudomásul vette.

Báró Waldbott Kelemen elnök: A maga részéről is megállapítja, hogy ily nagy tagdíjhátralékok mellett az egyesületet fenntartani nem lehet. Mint az egyesület elnöke, erről a helyről is felhívást intéz a tagokhoz, hogy hátralékos tagdíjaikat megfizetni szíveskedjenek.

Ügyvezető: Ezután a képviselőház előtt fekvő új erdőtervényjavaslat ügyének ismertetésére tér át. Véleménye szerint a képviselőház előtt

fekvő javaslatban több oly szakasz van, amelynek szövege a megállapodás alapján létrejött szövegtől lényegesen eltér. A maga részéről ahhoz az állásponthoz ragaszkodik, amelyet az igazgató-választmány és a közgyűlés szentesített. Rámutat a javaslat 2. §-ban tárgyalt legelő-erdők ügyére. A megállapodástól eltérően felvett rendelkezést nem tartja alkalmasnak arra, hogy az érdekeltek között megnyugvást keltsen.

Báró Biedermann Imre, a törvényjavaslat képviselőházi előadója a képviselőház földművelésügyi, pénzügyi, valamint igazságügyi bizottsága által elfogadott szöveget ismerteti, amelynek értelmében a legelő-erdő a törvény hatálya alá nem tartozik, ha a tulajdonos igazolni tudja, hogy azt 35 éven belül ősszülője vagy nagyszülője telepítette.

Ügyvezető: A maga részéről megnyugvással veszi a módosítást s annak elfogadását javasolja.

Báró Inkey Pál: Nem tartja megfelelőnek a bizottság módosítását, mert véleménye szerint nem az a fontos, hogy ki telepítette, hanem az, hogy mire használják. Az ő vidékén olyan legelő-erdők vannak például, amelyeket senki sem telepített s mindig legelőként használtak. A képviselőházban a maga indítványa mellett fog kitartani s álláspontját ott is ki fogja fejteni.

Ügyvezető: Közli, hogy báró Inkey Pál álláspontja 100%-ig fedi a választmány és közgyűlés előző határozatát. Egyben felveti a kérdést, hogy az egyesület a törvényjavaslat képviselőházi tárgyalásáig rendelkezésre áll nagyon rövid időre való tekintettel, mily eljárást, illetve formát válasszon a törvényjavaslattal szemben fennálló kívánságainak kifejezésére. Véleménye szerint a képviselőházhoz intézendő emlékirattal, melyet minden egyes képviselőnek meg kellene küldeni, lehetne leginkább célt érni és az érdeklődést felkelteni.

Dr. Karafiáth Jenő közli, hogy a parlamenti bizottság a törvényjavaslat tárgyalásával rövidesen elkészül. Szükségesnek tartja, hogy az egyesület a megfelelő lépéseket a legsürgősebben megtegye. Úgy véli, nem lesz az ügy ártalmára, ha az egyesület véleményének hangot ad.

Báró Waldbott Kelemen elnök: Megjegyzi, hogy mint elnök vett részt azokon a tárgyalásokon, amelyek a törvény tervezetét a legnagyobb alaposággal letárgyalták, s amelyeken a kompromisszumokat létesítették. A letárgyalt tervezeten változtatni nem igen lehet, mert azt a közgyűlés elfogadta. A választmány a közgyűlésnek felelős az elfogadott álláspont fenntartásáért. A maga részéről helyesnek tartaná, ha az egyesület felterjesztésében kellő indokolás kíséretében rámutatna azokra a pontokra, ahol az egyesületben letárgyalt szövegtől eltérés mutatkozik.

Gróf Esterházy Móric: A kérdés kettéválasztását tartaná célravezetőnek. Mégpedig a parlamenti bizottság által a 202. §-ig már letárgyalt és részben módosított szöveget kellene az egyesület által annakidején elfogadott szöveggel összehasonlítani és csak a módosításokat letárgyalni, mert a részletekbe menő tárgyalásnak itt már nem volna semmi gyakorlati értéke. Azután pedig a képviselőház előtt fekvő javaslatot a 202. §-tól továbbmenően részletesen kellene tárgyalni. Javasolja, hogy a parlamenti bizottság által elfogadott szöveget hasonlítsák össze az eredeti szöveggel s a talált módosításokat hasábosan kinyomtatva, az egyesület álláspontjának kidomborításával együtt juttassák el az országgyűlési képviselőkhöz.

Dr. Karafiáth Jenő: Gróf Esterházy indítványának kiegészítéseképpen azt javasolja, hogy a rövidesen teljes egészében rendelkezésre álló bizottsági javaslatot egy zártabb ülésen egyszerre tárgyalják le s akkor járuljanak a képviselőház elé.

Ügyvezető úgy véli, hogy a legjobb megoldás még az volna, ha a törvénytervezet képviselőházi előadója, báró Biedermann Imre a képviselő-

házi bizottság által a 202. §-ig már eszközölt módosításokat ismertetné, amelyekhez a választmány hozzászólna, a 202. §-tól kezdődően pedig ügyvezető ismertetné észrevételeit.

Ügyvezető javaslatát az igazgató-választmány elfogadja és egyhangúlag elhatározza, hogy a bizottság által eszközölt módosításokkal kapcsolatban emlékiratot intéz a képviselőházhoz és az egyesület álláspontját gróf Esterházy Móric javaslata értelmében még a törvényjavaslat tárgyalása előtt a képviselőkkel is ismerteti.

Ügyvezető és báró Biedermann Imre ezután a módosításokat ismertetik, amelyek fölött szakaszonként élénk vita fejlődött ki. A vitában ügyvezetőn és báró Biedermann Imrén kívül ismételtelen részt vettek Nagyszalánczy Brunó, báró Inkey Pál, OsztróLuczky Miklós, Papp Béla, Fekete Zoltán, báró Waldbott Kelemen és báró Prónay György választmányi tagok.

A képviselőház elé terjesztett törvényjavaslatban lévő, valamint a bizottság által elfogadott módosítások leg többjével szemben az igazgató-választmány az egyesület javaslatában lefektetett álláspontok fenntartása mellett határoz.

Miután az igazgató-választmány előtt a képviselőházi bizottság javaslata teljes egészében nem volt ismeretes, a választmány egyhangúan amellelt határozott, hogy a képviselőházi bizottság javaslatának megjelenése után fogja a módosításokat véglegesen letárgyalni és az emlékiratot megszővegezni.

Ügyvezető ezután a gazdatisztek szolgálati viszonyait és nyugdíjigényét érintő törvénytervezetet ismerteti, amelyet a földművelésügyi miniszter úr véleményadás céljából az egyesületnek megküldött. **Ügyvezető** megalapítja, hogy a törvénytervezetnek első hat szakasza, valamint az Országos Gazdatiszti Kamaráról szóló III. fejezete az erdőtiszti kart egyáltalában nem érinti. **Ügyvezető** véleménye szerint a törvénytervezetnek a gazdatisztek jogviszonyáról szóló I. fejezetét, valamint a gyám- és nyugdíjintézetéről szóló II. fejezetet azonban, amely a szolgálati viszonyt és nyugellátást szabályozza és az erdőtiszti kart is érinti, tárgyalás alá kellene venni.

Ügyvezető javaslatára az igazgató-választmány a törvénytervezetet a magánerdőtisztek szolgálati viszonyának szabályozását előkészítő bizottság elé utalja tárgyalásra, a választmánynak teendő jelentés céljából.

Ügyvezető ezután Pécs szabad királyi város polgármesterének levelét ismerteti, amelyben az egyesületet jövő évi közgyűlésének megtartására Pécs városába hívja. Levelében az egyesületet előre is arról biztosítja, hogy a város közönsége igaz magyaros szeretettel várja a magyar erdész-társadalom képviselőit s hogy a pécsi közgyűlés sikere érdekében minden tőlük telhetőt el fognak követni.

Ügyvezető javaslatára az igazgató-választmány egyhangú határozattal felkéri az elnökséget arra, hogy a meghívást Pécs városával tárgyalja le és a tárgyalások eredményét terjessze a választmány elé.

Ügyvezető figyelemmel arra, hogy több oly kérdés merult fel, melyekben a közgyűlésnek kell döntenie, javasolja, hogy ez év decemberében, 19-ike és 21-ike közötti időben rendes közgyűlés tartassék, s hogy a közgyűlés idejének és tárgysorozatának a megállapítása az elnökségre bízassék.

Az igazgató-választmány egyhangúan a javaslat értelmében határoz.

Ügyvezető ezután bemutatja a földművelésügyi miniszter úrnak az egyesület elnökségéhez intézett levelét, amelyben az egyesület kecskeméti közgyűléséről hozzáintézett szíves üdvözlő sorokat hálásan köszönve, az

egyesületet arról biztosítja, hogy az erdőgazdaság fejlesztése ügyében végzett közérdekű munkájában mindenkor teljes erővel támogatni fogja.

Egyhangúan tudomásul szolgál.

Ügyvezető bemutatja továbbá a miniszterelnök úrnak az egyesület elnökségéhez intézett levelét, amelyben ugyancsak a kecskeméti közgyűlés alkalmából hozzájuttatott meleg üdvözlötlet őszinte szívből megköszöni.

Egyhangúan tudomásul szolgál.

Ügyvezető bemutatja a földművelésügyi miniszter úr leiratát, amelyben az egyesületet Horváth Miklós uradalmi főerdőmérnöknek az Országos Fagazdasági Tanácsba póttagként történt kinevezéséről értesíti.

Egyhangúan tudomásul szolgál.

Ügyvezető ezután bemutatja a hántott fa minősítése, a gözeke-zántás, illetményfa stb. kielégítéséhez szükséges famennyiségek szállítása, a belföldi származású tűzifa értékesítésének előmozdítása céljából szükséges egyes rendelkezésekről szóló 1710—1934. M. E. sz. rendelet kiegészítése, továbbá újabb vasúti állomásoknak a kedvezményes szállításra jogosult állomások közé való felvétele, a 65450—1933. F. M. sz. rendelet 21. pontjának kiegészítése és végül a tűzifaszállítási igazolványok felhasználása tárgyában kiadott 84345—1934. F. M. sz. rendeleteket, amelyek az Erdészeti Lapokban közzé lettek téve. Javasolja a rendeletek tudomásulvételét.

Az igazgató-választmány egyhangúan a javaslat értelmében határoz.

Ügyvezető bemutatja Péch Kálmán választmányi tagnak írásban érkezett azt a javaslatát, hogy az „Erdészeti Lapok”-nak úgy külső, mint belső címlapján, a lap szerkesztőjét megjelölő sort közvetlenül megelőző sorba felvétsék az a felirat: „Megindították 1862-ben Wagner Károly és Divald Adolf.” Véleménye szerint az élők sorából elköltözött nagyjaink személyi kultuszára azért van szükségünk, hogy nagyjainknak minden vonatkozásban édes hazánk javát szolgáló mélyszántású, kitartó és eredményes munkásságát napról-napra emlékezetünkbe juttassák, hogy emlékükből erőt merítsünk követésükre.

Az igazgató-választmány ügyvezető javaslatára Péch Kálmán indítványának teljesítését egyhangúan elhatározza.

Ügyvezető ezután Mihalovich Sándor választmányi tagnak javaslatát ismerteti, amelynek értelmében forduljon az egyesület olyirányú beadvánnyal a földművelésügyi miniszter úrhoz, hogy a külföldi származású fűrészárura és faragott fára csak azok a cégek kaphassanak behozatali engedélyt, akik megelőzőleg bizonyos arányban hazai származású fűrészárut vásároltak. **Ügyvezető** véleménye szerint az abszolút vásárlási kényszer kimondását nem tartja teljesen indokoltnak. A maga részéről azt a módosítást javasolja, hogy az egyesület felterjesztésében kizárólag a dunántúli részre, Budapestre, valamint Duna—Tisza közére kérje a hazai fűrészáru előzetes kötelező vásárlásának kimondását. A tiszántúli és északi részekre ezt nem tartja szükségesnek.

A választmány ilyen értelemben határoz.

Ügyvezető Onczay László választmányi tagnak a magyar erdőbirtokosság eladó fagyártmányainak nyilvántartásra és megfelelő publikálására vonatkozó javaslatát ismerteti. Minduntalan megtörténik ugyanis, hogy a fafeldolgozó iparok és szakmabeli kereskedők oly fagyártmányokra kérnek behozatali engedélyt, amelyekből jelentékeny tételeket temmelnek belföldön s amelyeknek jórésze eladatlanul áll. Hogy ezeknek az anyagoknak az értékesítése előmozdíttassék, javasolja, hogy az Országos Erdészeti Egyesület, illetve ügyvezetősége vállalja az erdőbirtokosság eladó fagyártmányainak nyilvántartását és azok megfelelő publikálását.

Ügyvezető örömmel üdvözli az indítványt. A maga részéről már évekket ezelőtt felhívta az erdőbirtokosok figyelmét az adatok nyilván tartásának fontosságára. Sajnos, kevés eredménnyel. Ha a birtokosok részéről kellő támogatásban részesül, a munkát vállalja és a kérdésnek a lapban való propagálásáról gondoskodni fog. Véleménye szerint a kérdés sikeres megoldása a kartársak jóindulatán fog múlni.

Onczay László javaslatát azzal egészíti ki, hogy a részletek kidolgozása céljából utaltassék a javaslat az általános erdőgazdasági bizottság elé. A szükséges anyagi támogatás tekintetében véleménye szerint a bizottságnak kell javaslatot tennie, természetesen csak szerény keretekről lehet szó.

Az igazgató-választmány egyhangúan a javaslat értelmében határoz.

Báró Waldbott Kelemen elnök arra kéri még az indítványtevőt, hogy a kérdést a lapban is, megfelelő cikk keretében ismertesse.

Ügyvezető javaslatára az igazgató-választmány végül Várnai Tivadar pécsi székeskaptalani erdőmérnököt, Kovácsik Dezső erdőmérnököt, Schmidl Zsigmond fatermelőt, Bródy Sándor erdőbirtokost, valamennyit ajánlja ügyvezető, továbbá özv. dr. Farkas Zoltánné, mint k. k. Farkas Alice t. t. gyámja erdőbirtokost, ajánlja Kemény Lajos és Párnay Attila a rendes tagok sorába és gróf Benyovszky Móric erdőbirtokost 500 pengő alapító-tagdíj és báró Bottlik István erdőbirtokost 300 pengő alapító-tagdíj ellenében, mindkettőt ajánlja ügyvezető, az alapító-tagok sorába iktatja.

Több tárgy nem lévén, elnök a választmányi tagok szíves megjelenését megköszönve, az ülést berekeszti.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

A m. kir. földművelésügyi miniszter 1934. évi 70.000/VI. 3. sz. rendelete az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az 1935. évre szóló kötelező balesetbiztosítások tárgyában. Az elrendelt összeírással kapcsolatban különösen a következő szakaszokra hívjuk fel a t. erdőbirtokos és erdőtiszt urak szíves figyelmét:

Általános rendelkezések.

Az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál [a rendeletben röviden „O. G. M.” (Budapest, V. kerület, Akadémia-utca 3. szám)] baleset esetére kötelező biztosítás alá eső

a) gazdasági (külső) cselédek (ideértve különösen az ú. n. szegőcményes iparosokat, továbbá az ú. n. idénymunkásokat, másként sommás munkásokat, gazdasági nyári cselédeket),

b) gazdasági gépmunkások, végül

c) a vizitársulatoknál (öblözeteknél) és a m. kir. földművelésügyi miniszteri tárca keretében házi kezelésben végzett munkálatoknál alkalmazottak

balesetbiztosítási díjai és az ezen foglalkozási csoportok után baleset esetén az O. G. M. által fizetendő segélyek az 1900:XXVI. t. c.

és az ezen törvény kiegészítésére vonatkozó 1902:XIV., 1912:VIII., 1913:XX., valamint az 1922:II. t.-c. alapján kibocsátott végrehajtási rendeletekben, utoljára az 1924. évi december hó 24-én kelt 39.555. számú (a Budapesti Közlöny 1924. évi december hó 31-én megjelent 285. számában közzétett), illetőleg az 1933. évi október 20-án kelt 80.800. számú (a Budapesti Közlöny 1933. évi október 31-iki 248. számában közzétett) itteni rendeletekben szabályoztattak.

I.

A gazdasági cselédek biztosítása.

1. Biztosítandók összeírása.

Az 1900. évi XVI. t.-c. 8. §-a értelmében eszközzenlő biztosításnak az 1935. évre való keresztülvitele végett a községi előljáróságok (polgármesterek) az e célból szükséges és az 1924. évi december hó 22-én kelt 37.700. számú (a Budapesti Közlöny 1924. évi december 31-én megjelent 285. számában közzétett) itteni rendeletben, valamint az idénymunkások (másként sommásmunkások, gazdasági nyári cselédek) összeírása tárgyában a m. kir. pénzügyminiszter úrnak valamennyi m. kir. pénzügyigazgatósághoz, m. kir. adóhivatalhoz és adófelügyelőséghez 1927. évi június 12-én 76.164. szám alatt, illetőleg 1928. évi november hó 27-én 149.860. szám alatt intézett körrendeletben szabályozott összeírást pontosan végrehajtani kötelesek.

2. Összeírás végrehajtása, ellenőrzése; póttösszeírás.

Az összeírást eszközző hatóságok az összeírást a hivatkozott 37.700/1924. számú rendelet 2. §-a értelmében mindenestre *a folyó év november havában házról-házra járva, hivatalból kötelesek fogantatosítani.*

Az új összeírási lajstrom egybeállítására az előző évi lajstrom figyelembe vételével eszközzendő különös gond fordítandó arra, hogy abból az előző évben is ugyanannál a gazdánál szolgáló gazdasági cselédek (szegődményes iparosok) ki ne maradjanak.

Az összeíró hatóságok különös figyelemmel legyenek arra, hogy az összeírásból ki ne hagyjanak olyan munkavállalókat, akik az összeírási lajstromba felveendőek, mert az összeírt személyeknek és munkaadóknak is, a fennálló kártérítési felelősség folytán, elsőrendű érdekei fűződnek az összeírás pontos fogantatosításához. Erre való tekintettel is a fentcélzott 37.700/1924. sz. itteni rendelet 33. §-a értelmében a felügyeletre kötelezett I. fokú közigazgatási hatóságok az ellenőrzést pontosan teljesítsék. Az összeírás helyességét a magam részéről is, úgy mint az a folyó évben is történt, a helyszínén esetenként ellenőriztetni fogom és amennyiben e téren mulasztást észlelek, úgy

a mulasztó községi előjáróság (polgármester), illetve összeíró közeg ellen szigorúan fogok eljárni.

Az általános összeírás végrehajtása alkalmával figyelmeztesse az összeíró hatóság (közeg) a munkaadót, hogy a cselédek *létszámában* vagy *személyében* az általános összeírás után beálló változásokat 15 nap alatt be kell jelentenie. Viszont a változások bejelentése alkalmával az összeíró hatóság a hozzájárulási díjat — hacsak azt már előbb be nem fizették — szabályszerű módon azonnal szedesse be. (L. a 83.454/1929. számú itteni rendeletet.)

3. Biztosítási kötelezettség megállapításánál a szolgálati viszony jogi minősítése.

Általában véve a fennálló törvényes rendelkezések alkalmazásánál a balesetbiztosítási kötelezettség megállapítása szempontjából a szolgálati jogviszonynak minősítése nem a szerződő felek közt létrejött jogviszonynak, vagy a szerződésnek elnevezésétől, hanem a szerződéssel vállalt kötelezettség tartalmától (a tényleges munkakörtől) s annak törvényszerinti minősítésétől függ.

4. Kiket kell az összeírásba felvenni?

Az összeírásba mindenkit fel kell venni, aki *jogilag* gazdasági cselédnek minősül.

A gazdasági cseléd törvényes fogalom meghatározásának a következő kellékei vannak:

- a) személyes szolgálatra való kötelezettség (munkavállalás);
- b) időbér, de nem napibér;
- c) legalább egy hónapi szolgálati idő;
- d) gazdasági munkakör;
- e) a szolgálat folytonossága;
- f) a szolgálat alsóbbrendűsége.

5. Személyes szolgálatra való kötelezettség (munkavállalás).

(Ad: 4. a.)

A gazdasági cseléd: munkavállaló.

A gazdasági cselédnek *neme* és *nem* szabályszerű *életkora* (Hb. 1909—44. sz.), közömbös.

Közömbös az is, hogy a munkaadó nem egyes személy. Így az összeírásba felveendő egyéb feltételek fennállása esetén a községi előjáróságok (közbirtokosságok, hegyközségek, legeltetési társulatok stb.) *pásztorai* is.

A *bojtárgyerekek*, amennyiben szolgálati jogviszonyuk egyéb körülírt feltételeknek megfelel, biztosítási kötelezettség alá esnek, tekintet nélkül arra, hogy ki a munkaadójuk (gazdaérdekeltség, birtokos. vagy a gulyás, kanász stb.).

6. *Időbér, de nem napibér. (Ad: 4. b.)*

Az 1907:XLV. t.-c. 1. §-ának (3) bekezdése szerint azok, akik gazdasági teendőkre naponkénti díjazás mellett vagy bizonyos részért szerződnek (pl. napszámosok, szakmányosok, részes munkákat teljesítők stb.): gazdasági cselédeknek nem tekinthetők.

Közömbös azonban az, hogy a gazdasági cseléd *mellékjárandóságként* kap részbért (jutalékot stb.), valamint az is, hogy a gazdasági cseléd bére egész esztendőre, vagy *havonként* van megállapítva és hogy kap-e élelmezést a gazdától vagy sem.

7. *Legalább egy hónapi szolgálati idő. (Ad: 4. c.)*

Az 1907:XLV. t.-c. 1. §-ának (1) bekezdésében említett egy hónapi szolgálati időtartamot úgy kell értelmezni, hogy az a szolgáltatbalépés napjától a következő hónap ugyanazon napját megelőző nap 24-ik óráját is beleértve eltelő időt foglalja magában.

8. *Gazdasági munkakör. (Ad: 4. d.)*

A gazdasági cseléd mivoltánának eldöntésénél a *gazda foglalkozása közömbös*, tehát nemcsak annak a cselédcje gazdasági cseléd, akinek magának főfoglalkozása a gazdálkodás, hanem a *gazdasági cseléd az is, aki pl. tanító vagy orvos gazdaságában* teljesít az 1907:XLIV. t.-c. 1. §-a alapján vizsgálatot.

Mindegy továbbá az, hogy a tanyán, majorban, külső birtokon, vagy a község belterületén áll a gazdasági cseléd alkalmazásban.

„Gazdaság” (1907:XLV. t.-c. 1. § [1] bek.) kifejezés alatt nemcsak a mezőgazdaság, hanem *az őstermelés és a gazdaság minden ága értendő*. Az összeírásba tehát felveendőek nemcsak a gulyás, kanász, tehenész stb., hanem azok is, akik az 1907:XLV. t.-c. 1. § [1] és [2] bekezdésében körülírt módon gazdasági üzemben *egy hónapra, vagy egy hónapot meghaladó időre* személyes és folytonos szolgálat teljesítésére, többek között a csatolt „Tájékoztató kimutatás”-ban *felsorolt foglalkozási körben szegődnek.* (l. II. Függelék.)

Tekintettel arra, hogy az ipar és kereskedelem körében munkaviszonyban állók *betegségi és baleseti kötelező biztosításáról* szóló 1927:XXI. t.-c. életbelépte óta a gazdasági üzemi érdekelttség körében az *egyes üzemeknek (munkáknak) a kötelező biztosítás szempontjából való hovatartozandósága* tekintetében sok esetben bizonytalanság áll fenn, tájékozásul az alábbiakat közlöm:

Az 1927:XXI. t.-c. 2. §-a értelmében, a felhívott törvény hatálya nem terjed ki a mezőgazdaságra és az erdei termelésre, az állattenyésztésre, halászatra és a méhészetre. Különösen nem terjed ki ennek a törvénynek a hatálya a *most megjelölt foglalkozási ágakba tartozó üzemek által házilag végzett kisebb építkezésekre, ezen fog-*

lalkozási ágakba tartozó raktártartásra, raktározásra, pincészetre, fuvarozásra, szállítmányozásra, állattartásra, ideértve a versenyistálló tartását, gépjárművek (gépkocsi, felvonó stb.) tartására, vasúti üzemre (tekintet nélkül a hajtóerőre) és fenntartási munkálataira, hajózásra és hajózkodásra, valamint kotró-, rév-, komp- és tutajozó-üzemre, továbbá az 1927:XXI. t.-c. 1. §-ának 16. és 17. pontjában megjelölt azokra az intézményekre, intézetekre, vállalatokra, üzemekre és testületekre, amelyek a fentebb megjelölt foglalkozási ágak körébe tartoznak, vagy túlnyomórészt azoknak ügyeit intézik.

10. Vasútüzem; tangazdaság; tógazdaság.

Felveendők a gazdasági vasútüzemnél alkalmazott gazdasági cselédek is (1. 1927:XXI. t.-c. 2. § b) pontjában hivatkozott 1. § 12. pontját).

Felveendők továbbá az egyes tangazdaságokban (1. az 1927:XXI. t.-c. 2. § c) pontjában hivatkozott 1. § 16. pontját), valamint tógazdaságokban (mesterséges halastavaknál) ugyancsak a fenti feltételek mellett szolgálati viszonyban állók is, amennyiben utóbbiak a haltermelés és halászat nyerstermékeinek iparszerű (konzerválás stb.) feldolgozásával nem foglalkoznak.

11. Fűrészüzem.

a) Ha a fűrészüzem a gazdasági üzem egyik része és csakis a gazdasági üzem érdekeit szolgálja, vagyis az abból kikerülő termék első sorban a gazdasági üzemben használtatik fel s legfeljebb egy hányada csupán esetlegesen kerül forgalomba: a fűrészüzem gazdasági jellegű: az ott alkalmazottak tehát gazdasági munkavállalóknak minősülnek s baleset esetére való biztosításuk tekintetében a gazdasági munkásbiztosítási törvények hatálya alá tartoznak.

b) Ha a fűrészüzem a gazdasági üzem mellett kereskedelmi célból folytatatik: a fűrészüzem ipari (mellékipari) jellegű. (L. az 1927:XXI. t.-c. 1. § 15., illetve a jelen rend. 19. pontját, továbbá a volt m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszterrel egyetértve kiadott 59.232/1927. F. M. rendeletet. [Rendeletek Tára, 1927. évfolyam 1710. old.]])

19. Gazdasági mellékiparban fennálló biztosítási kötelezettség.

A törvényhozó az ú. n. kettős biztosítás lehetőségét (vagyis egy időben ugyanazon munka után az O. G. M.-nál és az Országos Társadalombiztosító Intézetnél a biztosítási kötelezettséget) kiküszöbölni óhajtotta, miért is a mezőgazdasági és erdei termeléssel, állattenyésztéssel, halászáttal, kert- és szőlőműveléssel, selymészettel és méhészetrel összefüggő mellékiparban átmenetileg foglalkoztatott gaz-

dasági cselédek (azok módjára elszegődött idénymunkások is szegőd-
ményes iparosok) és *gazdasági gépmunkások* — amennyiben ipari
munkát *harmadik személynek keresetszerűleg nem teljesítenek* — az
1927:XXI. t.-c. alapján biztosítási kötelezettség alá nem vonhatók
(I. az Országos Társadalombiztosító Intézet 1000/38. I. 1931. számú
kőiratát és a jelen rendelet 8., 9. és 47. pontját.).

22. Milyen idénymunkások nem esnek biztosítási kötelezettség alá?

Az olyan gazdasági munkavállalókra nézve, akik egy vagy több
meghatározott időszak gazdasági munka elvégzésére (aratás, répa-
tengeri-, burgonyakapálás, tengeritörés, burgonya- és répaszedés,
szénakaszálás, stb.) vállalkoznak, vagyis az ezen munkák elvégzésére
szükséges *időn felül* fennmaradó idejükkel és munkaerejükkel *szaba-
don rendelkeznek*, illetőleg amennyiben az 1907. évi XLV. t.-c. 1. §-a
(3) bekezdésében foglalt körülmények (naponkénti díjazás, vagy a
munkának részért való teljesítése stb.) fennállanak, a fenti rendelke-
zések a kötelező balesetbiztosítás szempontjából *nem alkalmazandók*.

Amennyiben azonban az ilyen időszak gazdasági munkára le-
szerződött gazdasági munkavállaló *gazdasági gép mellett is végez
munkát* (pl. aratási munka bevégezése után cséplési munkálatoknál
nyer foglalkoztatást), úgy ez esetben a kötelező balesetbiztosítás
szempontjából a jelen rendelet II. részében foglaltak az irányadók.

Tájékoztatásul megjegyzem, hogy azok a munkavállalók, akik *egy
vagy több meghatározott időszak gazdasági munka elvégzésére* (ara-
tás, répa-, tengeri-, burgonyakapálás stb.) vállalkoznak, baleset ese-
tére legélszerűbben az O. G. M.-nál önkéntesen (rendkívüli tagként
stb.) biztosíthatók.

23. Erdei munkások.

Hasonló módon önkéntesen (rendkívüli tagként stb.) biztosítha-
tók az erdőbirtokos saját erdejében alkalmazott *erdei munkások*
(1900:XXVIII. t.-c. 1. §-a) is, amennyiben nem erdei termeléssel
összefüggő mellékiparban vannak foglalkoztatva. (L. 1927:XXI. t.-c.
1. § 15. pontját és a jelen rendelet 19. pontját.).

Mínthogy az erdei munkások gazdasági cselédnek nem tekinthe-
tők, az A) mintájú összeírási lajstromba fel nem vehetők.

29. Erdő- és vadőrök.

A joggyakorlat értelmében többek közt az erdőterület és a vad-
állomány őrzésére és óvására, valamint a vadászatok alkalmával fel-
merülő munkálatok ellátására, magános által alkalmazott *erdőr,*
még ha erdőőri szakvizsgát és szolgálatbalépéskor hivatali esküt tett
is és ekként őt az 1879:XXXI. t.-c. 40. §-ához képest *közbiztonsági
közegeknek* kell is tekinteni, mint olyan egyén, aki az erdőgazdaság
körüli magasabb tudományos előkészültséget s általában magasabb

műveltséget nem igénylő személyes és folytonos szolgálatokat egy hónapot meghaladó időre bérért teljesít: az 1907:XLV. t.-c. 1. §-a értelmében gazdasági (külső) cseléd (Hb. 1930—45/4. sz.); ennél fogva az 1900:XVI. t.-c. 8. §-a értelmében az összeírási lajstromba szintén bevezetendő.

Ugyanezen elvek az irányadók a *vadászati felvigyázókra* és *vad-őrökre* nézve is, kik ha az említett feltételek mellett nyernek alkalmazást, szintén gazdasági cselédnek minősülnek és mint ilyenek biztosítási kötelezettség alá esnek.

II.

A gazdasági gépmunkások biztosítása.

44. Gazdasági vasutak.

A *gazdasági vasútüzemeknél* szolgálatot teljesítő gazdasági külső cselédeken (szegődményes iparosokon, idénymunkásokon) felül szolgálatot teljesítő *egyéb munkások*, — akik szolgálati viszonyuknál fogva gazdasági cselédeknek (szegődményes iparosoknak, idénymunkásoknak) nem tekinthetők, — az „A” mintájú lajstromba fel nem vehetők. *Ezek olyan gazdasági gépmunkásoknak tekintendők* (1912:VIII. t.-c. 5. §-a), akik ezen minőségükben, a gazdasági vasútüzemnek az O. M. G.-nál (1927. évi XXI. t.-c. 2. §, *b*) pontjában hivatkozott 1. § 12. pontja) biztosításra velő külön bejelentése mellett, biztosítási szerződés útján átalányban, vagy rendkívüli tagként baleset esetére szintén kötelezően biztosítandók.

III.

Némely vízi és erdei munkások biztosítása.

48. Biztosítási kötelezettség.

Az 1912:VIII. t.-c. 13. §-a alapján kiadott 1925. évi január hó 20-án 37.777/1924. VI. szám alatt kelt (a Budapesti Közlöny 1925. évi január hó 25-én megjelent 20. számában közzétett) itteni rendelet 19. §-a értelmében, ennek 20. §-ában, illetőleg az 1931. évi június hó 5-én 33.333. szám alatt kelt (a Budapesti Közlöny 1931. évi június hó 14-iki 133. számában közzétett) itteni rendeletben megjelölt kivétellel:

a) a *vízitársulatok* (öblözetek) rendes kezelésénél vagy üzeménél, valamint a házi kezelésükben végzett és szorosan vett magasépítési munkálatok körébe nem tartozó vízimunkálatainál és melléküzemeinél (telepeinél), úgyszintén

b) a m. kir. *földművelésügyi miniszteri tárcá* keretében házi kezelésben végzett és szorosan vett magasépítési munkálatok körébe nem tartozó vízi-, valamint erdei munkálatoknál, — ideértve a m. kir.

földművelésügyi miniszter fennhatósága alatt álló hivatalok vezetésével közérdekből egyesek (magánosok), vagy érdekeltségek terhére házi kezelésben végzett e nemű munkálatokat is — valamint azok melléküzemeinél (telepeinél)

alkalmazottak nemre, korra és állampolgárságra való tekintet nélkül, úgyszintén tekintet nélkül arra, hogy állandóan, ideiglenesen vagy időlegesen vannak alkalmazva, végül tekintet nélkül fizetésük, vagy bérük (keresményük) nagyságára, az idézett rendelet 1. §-ában megjelölt vízitársulatok (öblözetek) és a munkáltató (munkát vezető) hivatalok által az O. G. M.-nál, az 1912:VIII. t.-c. 5. §-ában megállapított hatállyal és az ott megállapított jogkövetkezmények terhével, *baleset esetére* a rendelet 21. és következő §-aiban előírt módon kötelezően *biztosítandók*.

Megjegyzem ezzel kapcsolatban, hogy azokban az esetekben, amikor a munkálatokat egyesek (magánosok) vagy érdekeltségek költségén végzik, a baleset esetére való biztosításról a munkát vezető hivatalnak kell ugyan gondoskodnia, de a *biztosítás az illető egyének magánosok) vagy érdekeltségek terhére* történik.

A szóbanforgó rendelet 1., illetőleg 19. §-a értelmében a rendelet hatálya azonban nemcsak azokra a munkavállalókra (alkalmazottakra) terjed ki, akik meghatározott napszámberéért vállalnak munkát, hanem azokra is, akik bármilyen *szakmáymunkát* végeznek, tehát a részes szakmáymunkát végzőkre is.

Budapest, 1934 október 31.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Tomcsányi Gyula s. k.
miniszteri tanácsos.

I. Függelék a 70.000/1934. VI—3. sz. F. M. rendelethez.

ORVOSOK IGÉNYBEVÉTELE.

A) Pénztári orvosok.

A pénztári orvosi teendőket a *községi (kör)-orvos (városi kerületi orvos, illetőleg az az orvos, ki a községi orvos teendőit végzi)* köteles ellátni.

Erre az O. G. M. helyi teendőit ellátó szervek által a munkaadók figyelme esetenként is, különösen pedig az 1500/1912. eln. sz. itteni rendelet 10. §-a értelmében eszkozvlendő *balesetfelvételnél*, továbbá ugyanezen rendeletszakasz értelmében előírt *ellenőrzéseknél* mindenkor felhívandó (l. az 1900:XVI. t.-c. 33. §-át).

A pénztári orvos köteles az O. G. M.-nál baleset esetére biztosított egyéneket baleset esetében orvosi segélyben részesíteni s azokat a szükséghez képest megfelelően gyógykezeltetni. Ennek fejében a pénztári orvosok:

a) a gyógyellátásért a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter által 54.313/1925. szám alatt kiadott (Rend. Tára 1925. évf. 678. o.) rendeletben megállapított díjakat számíthatjuk fel; továbbá

b) a 6531/1902. eln. sz. itteni végrehajtási rendelet (Rend. Tára 1902. évf. 627. és köv. o) 42., illetőleg 43. §-a értelmében annak a községnek előljárósága (polgármestere), vagy az általa kijelölt tisztviselő, amelynek hatósága területén az ilyen baleset történt, illetőleg amelyben a sérült gyógyítása folyik, az 1900:XVI. t.-c. 33. §-ának utolsó bekezdése értelmében a pénztári orvos és pedig úgy a kezelő, mint a központi (ellenőrző) orvos részére szükséges előfogatot, amennyiben maga a pénztári tag, illetőleg a biztosított egyén munkaadója arról nem gondoskodik, — *azonnal és díjtalanul rendelkezésre adni köteles*; előfogatot azonban a község *belterületén* teljesítendő orvosi látogatásra követelni *nem lehet*.

B) Magánorvosok.

A sérült gyógyítását úgy a munkaadó, mint a biztosított felkérésére *bármely magánorvos is végezheti*, aki azonban a fennálló rendelkezések értelmében ily esetben az O. G. M. terhére több költséget nem számíthat fel, mint amibe a sérültek az O. G. M. pénztári orvosával való gyógyíttatása került volna, amellett az előírt jelentéseket (a baleset, a felgyógyulás, a munkaképesség helyreállta, az elhalálozás bejelentése stb.) a megfelelő úrlapon, az O. G. M. központi igazgatóságához éppen úgy tartozik megtenni, mint a pénztári orvos.

Sürgős szükség esetén első segélynyújtásnál magánorvos igénybevételére nézve az 1927. évi október 7-én 55.580 szám alatt kelt (a Budapesti Közlöny 1927. évi október 11-iki 230. számában közzétett) itteni rendeletben foglaltak az irányadók.

A röntgen és fizioterápia orvosi munkálatokért az O. G. M. terhére felszámítható díjakat a 213.844/1933. B. M. rendelet (közzétették a Budapesti Közlöny 1933 június 10-i 130. számában) állapítja meg.

Ha a munkaadó magánorvost alkalmazott s a magánorvos nem végezte pontosan a bejelentéseket, akkor a munkaadó az O. G. M.-ral szemben elveszíti megtérítési igényét (6531/1902. eln. sz. itteni végrehajtási rendelet 42. §-a).

II. Függelék a 70.000/1934. VI—3. sz. F. M. rendelethez.

TÁJÉKOZTATÓ KIMUTATÁS A 8. PONTHOZ.

Erdőr, erdővéd (erdőszolga), éjjeli őr (gazdasági üzem őrzésére alkalmazva),

vadászcseléd, vadászmaster, vadőr.

Budapest, 1934 október 31.

IRODALOM

Rapaics Raymund: *A kenyér és táplálékot szolgáló növényeink története.* 46 képpel. Budapest, 1934. A kir. magyar Természettudományi Társulatnak jól ismert zöld füzetei, a „Népszerű Természettudományi Könyvtár” ismét egy füzettel, a 16-ikkal gyarapodott. Ebben *Rapaics* az ő sajátos, érdekes, könnyed hangon oktató és mégis mélyen szántó írásmódjában foglalkozik a kenyérrrel, nemcsak magával a szó szoros értelmében vett kenyérrrel, hanem a „Miatyánk” értelmében vett mindennapi kenyérrrel, a táplálékunkat szolgáltató növényekkel.

Nagyon érdekesen írja le *Rapaics* a táplálékszerzés ősi módját, a mesterséges segítség nélkül termett növényekre szorító gyűjtögetést, amelynek maradványait még a mai időkben is felleli hazánk népénél is, nemcsak a „böngészés” szó gazdag körében, de a mindennapi foglalkozásban is. Leírja részletesen a táplálékul szolgáló növényeket, amelyek közül az erdőgazdát közelebbről is érdekli, hogy az erdei termékekből, nevezetesen a tölgymakkból még a legújabb korban is sütték kenyeret inséges időkben.

Ugyancsak kenyérsütésre szolgál még a fakéreg is, az erdei fenyő kérge, amivel északi népek még ma is élnek. Nem az egész kérget használják arra, hanem csak a puha háncsrészeit, amelyekről a száraz kéregpikkelyeket lefejtik. Az így maradt háncsréteget megfosztják a rostanyagtól és megőrölve a liszthez keverik. Képet is közöl *Rapaics* Dalekarliában készült ilyen fenyőkéreg-lepényről.

Meglehetősen kevésbé ismert *Rapaicsnak* az az adata, hogy a virágos kőris (manna-kőris) édes nedvet ad, amelyet délibb országokban gyűjtenek is, amint az amerikai cukorfenő, manna-fenyő (*Pinus Lambertiana*), amely nálunk is megél, édes váladékot ad, amely táplálkozásra alkalmas és hazájában gyűjtik is. Felemlíti *Rapaics*, hogy a tölgy egyes fajai kellemes ízű makkot adnak, amihez hozzáfűzöm, hogy Horvátországban a kocsántalan tölgy egyes fájáról azt mondják, hogy azok makkja édes, ezeket a tölgyeket „szladuny” = édes névvel nevezik is. Az ugyancsak az erdeinkben élő nemes gesztenyéről közli, hogy azt aszalni is szokták, mint a szilvát. Ezt az aszalt gesztenyét úgy készítik elő az evéshez, hogy hálóban kirakják vízgőzre, az így megpuhított gesztenye íze olyan, mintha frissen szedték volna.

Rapaics érdekesen végigvezet minket a táplálékot adó növények egész során.

Nemcsak az ehető növényeket, ill. a növények ehető részeit írja le *Rapaics* nagyon érdekesen, hanem azok ősi elkészítésének módjait, abból a korból, amikor még nem ismerték a mai sterilizációs eljárásokat, sütéssel, főzéssel fokozták a jó ízt, savanyítással, erjesztéssel igyekeztek a tartósságot emelni, ami különösen akkor, amikor csak a természet által nyújtott növényeket gyűjtötték sorsdöntő fontossággal

bírt. Az elkészítés és tárolás módjai, a maiakhoz viszonyítva, érdekes összehasonlításra szolgálnak.

Azután áttér *Rapaics* a növénytermesztés kezdeteire, aminek során előtérbe kerül — hosszú, viszontagságos úton — a hazánk létalapját adó búza, amelynek érdekes és tanulságos fejlődési útját színesen és vonzóan rajzolja *Rapaics*. Nagy út vezet a gyűjtögető gazdálkodástól a termelésen át a mai nemesítésig és nagy út vezet a kásától a lepényen át a kenyérig, a mai értelemben vett puha, foszlós kenyérhez. Ezt a nagy utat érdemes a könyv 186 lapján végig követni *Rapaics*-nak színes, ragyogó írása során, amelynek elolvasása sokkal élvezetesebb, mint akármilyen regény, emellett tanulságos még a szakember számára is.

Waldheil-Kalender. 1935. Jahrgang 47. Zwei Teile. Verlag I. Neumann, Neudamm. Preis R. M. 2.30.

Immár negyvenhetedik évfolyamát érte meg ez a tartalmas s az erdőgazdának nélkülözhetetlen zsebnaptár, amely a korábbi évfolyamok különféle táblázatain kívül sok újat tartalmaz és kiegészítve, javítva kerül az erdőmérnök kezébe.

Így az első rész bővült a gépjárművek leírásával, terület- és köbtartalom számítási táblázattal. A második részt kiegészítették és részben átdolgozták az új vadászati törvény folytán; módosult a védeget állatok és növények jegyzéke. Számos új adat és tábla található a fakereskedelem, erdőrendezés, használat stb. köréből.

F. M.

Karl Helbig: Tuan Gila. Verlag F. A. Brockhaus, Leipzig C. 1. Mit 35 Abbildungen auf 19 Tafeln und 1 Karte. 1934. Preis R. M. 2.50.

Alig van már földünknek olyan zuga, amelyben a fehér ember meg nem fordult, amelyet tudásszomja fel nem kutatott. A legújabb kor gyors közlekedési eszközeivel beszáguldozza az európai vadász, kutató tudós és érdeklődő természetbarát a legtávolabbi vidékeket is.

E könyv szerzője Szumátrát utazta be és pedig gyalogszerrel, hogy ennek a hatalmas keletindiai szigetnek természeti és gazdasági viszonyait minél alaposabban megismerje s a nép lelkét, a népszokásokat minél tüzetesebben tanulmányozhassa.

Az őserdő rengetegén keresztül úttalan utakon jár, van ideje betekinteni annak minden rejtelmébe s így feltárul bámuló szeme előtt a vadon minden nagyszerűsége, gazdag és érdekes növény- és állatvilága.

F. M.

Dr. L. Wappes: Wald und Holz. Ein Nachschlagebuch für die Praxis der Forstwirte, Holzhändler und Holzindustriellen. 17. Lieferung. Verlag von I. Neumann, Neudamm.

Ennek a sorozatos, hatalmas műnek most jelent meg a 17. füzet, mely az erdőértékszámításról szól és az erdőgazdaság adózási

rendszeréről értekezik. Majd az erdei munkások jogviszonyait tárgyalja.

Ebben a füzetben ugyan az erdészeti szolgálati szervezetről kellett volna a kiadónak megemlékeznie, mivel azonban ez a kérdés véglegesen még nincsen lezárva, ezért ezt a következő füzet fogja tartalmazni. F. M.

Vadászati és természetvédelmi naptárak az 1935. évre. Az ismert neudammi cégnél, I. Neumann könyvkiadónál ismét megjelent a fent megnevezett két naptár, a „Naturschutzkalender, 1935.” immár 8. kiadásában, melynek ára 2.50 Rm. és a „Jagd-Abreisskalender” szintén 2.50 Rm. árban.

Mindakettő mind a szöveggel, mind pedig a szebbnél-szebb képekkel még felülmúlja a korábbi évfolyamokat és bizonyára nagymértékben fog hozzájárulni ahhoz, hogy a vadászati sport mindinkább nemesedjék és a természetbarátok lelkes tábora szaporodjék. F. M.

K Ü L Ö N F É L É K

Halálozás. *Röhrich Márton* nyug. m. kir. főercőtanácsos 1934. évi december hó 9-én, életének 72-ik évében, hosszú betegség után Budapesten elhunyt.

1862. évben Nagyszentmiklóson született. Középiskoláit Szegeden és Temesváron végezte, majd a selmecbányai erdészeti akadémia elvégzése után, 1884. évben a m. kir. földművelésügyi minisztériumba nevezetett ki. Innen 1890-ben a lippai m. kir. főerdőhivatalhoz erdőrendezőnek lett kinevezve, onnan 1905-ben a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóságához helyeztetett át, majd 1912-ben Zsarnócára, végül mint főerdőtanácsos a szászsebesi m. kir. erdőhivatalhoz került, hol a sugági, bisztrai és gotuli erdőgondnokságok gazdasági felügyeletével és irányításával bízott meg. Szászsebesen érte a román megszállás s mivel a román imperiumnak nem tett esküt, menekülni volt kénytelen, amivel rendkívül nagy anyagi kárt szenvedett. 1921-ben végleges nyugalomba helyeztetett. Kiváló erdőrendező és erdőbecslő volt és ezért az 1915. évben a földművelésügyi minisztérium az erdőgazdaságok üzemfejlesztése és előbbrevitele érdekében kifejtett munkásságáért külön elismeréssel tüntette ki. Megboldogult kartársunk hült tetemét december hó 11-én a X. ker. új köztemetőben helyezték örök nyugalomra nagy részvét mellett. Béke hamvaira!

Az alföldfásítás és a méhészet. *Ajtay Jenő* ny. min. tan. Az erdészet és vele természetes kapcsolatban az alföldfásítás olyan kifejezetten *östermelő* foglalkozás, mely a legrégebb idő óta mindig bizonyos összefüggésben állott a *méhészet*-tel. Igaz, hogy a legősibb időkben az ember csak annyiban foglalkozott méhészettel, hogy ha megtalálta egy öreg fa odújában a méheket, azok mézkészletét kifosztotta, akárcsak a medve. Be kell azonban ismernünk, hogy ősi

időkben az erdészettel is csak annyit foglalkoztunk, amennyire életszükségleteink megkövetelték. Mikor az ember a méhek hasznosságát már mind jobban és jobban felismerte, akkor is az erdőhöz folyamodott, onnan vágott alkalmas *odvas* fatörzseket, ezeket ellátta alulfelül fődővel, röpnnyilást vágott rájuk és belefogta a méhrajokat, hogy az ezek által gyűjtendő méz kezeügyében legyen. Ezeket az odvas fából készült méhkaptárakat, az úgynevezett „köpü”-ket őseink díszes faragványokkal tették tetszetősekké. Különösen a székelyföldön valóságos művészetté fejlődött a különben is nagy faragászati művészképességgel született székely őseink méhkaptárfaragási háziipara.

Mindkét őstermelő ágazat, tehát az erdészet is, a méhészet is, az idők folyamán nagy változásokon ment át. Mesterséges erdősítés, de mesterséges méhészet is fejlődött ki. Az egymásra utaltság azonban — különösen az ákác felkarolása és „*magyar fá*”-vá fejlődése óta — olyan nagyfokúvá növekedett, hogy éppen az alföldi homokok ákácosítása, fasorok, remisek, parkok létesítése, tehát az *alföldfásítás* gondos és egészséges dajkájává lett a *méhészetnek*.

Mintha a Magyarok Istene különös kegyelemmel gondolt volna mireánk, erre a nagyon sokat szenvedett nemzetre, mikor az ákác kiválóan sikeres meghonosítására oly alkalmassá teremtette hazánkat. Harcias, vitéz, bátor szittya-létünk nagyon sokszor idegen földre tette át hadszínterünket, de ősi turáni kultúránkat és különleges harcmodorunkat Európa közepébe átültetve és a mindig elnyelésünkre törekvő, hálátlan nyugatj kulturát szívósan védelmezve nagyon sokszor vált hazánk a keletről jövő betörések és török dúlások színterévé. Ezek következtében hazánk épületei nagyon sokszor fel lettek égetve. Mindig újakat kellett építeni. Történt ez főleg az Alföldön, ahol mindig a síksági tölgyesek fájához kellett (Torontál, Temes, Arad, Krassószörény, Bács-Bodrog, Csongrád, Csanád, Szolnok, Pest megyék) nyúlni. Az átkozott, négyszázéves, magyarelles uralom mindig pusztítani akart bennünket. Tervszerűen telepítette mireánk az idegen nemzetiségeket, hogy függetlenségi törekvéseinket elfojtsa. Ezeknek a tervszerű magyarrontásoknak mindig a legkövérebb talajú síksági tölgyesek estek áldozatul. A Magyarok Istene segítségünkre jött. Adta nekünk az ákácot, mely gyors növéssel pótolta az elpusztított sok tölgyest, megkötötte a mozgékonyágánál fogva egyéb művelésre nem alkalmas, de különben termékeny homokot, nyújtja nekünk a kitűnő tüzelőfát és még kitűnőbb szerszámfát, rajtunk múlik, hogy mézzel folyó Kanaánná is tegyük Alföldcünket. Nem voltunk és még mindig nem vagyunk elég hálásak az ákác iránt, annak kitűnő mézelő tulajdonságáért. Mindenki olvassa és a csemegeüzletek kirakataiban látja a „*valódi ákácmez*”, „*tiszta ákácmez*”, „*szavatolt ákácmez*”, „*hamisítatlan ákác csemegemez*” hangzatos feliratokat, de nem fordítunk elég gondot rá, hogy az ákácnak

ezt az áldásos tulajdonságát kellően értékeljük, sőt még áldásosabbá tegyük. Pedig ezt könnyen megtehetjük és meg is kell tennünk, mert ezáltal a méhtenyésztőket lényegesen mentesítjük az időjárás szeszélyeitől, magát a méhészetet *hathatósan támogatjuk, csonka hazánknak pedig óriási közgazdasági hasznot csinálunk.*

Minálunk a méhcsaládok nem kizárólag, de túlnyomórészt az ákác virágjából gyűjtik mézkészletüket. Az ákác virágzása azonban sajnos csak 8—10 napig tart. És ha ezen 8—10 nap alatt *hideg, esős, vagy száraz, szeles* időjárás talál lenni (mint az idén), akkor a méhészek összes jövedelem-reményei kátyuba estek. Rendes és csendes májusvégi és júniuseleji időjárás mellett azonban a mai tökéletes méhkaptárakban képes egy méhcsalád átlag 30 kiló ákác-mézet gyűjteni. Arra kell tehát törekednünk, hogy az ákác virágzási időszakot lehetőleg meghosszabbítsuk és ezáltal a méheknek a gyűjtésre minél több napot biztosítsunk. Ezt igen könnyen megtehetjük, ha az alföldfásítási akció keretében csak a 10—14 nappal *később virágzó* válfajú ákácokról gyűjtetünk magot és ennek csemetéit milliószámra osztjuk szét az országban. Ezáltal eleget teszünk az alföldfásítás követelményeinek is, a méhészet érdekeinek is.

Az ákácvirágzás után a méhek — minden mérhetetlen szorgalmuk dacára, — kénytelenek mintegy másfél hónapig tétlenkedni, mert nincs oly tömeges — nektártartalmú — virágzás, amelyből jelentős mennyiségű mézet gyűjthetnének. Ez a tétlenségi időszak tart a tarlóvirágig (Hasznos tisztessű, *Stachys recta* L. és Tarló tisztessű, *Stachys annua* L.), mikoris vidékenként és az időjárás szeszélyeitől nagyon függően elég bő mézelési időszak szokott következni.

Legfontosabb teendő volna tehát az alföldfásítás keretében a méhek tétlenségi időszakát, vagyis a június közepétől augusztus végéig terjedő időt kitölteni oly fanemek telepítésével, (fasorok, szélfogók, facsoportok, remisek), melyek ezen idő alatt virágzanak. Ilyenekkel is rendelkezünk a *Koelreuteria paniculata* (magyarul csörgőfa) és a *Sophora japonica*, (magyarul olvasófa) már eléggé alkalmazkodott fanemeinkben. Tekintetbe jöhetne még a hársfafélék több mint száz válfaja közül a *Tilia tomentosa*, ennek is csak azon egyedei, melyek nemcsak virágzanak, hanem virágjuknak nektártartalma is van. Ennek a kiválogatásnak feladata nehéznek látszik ugyan, de nem kizihetetlen. Megoldása a következő:

Ne foglalkozzék a m. kir. állami méhészeti gazdaság Gödöllőn a mézelőfák csemetéinek és suhángjainak nevelésével, mert — talán faiskolájuk talajának silánysága miatt — igen gyenge anyagot osztanak ki, hanem vessék rá magukat az összes méhészeti felügyelők valamint az állami méhészeti gazdaság a *későn virágzó* ákácok felkutatására, csörgőfa magjának gyűjtésére, olvasófa magjának gyűjtésére, a jól mézelő hársfaegyedek felkeresésére, ezeknek törzseit a

virágzás időszakában a *méhek útmutatása szerint* jelöljék meg fehér olajfestékkel és csak ilyenekről gyűjtsenek magot, melyet az államerdészeti csemetekertek rendelkezésére bocsátva, hamarabb és biztosabban elárasztjuk hazánkat jó mézelő fák millióival. Vagyis a méhészeti felügyelők minden megfigyelő képességükkel, minden erejükkel, minden közegükkel és legmegbízhatóbb méhtenyésztőink felhasználásával válogassák ki a jól mézelő fákat egyenként, gyűjtsék meg azok magját, ezt bocsássák az államerdészeti csemetekertek rendelkezésére, a csemetenevelés, suhángnevelés, valamint azok kiosztása az erdőhivatalok feladata az alföldfásítási akció keretében.

Minden ember, aki fasorültetésre, szélfogó ültetésre, tanya-fásításra stb. csemetét, vagy suhángot díjtalanul, illetve kedvezményes áron kap, kapjon és *köteles* legyen ültetni ezek között legalább 25%-nyi későn virágzó ákácot, jobb talajra csörgőfát és olvasófát is. Ennek erélyes propagálása a méhészeti kerületi felügyelők feladata legyen.

Nem mutathatók rá minden bajunkra, de azt már mégsem mulasztom el megemlíteni, hogy ha egy méhészeti kerületi felügyelőnek pont 13 vármegyéje van, nemcsak ezen szám szerencsétlen mivolta miatt, hanem kerületének óriási terjedelme miatt is képtelen megfelelni feladatának. Lássá be már egyszer pénzügyi kormányzatunk, hogy a helytelen irányban folytatott, túlhajtott, mindig a tisztviselők fizetéscsökkentésére, utazási költségeik elvonására irányuló takarékossgal országot menteni nem, csak tönkretenni lehet.

Az 1933. évi méhészeti adatok.

Méhészeti kerület és vármegyék	Méh- tenyésztők	Méh- családok	Termelt	
			m é z	v i a s z
	s z á m a		métermázsákban	
I. Budapesti. Pest-Pilis, Bács-Bodrog, Baranya, Somogy, Fejér, Tolna	9.138	114.983	7.334·01	223·92
II. Miskolci. Nógrád-Hont, Heves, Abauj-Torna, Bor- sod-Gömör és Kíshont, Zemplén, Békés, Bihar, Csanád-Arad-Torontál, Szabolcs- Ung, Hajdu, Szatmár-Uzocsa - Bereg, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok	15.889	122.961	4.855·08	172·27
III. Szombathelyi. Komárom-Esztergom, Győr Mosony- Pozsony, Sopron, Vas, Veszprém, Zala	7.774	70.247	3.588·03	126·75
Összesen	32.801	307.191	15.777·12	522·94

Van tehát az országban 32.801 méhtenyésztő. Ezek 99%ig szegény emberek, keresztény emberek, magyar emberek, igyekvő, szorgalmas emberek, megérdemlik, hogy érdekükben cselekedjünk is valamit. Ha a nagybankok részére még az eladósodott (védett) birtokosoktól is kötelességünknek tartottuk biztosítani a 7%-ot, akkor sokkal súlyosabb kötelességünknek a nehányszáz bankár helyett a 32.801 szegény méhtenyésztő segítségére menni, annál is inkább, mert a kamatpótlóhoz szükséges pénzt más — még lélegzeni tudó — adózótól kell elvonni, ellenben a *méhtenyésztők megsegítése nem kerül pénzbe, csak az alföldfásítási adminisztráció megfelelő irányításába.*

Bizonyítékul, hogy tapasztalatból beszélek, mellékeltem oemutatom saját méhészetem fényképét. Volt időszak a nyáron, hogy méhcsaládjaim száma 154-re emelkedett. Az augusztusi szárazság (a mi vidékünkön!) és a szeptemberi szeles napok miatt azonban a nyári és őszi mézhordás még a napi szükségletet sem fedezte. A méhek tavaszi (májusi) készletükhöz nyúltak, téli szükségletük begyűjtéséről szó sem lehetett. Kénytelen voltam 7 métermázsa denaturált állami cukrot feletetni velök, kénytelen voltam a gyengébb családokat egyesítve a létszámot 107-re csökkenteni és még így sem tudom, milyen eredménnyel fognak méheim áttelelni, mert ha ez a téli élelem „állami” is, „denaturált” is, nem sokat lehet tőle remélni. Viszont hallottam olyan méhészetről is, amely 100 családdal ezidén — szerencsésebb vidéken —, 90 métermázsa mézet termelt.

Éppen ezek az óriási szélsőségek adták kezembe a tollat és éppen nekem, aki az „alföldfásítási szaktanács” egyik ülésén *ezelőtt 12 évvel javasoltam* már egyszer a mézelő fák felkarolását. Ha javaslatomat akkor elfogadják, milyen másként állanánk ma?! Az alföldfásítási akció akkor befagyott! Befagyott pedig pénzügyi okok miatt, nem is rövidlító, hanem elvakult, teljesen vak pénzügyi kormányzati okok miatt! Hol lennének mi a tűzifaimporrtal, ha akkori pénzügyi kormányzatunk nem annyira vak? Hol lennének mi a méhészettel, ha akkori javaslatom elfogadása mellett „*méhészeti biztonság*”-ban élnénk a jelenlegi „*méhészeti lutri*” helyett?!

Egyik nevesebb méhészeti szakemberünk az én méhészetemet „amerikai stílusúnak” mondotta. Az állam ezidén 20, azaz húsz vagón cukrot volt kénytelen kiosztatni az inséges méhcsaládok felsegítésére. Nohát! Ha az én méhészetem „amerikai stílus”, akkor az alföldfásítás befagyasztása, az én akkori javaslatom elvetése, a mostani 20 vagón cukor kényszerű kiosztása igazán „magyar stílus”.

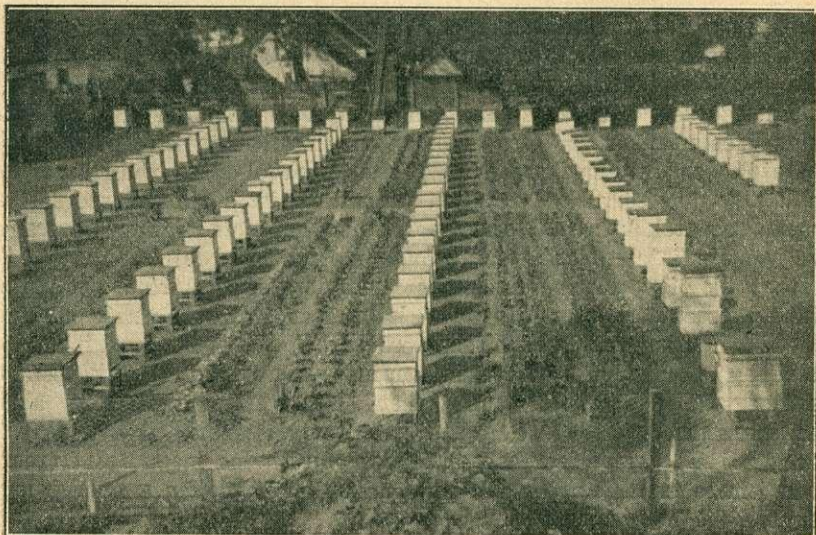
Minden erőlködésünk dacára nem tudtunk annakidején kicsikarni alföldfásításra évenként 1 millió pengőt, de faimportra ki tudunk dobni most is évenként 15—20 milliót. Ez is „magyar stílus”!

Csonka-Magyarországon nem csak 32.801 méhtenyésztőnek kellene méhészetrel foglalkoznia, hanem 320.000-nek. A jelenleg meg-

levő 307.191 méhcsaládunknak nemcsak 15.777 métermázsa mézet kellene termelnie, hanem legalább 60—70 ezret.

Nekünk itthon kell önmagunkat megmentenünk! Bennünket nem a népszövetségi asztaloknál mentenek meg — ahol mindenik tudja a másiktól, hogy hazudik —, hanem a hazai viszonyok teljes ismeretén alapuló kormányzás menthet csak meg.

Tenyésszünk ki legalább annyi későn virágzó ákácot, amennyi korábbi virágzású már van! Hadd fejlődjék ki egy „Robinia tardissima” válfaj, mellyel a mai 8 napi virágzás 28 napra nyulik.

Szentmártonkátai méhészet.

Neveljünk és osszunk ki sokszázezer (*Koelreuteria Paniculata*) csörgőfát. Ezt is lehet magastörzsűvé nevelni (lásd a Rózsadombon), tüzelőereje is jó, szép is, júliusban virágzik, kitűnő mézelő, kötött talajokon is megél.

Neveljünk ugyanilyen mennyiségben olvasó fát (*Sophora japonica*), melynek tüzelőereje és szerszámfa használhatósága megközelíti az ákácét, augusztusban virágzik, bő mézelő, még a földre hullott szirmait is látogatják a méhek.

Válogassák ki a kerületi méhészeti felügyelők vidékenként az oda megfelelő mézelő fákat. Tegyék ezt teljes szaktudással. Főleg június második felét, július és augusztus hónapokat kell kitölteni bőven mézelő fákkal.

Mindezek a munkálatok összhangzatos munkával és egyetértéssel beférnek az alföldfásítási akcióba!

Ébredjenek rá végre az illetékes körök, hogy nem a kamatok magas nívón tartása, nem az adók végtelen felfokozása, nem a fizetés-vagy nyugdíjsökkentés, nem a petroleum- és benzinbehozatal módzatainak stb. stb. nyereszkesítő üzletek megtűrése a fontos, hanem olyan östermelő ágazatok támogatására kell gondot fordítani, melyekkel hazánk élősdiei nem foglalkoznak, hanem a becsületes magyar nép megélhetési forrását képezik.

Értékesebb fafajok beelegyítése erdeinkbe. Hegyvidéki erdőségeinkben hajdan az értékesebb, nemesebb lombfák, mint a kőris, juhar, szil, hárs aránytalanul nagyobb mennyiségben fordultak elő, mint most. Kezdő szakember koromban s később is a még használatot nem látott erdélyi faállományokban magam is láttam ezt, de a hallomások útján szerzett adatok is ezt mondják. A hazánkban az 1867-iki kiegyezés után, az 1870-es években megindult nagyarányú fahasználatok (erdőkitermelések) lombos erdeinkből elsősorban a szerfának alkalmas törzseket, tölgyet, juhart, kőrist s a bükk szerfatörzseket szedték ki s ami akkor mint nem megfelelő minőségű, vagy vagy még fiatal megmaradt, az van most meg erdeinkben. Nem is láthatunk így olyan hatalmas, templomoszlopszerű, gyönyörű juhartörzseket, mint amilyeneket különösen Erdélyben még láttam.

Ez a faanyag hiányzik tehát erdeinkből, de szükre szorított hazánkban a fenyőfa is kevesebb, mint amennyinek kiváltképpen a szükségletünkhöz mérten lennie kellene. Nem vettem észre, hogy akár az értékesebb lombfák jelentékenyebb elszaporítására, akár a fenyők beelegyítésére valami erősebb törekvés nyilvánulna meg. Ezért (részben ismételt) megírom azt, hogy miképpen gondolom a fentiek leggyorsabb megvalósítását.

A természet gondoskodása folytán nemesebb lombfáinknak (kőris, juhar, szil, hársnak) a magja szárnyas, de ilyen a fenyőféléké is. Mármost ha ezekből a fákból vágás alá kerülő állományainkban *magtermésre érett törzseink* vannak, igyekezzünk ezeket mindjárt az első belevágáskor — vagy előrelátóan még az utolsó gyérítés alkalmával — *lehető szabadná tenni*, hogy a napsugár fokozott hatására virágrügyet fejlesszenek és magot teremjenek. A többit elvégzi maga a természet. A fentírt fák nagyobb része elég gyakran terem magot (különösen, ha szabadon áll) s így tarvágással, akár fokozatos kihasználással dolgozunk, a szerteszórt magból sok talál olyan helyre és helyzetre, ahol megfelelő talajban, csapadék és világosság mellett csírázásnak indulhat, csemetévé és fává fejlődhet.

Magától értetődik, hogy ahol a már megtelepedett csemete valamelyes támogatásra, segítségre szorul, azt megadjuk neki. Ezért — már csak szerető érdeklődésből is — állandó figyelemmel kísérjük a vetődéseket, csemetéket. Az említett lombfák csemetéi az első években

általában gyorsabban nőnek, mint pl. a tölgy vagy a bükk és fenyők s így elég könnyen észrevehetőek még gyomos helyen is.

Ezeket a magvetésre kiszemelt fákat a kihasználás egész folyamán (ha t. i. szükség van rájuk) lábon hagyjuk; sőt ha azt látjuk, hogy szerepükre még mindig szükség van, túl is tartjuk azokat. Ha van miben válogatni, azokat a törzseket hagyjuk meg, amelyeknek utólagos kihasználása (utak, nyiladékok, tisztások stb. mellett) lehetően kevés költséggel és a fiatalok lehető károsításával fog járni és a széllel teljesen szabad állásban is fognak tudni dacolni.

Ha nincs állományunkban magvetésre alkalmas anyafánk, akkor az értékesebb fafajoknak *mesterséges uton, vetéssel vagy ültetéssel való betelepítéséről* kell gondoskodnunk. Hogy ezt milyen mértékben tesszük, az kinek-kinek a viszonyokhoz mért elhatározásától függ. Itt most csak azzal az esettel foglalkozom, amikor *a legkevesebbet tesszük* meg arra nézve, hogy ha már nekünk nincs, legalább az *utódainknak legyen* az állomány majdani kihasználása és felújítása idejére *annyi magtermő anyafájok*, amennyi a területen a fafajnak akkor kívánt *természetes megtelepítéséhez elegendő lehet*.

Arra a szerencsés körülményre támaszkodva, hogy a beelegyítendő lombfák és fenyők magja szárnyas, a fenti célra elégnek vélem, ha egyenletes eloszlásban úgy negyedholdanként van legalább egy-egy anyafánk. Szabályos eloszlásban így egyik fa a másiktól 50 lépésre állna s ennek fele igazán nem távolság szárnyas mag részére.

A végrehajtás ezután magától adódik. Ahhoz, hogy zárt állomány valamely helyén csemetéből (vagy magból) a vágáskorrig csak egyetlen fát is fölneveljünk; magyarázat nélkül is több csemetét kell ültetnünk; ezeknek a csemetéknek célszerűen legalább annyi helyet kell elfoglalniok, amennyi egy kifejllett fának a növénytere s végül az állományban olyan helyen kell lenniök, hogy könnyen föl legyenek találhatóak, hogy a szükséges különféle erdőművelési munkákat (felszabadítás, tisztítás, gyérítés) a csemeték, fák javára fennakadás nélkül elvégezhessek.

Mindezen föltételeknek megfelelünk, ha — lehető pontosságra és szabályosságra törekedve — *egymástól minden irányban 50—50 lépés távolságra ültetünk (esetleg fészkesen vetünk) 25—50—100 csemetéből (fészkekből) álló foltot*. Ezeket a szabályos hálózatban telepített nagyobbacska foltokat bármikor könnyen megtalálhatjuk, figyelemmel kísérhetjük s fejlődésük menetébe a szükség szerint beavatkozhatunk, 50 lépés távolsággal minden negyedholdra esvén egy folt, *egy kat. holdra csak 100—200—400 csemetét ültetünk*, ami az elérendő cél érdekében igazán nem sok s emellett állományunk faanyagértékét is jelentékenyen emeljük.

A telepítésnél figyeljük meg minden folt helyén a talajt és a **terepet s eszerint** tegyünk oda bármilyen fafajt vagy a talaj iránt igényesebb kőrist, juhart, hársat vagy kevésbé igényes szílt, fenyőt.

Minél jobban dédelgetjük azokat a telepítéseket, annál több örömünk gyönyörűségünk lesz bennük.

Béky Albert.

Hozzászólás egy „hozzászólás”-hoz. Az *Erdészeti Lapok* november havi füzetében Béky Albert barátom „Hozzászólás a próbakörökkel való erdőbecsléshez” cím alatt két olyan észrevételt tesz az *Erdészeti Kísérletek*-ben megjelent közleményemre, amelyeket nem hagyhatok szó nélkül.

Az egyik észrevétel szerint én azt állítottam, hogy a próbakörökkel való fatömegbecslésnél követendő eljárást Magyarországon Csiby Lőrinc, Szentimrey Dániel, én és Fekete Zoltán (csakis mi négyen) fejlesztettük tovább és emeltük arra a színvonalra, amelyen ma van. Tovább pedig, hivatkozva az E. L. 1907. évi X. füzetében megjelent cikkére, amelyben a nagyobb próbakörök és a nagyobb sor- és körtávolságok alkalmazását ajánlotta, ezt mondja: „Muzsnay Géza cikéből... azt látom, hogy közleményemet annak idején nem méltatta figyelemre s valószínűleg ezért feledkezett meg annak megemlézéséről.”

Ezzel szemben az *Erdészeti Kísérletek*-ben „Adatok a német fatömegtáblák pontosságának a megítéléséhez” cím alatt megjelent dolgozatomban, amelyben csak úgy mellékesen terjeszkedtem ki a próbakörözésre, szó szerint ez áll: „Ennek a becslési eljárásnak az alap gondolata német szakember agyában született meg. De mi, magyar erdészek fejlesztettük tovább a gyakorlatban s emeltük arra a nivóra, amelyen jelenleg áll s méltán tarthat igényt általános alkalmazásra.” — Ezt követőleg elmondom ott, hogy az 1891-ben megjelent első ismeretéseim után „ez az eljárás hamarosan tért hódított nálunk is, amint erről az *Erdészeti Lapok* 1896. és 1897. évfolyamaiban Csiby Lőrinc, Szentimrey Dániel és a jelen cikk szerzője tollából megjelent közlemények tanuskodnak.” Azután egy pár szóval ismertette az itt említettek eljárásait, röviden megemlékezem még az általam 1895-ben s Fekete Zoltán által 1910-ben végzett összehasonlító becslésekről.

Nyilvánvaló ezekből, hogy dolgozatomban távolról sem volt célom ismertetni a próbakörökkel való becslés eddigi egész történetét s így semmiképpen sem érhet jogos szemrehányás azért, hogy Béky barátom 1907. évi közleményét nem említettem meg, bárha azt jól ismerem, sőt — amint a kezeim között lévő régi jegyzeteim is igazolják — annak idején mint főiskolai tanár évről-évre hivatkoztam is arra előadásaimban.

A jelen alkalommal azonban teljes készséggel elismerem, hogy Béky barátomnak is része volt a próbakörökön alapuló becslési eljárásnak a továbbfejlesztésében. De azt is meg kell jegyezmem, hogy ő reá is gondoltam akkor, amikor a fentebb idézett „mi, magyar erdészek” szavakat leírtam.

Sokkal súlyosabban esik a latba Béky kollégámnak a másik észrevételé, amely ezekben a szavakban jut kifejezésre: „mert — amint

az eset mutatja — régebbi cikkem annak idején is szinte pusztába hangzó szó volt s feledésbe is merült. Most, hogy Muzsnay is rájött a nagyobb körök célszerű voltára...”

Ezek a reám nézve nem éppen hízelgő szavak elsősorban is félreértésre adhatnak alkalmat, amennyiben egy kissé felületes gondolkozással úgy értelmezhetők s az olvasók nagyobb része bizonyára úgy is értelmezte, mintha én csak 15 évvel később jöttem volna rá és mint Béky arra a bővebb magyarázatra nem igen szoruló igazságra, hogy a nagyobb körök nagyobb pontosságot nyújtanak. Holott már az *Erdészeti Lapok*-ban 1897-ben megjelent s az *Erdészeti Kísérletek*-ben is idézett közleményemben, tehát már ő előtte 10 évvel, kiemeltem a nagyobb körök előnyeit a pontosság tekintetében a kisebbekkel szemben. Ugyanezt hangoztattam később mint főiskolai tanár is és a próbakörökkel való becslés ismertetése során sohasem mulasztottam el felemlíteni, hogy bizonyos esetekben célszerű lehet esetleg 0.1—0.2 kat. holdig menni a körök területének a megállapításánál.

Biztosra veszem azonban, hogy Béky maga sem így értelmezte saját szavait. És ha gondolt volna arra, hogy azok így is értelmezhetők, bizonyára szabatosabban fejezte ki volna magát. Nem elégedett volna meg egyszerűen a „célszerűbb” szó használatával, hanem egy kissé körülírta volna ennek a szónak az értelmét s elébe tett volna legalább ennyit: „sok esetben.” Mert annak a megállapításánál, hogy próbakörözés esetén mikor, milyen eljárást, főképpen milyen hosszú rudat, milyen sor- és körtávolságot célszerű alkalmazni, figyelemmel kell lenni: a faállomány minőségére (fafaj, kor, elegyarány, sűrűség) s annak többé vagy kevésbé változó jellegére, az erdőrészlet kiterjedésére, a terepviszonyokra, a becslés céljaira s ezzel kapcsolatban az elérni kívánt pontosságra és természetesen a rendelkezésünkre álló időre és költségre stb. Ez a körülírás megfelelt volna nemcsak az én felfogásomnak, hanem a Béky 1907. évi cikkében foglaltaknak is (E. L. 1907. évf. 608. old. 5. bekezdés). De emellett a felfogás mellett nem lett volna szabad határozott formában kimondani, hogy a nagyobb körök alkalmazása célszerűbb, mint a kisebbeké, hanem csak annyit, amennyit ugyanott Béky is kimond s amivel én is teljesen egyetérték s egyetértettem kezdettől fogva: „ahány eset, annyi féle változat; a becslő dólga, hogy helyes érzékkel a megfelelőt válassza...”

Ez a felfogás vezetett engem akkor, amikor megelégedtem a kisebb körök alkalmazásával, amelyek a területnek próbakörökkel sűrűbben való behálózását tették lehetővé. Nemkülönben akkor is, amikor az *Erdészeti Kísérletek*-ben említett erdők becslésénél 18 méter hosszú sugárral jelöltem ki a köröket, amit különösen az tett indokolttá, hogy a nagy, túlnyomórészt 100 holdat meghaladó kiterjedésű erdőrészleteket többé-kevésbé egyenletes jellegű kisebb erdőrészletekre felosztani, a rendelkezésemre állott idő rövidsége miatt nem volt módomban.

Ebből az is következik, hogy ma is sok esetben célszerűnek tartom a kisebb, mondjuk 0.2 kat. holdas körök alkalmazását.

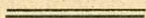
Még csak annyit, hogy a szóban lévő becsléseknél mindenütt 18 méteres, vagy ezt megközelítő hosszúságú rudakkal dolgoztam s a körök által alkotott sorok irányát nem magam tűztem ki, hanem mással tűztettem ki magam előtt tájoló műszerrel. A Béky által tévesen említett 12.62 méteres rudat nem itt, hanem másutt, más viszonyok között alkalmaztam.

Muzsnay Géza.

Erdőmérnöki iroda átadó. *Fuisz József* erdőmérnök, aki állást vállalt, magánmérnöki irodáját azonnalra is, vagy legkésőbb 1935 január 1-éig átadja.

Részletesebb felvilágosításért forduljanak az érdeklődők: „Fuisz József hgi uradalmi erdőmérnök, Keszthely” címen az átadóhoz.

„Hozzászólás a próbakörökkel való erdőbecsléshez” című cikk szerzője. Pótlólag közöljük, hogy az „Erdészeti Lapok” 1934. évi XI. füzetében a 985. oldalon megjelent „Hozzászólás a próbakörökkel való erdőbecsléshez” című cikk szerzője *Béky Albert* ny. min. tan. A cikk szerzőjének neve véletlenül maradt el a cikk alól, amiért is szíves elnézést kérünk.

Fa- és építési anyagok tájékoztató árai december hónapban.

I. Faárak:

termelők és nagykereskedők közötti forgalomban:

A) Lombfaanyagok.

1. Gömbfa m³-ként

ab feladóállomás. Pengő

Tölgy 30 cm felül	20—30
Tölgyfournier 45 cm felül .	50—70
Bükk 30 cm felül	20—26
Gyertyán 25 cm felül	20—30
Kóris 30 cm felül	20—35
Jávor 30 cm felül	30—50
Szil 30 cm felül	10—15
Éger 26 cm felül	20—35
Nyár (gyufa)	17—22
Nyár 50 cm felül	30—40
Kóris bognárfa 10 t vg. . . .	280—300
Szil " 10 " "	240—260
Akác " 10 " "	280—320
Akakozlop . 10 " "	250—270

2. Fűrészelt lombfaanyag.

m³-ként budapesti paritásban

+ forgalmi adó.

Pengő

Tölgy, merkantil, széle-	
zetlen	100—110
Kóris I. o.	110—130
Szil	—
Gyertyán jobb	80—100
Jávor I. o.	130—140
Éger	90—120
Nyár	—
Hárs, merkantil	100—110
Bükk gőzölt, I. o. szél. . . .	110—120
Bükk „ I. o. szélezetlen . . .	100—110
Bükk gőzöletlen „	—

3. Tüzifa.

A Faforgalmi Rt. által a termelőknek dec. hóban 10.000 kg-ként fizetendő
átvételi árak pengőben
budapesti paritásban, I. osztályú áruért a következők:

	Hasáb	Hasított dorong	Dorong	Vékony dorong	Tuskó
Bükk-----1933/34. évi	295	285	265	220	265
Gyertyán -----	290	280	260	215	250
Cser, tölgy, kóris -----	255	245	225	185	225
Akác, száraz -----	290	280	260	220	260
Egyéb keményfa -----	245	235	215	175	215
Fenyő -----	265	—	215	—	—
Lágy lombfa -----	215	—	185	—	185
Hántott cser, tölgy -----	—	—	290	—	—

Beholdi tüzifaárak kisebb vételeknél, 10.000 kg-ként, pengőben, buda-
pesti paritásban, mintegy 80 pengős fuvarral:

	1932/33	1933/34
Bükk, hasáb -- --	335—340	310—320
" dorong -- --	285—295	280—285
Gyertyán, hasáb --	320—330	295—300
" dorong -- --	285—295	265—270
Cser és tölgy, hasáb	305—315	270—285
" " dorong -- --	255—265	235—245
Akác, hasáb -- --	310—320	305—310
" dorong -- --	270—280	275—285
Hántott fa -- --	310—320	300—315

(Nagyobb tételeknél a mennyiség, szállítási határidő és előleg szerint
az árak megfelelően alacsonyabbak)

Román tűzifaárak helyt leadóállomás, 10.000 kg-ként, pengőben:

	I. árkörzet	II. árkörzet
I. o. bükk, hasáb --	265—310	315—330
Egyéb bükkfa -- --	270—295	300—315
Tölgy, cser stb. -- --	265—290	300—315
Hántolt tölgy -- --	265—310	315—330

(Az árkörzetek beosztását lásd nov. lapszámunk hivatalos közleményei között.)

4. Kicsinybeni tűzifaárak

Budapesten:

Közvetlen fogyasztóknak a gőzfavágó telepéről egész fuvartételben, házhoz szállítva, forgalmi adó nélkül.

	Pengő
Aprított bükkfa q-ként	
száraz	450—460
friss	400—410
Aprított cserfa, száraz q	440—450
friss	390—400
Ab telep 25 fillérrel olcsóbb.	

5. Egyéb faanyagok:

Bükk keréktalp db (f)	—
Köris " " "	32—34 f
Nyírfarúd " " "	1.80—2.—
Tölgydonga I-a akója " "	2.50—5.—
Tölgydonga II-a " "	—
I-o. tölgyparketta, méreetszerint	7—9
II-o. " " " "	6—8
I. o. bükk "parketta" . .	5.00—5.50
II. o. " " " "	4.50—5.00

B) Fenyőfaanyagok.

6. Budapesti fenyőfa-detailárak m³-ként:

ab raktár.

Pengő

Válogatott lúcfenyő . . .	110—120
I. oszt. áru 24 mm alapon	100—110
II. oszt. áru 24 mm alapon	80—90
III. oszt. áru 24 mm alapon	65—70
Léc, hosszú	60—65
Zárléc lúcfenyő	60—65
Faragott fa alapára . . .	42—45
Fűrészelt fa 6 m-ig . . .	54—60
Zsindely ezre, 18 collos .	—

7. Import fenyőfaanyagok, nagybani árak m³-ként ab magyar határ.

a) Erdélyi áru:

Pengő

Lúc, építési anyag, széles	80—85
Román IV. oszt. lúcc széles	66—68
Román V. oszt. lúcc széles	54—57
Román VI. oszt. lúcc széles	44—46

Román V. oszt. jegenye széles	Pengő 42—44
Léc, zárléc	30—50
Zsaluzott áru VI. o.	34—36
Faragott fa	24—29
Fenyőrúd 7—8 cm. fm. 0.20—0.22	
" 9—11 " " 0.26—0.28	

b) Osztrák áru:

Helyt Budapesten. Pengő

Széles építési anyag . .	48—50
Keskeny " "	39—40
Léc, zárléc	48—50

8. Faszén:

Pengő

Belföldi I-a 10.000 kg . .	480—520
Románfaszén I-a 10.000 kg	500—540
Retortaszén ab m. h. à.	650—730

II. Építési anyagok árai:

Budapest ab gyártelep.

Égetett agyagtégla ezre nagyméretű	40—42 P
kisméretű	27—28 "
1 q égetett mész	2.35—3.20 "
100 kg. portlandcement	
	kb. 5.20—5.80

**Az „Erdészeti Lapok“ 1934. évi XII. füzetének
HIRDETÉSEI.**

Az ERDÉSZETI LAPOK mellett mérsékelt közlési díjért a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak

Díjszabás. Kéthasábos szélességben (107 mm) garmond betűvel vagy ennél nagyobb betűfajttal szedett hirdetés milliméterenkint 20 fillér. (Egyszeri megjelenés mellett egész oldal 32 P.) Táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfajttal szedett hirdetések másfélszeres egységárral számíttatnak. Ismételt megjelenés esetén megfelelő árkedvezmény.

Apróhirdetéseknél egy szó 12 fill., álláskeresleti hirdetésekénél 6 fill.

Külön mellékletek megegyezés szerint.

Adóügyekben előfizetőinknek díjmentesen szolgál felvilágosítással az Adó és Könyvtel szerkesztősége, IX., Ferenc-körút 37. szám. Telefon: 32-2-60.

Erdőmérnöki irodámat IV. ker., *Apponyi-tér 1. sz.* IV. 28. alá helyeztem át. Telefón: 823—14. *Czillinger János.* (3. III. 2)

Egy vagon tölgymakk Murakeresztúrról hétszázért eladó. Uradalom, Murarátka. (5)

MAGYAR TŰZIFÁT

*előnyös áron, minden mennyiségben
vásárol*

WINTER HERRMANN

R.-T.

Budapest, V., Vilmos császár-út 72

Telefon: Aut. 11-2-69.

Termelések finanszírozását elvállaljuk!

(1. XX-20.)

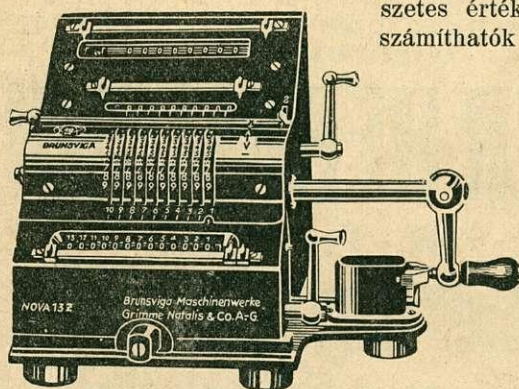
Erdei-, fekete-, lúcs-, jegenyefenyőt, vékony gömbfát vezetékoszlopok

céljaira 7—8 méter hosszúságtól felfelé,
minden hosszban készpénzfizetés ellenében
magas áron vásárolunk. Ajánlatokat kérjük

„Una” Faértékesítő rt., Budapest
V., Nádor-utca 21. Telefon: 278-59* szám alá

GEODÉZIAI SZÁMOLÁSOK

Előremetszés, hátrametszés, polygon- és pontszámítás, összrendező stb. kiszámítás egész új módszer szerint, minden logaritmus nélkül természetes értékkel, hihetetlen gyorsan számíthatók ki a legújabb modellu

BRUNSVIGA

számológépen

Országszerte díjtalanul
és minden kötelezett-
ség nélkül bemutatja a

Brunsviga Számológép vállalat képviselője G. GELPKE
Budapest, V., József-tér 8. Tel.: 823—56

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETÉS.

A m. kir. honvédelmi minisztérium 59.082/VI. 7. k.—1934. szám alatt nyilvános versenytárgyalást hirdet:

1000 drb. 2.30 m. h. 14/20 cm-es Máv. szabványú tölgytapfa szállítására.

Az ajánlatok benyújtásának határideje 1934. évi december hó 20.

A teljes hirdetés, a szállítási feltételek, a szállítandó cikkek jegyzéke és az ajánlati minta Budapest, I., Vár Színház-utca 7. szám II/131. sz. alatt a m. kir. honvédelmi minisztérium VI. 7. k. közlekedési ügyosztályában vasár- és ünnepnap, valamint szombat kivételével naponta 12 és 14 óra között kapható meg.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott végösszeg 2%-a teendő le.

Budapest, 1934. évi november hó 24-én.

M. kir. honvédelmi minisztérium.

59.082/VI. 7. k.—1934. sz. (6)

Külföldi nagybirtokos keres legalább 1500 holdas erdőt kastéllyal, dús vadállománnyal (nagyvad, főleg szarvas). Megbízott Messinger Marcel nyug. bányafőtiszt, fabizományos, Budapest, V., Tátra-u. 5. Telefón: 29—6—28. Keresek erdőket tarolási engedéllyel, továbbá bármely kész fanemet is. (7)

Jó szarvasállománnyal bíró erdőt keresek megvételre, kb. kettőezer kat. holdig. Ajánlatokat a szerkesztőség vesz át. (8)

Hirdetmény. Háromszázezer drb. két-hároméves erős gyökéretű bükkcsemetére lesz szükségem tavaszi ültetésre. Árajánlatot kérek.

Hg. Festetics Erdőgondnoksága.

Vállus, u. p. Felsőzsid, Zala-m. (9. II—1)

Tölgyrönköt,erdei fenyőrönköt, diótöverönköt, akácoszlopot, vagótételekben vásárol. Ajánlatok: Bozóky Emil Budapest, Damjanich-u. 38.

Erdőőr, szakvizsgázott kerestetik. Egy helyben hosszú időt eltöltött, jó szolgálati bizonyítvánnyal rendelkezők bizonyítványaik másolatát egyszerű levélben küldjék Hevesy-uradalom, Tápíószezső (Pest megye) címre.

Az „Erdészeti Lapok“ 1934. évi XII. füzetének tartalma:

	Oldal
Meghívó az O. E. E. 1934. évi december hó 21-én, az Egyesület székházában tartandó rendes közgyűlésre	993
Meghívó az O. E. E. igazgató-választmányának ezévi december hó 21-én, az Egyesület székházában tartandó ülésére	994
Meghívó a Magán Erdőtisztek Szolgálati Viszonyának Szabályozását Előkészítő Bizottságnak ezévi december hó 19-én, az O. E. E. székházában tartandó ülésére	994
Kérelem a tagdíjak és előfizetési díjak beküldésére	995
Krónika	995
<i>Bíró Zoltán</i> : Válasz az Erdészeti Lapok Krónikásának „Az igazság változó“ c. cikkére	1006
<i>Dr. Fehér Dániel</i> : A talajsavanyúság biológiai alapjelenségeiről ..	1011
<i>Hajdú István</i> : Az esztergomi érsekség erdőbirtokai és erdei vasút-hálózata Csernoch primás halálakor	1023
<i>Vági István</i> : Van-e hazánkban ezeréves puszta, vagy azt a török hódoltság okozta. Megváltozott-e a Nagy-Alföld éghajlata a török hódoltság miatt aszályosabb irányban, továbbá a talajok is alig javíthatóan megromlottak-e a valóságban. (Folyt.)	1040
<i>Földvály Miksa</i> : Felsődnántúli természeti emlékek. (Folytatás.) ..	1053
<i>Róth Gyula</i> : Parókás szarvas	1067
<i>Egyesületi közlemények</i> : Jegyzőkönyv az O. E. E. igazgató-választmányának Budapesten, 1934. évi november hó 6-án az Egyesület székházában tartott rendes üléséről	1072
<i>Hivatalos közlemények</i> : A m. kir. földművelésügyi miniszter 1934. évi 70.000/VI. 3. számú rendelete az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az 1935. évre szóló kötelező balesetbiztosítások tárgyában	1077
<i>Irodalom, könyvismertetés</i> : Rapaics Raymund: A kenyér és táplálékot szolgáltatató növényeink története. (Róth.) — Waldheilkalender. (F. M.) — Karl Helbig: Taun gila. (F. M.) — Dr. L. Wappes: Wald und Holz. (F. M.) — Vadászati és természetvédelmi naptárak az 1935. évre. (F. M.)	1086
<i>Különfélék</i> : Halálózások. — Az Alföldfásítás és a méhészet. (Ajtay Jenő ny. min. tan.) — Értékesebb fafajok beegyítése erdeinkbe. (Béky Albert.) — Hozzászólás egy „hozzászólás“-hoz. (Muzsnay Géza.) — „Hozzászólás a próbakörökkel való erdőbecsléshez“ című cikk szerzője. — Erdőmérnöki iroda átadó ..	1088
<i>Faanyagok és építési anyagok tájékoztató árai 1934. évi december hónapban</i>	1099
<i>Hirdetések</i>	I—III
<i>Mellékletek</i> : 1. Az O. E. E. emlékirata az új erdőtervényjavaslat néhány rendelkezésének módosítása tárgyában, 2. 1934. I—XII. füzetek tartalomjegyzéke.	

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEK FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Megindították 1862-ben WAGNER KÁROLY és DIVALD ADOLF

Szerkeszti :

BIRÓ ZOLTÁN

1934. év

I—XII. FÜZET

LXXIII. évfolyam

Megjelenik minden hó 15-én

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám

(Telefon: 237—22)

(Postatakarékpénztári csekkszám: 23.602)

Stádium Sajtóvállalat R.-T., Budapest, Rózsa-utca 111.

TARTALOM

CIKKEK:

	Füzet	Old.
<i>Krónika:</i> I. 2, II. 89, III. 207, IV. 293, V. 373, VI. 462, VII. 550, VIII—IX. 657, X. 753, XI. 881,	XII.	995
<i>Ajtay Jenő:</i> Erdőtulajdon és a legeltetés. — Erdőtulajdon és a turistaság	II.	121
<i>Ajtai Sándor dr.:</i> A kihágási tanács elvi jelentőségű és figyelmet érdemlő egyéb határozatai	XI.	962
<i>Ágfalvi Imre:</i> Visszapillantás az erdőéri szakoktatás ötven- éves multjára (1883—1933)	IV.	343
<i>Beniczky Elemér:</i> Válasz a „Krónikára”	II.	101
<i>Béky Albert:</i> A talajvizsgálat és a termőhelyi osztályok meg- állapítása	V.	359
— — A talajvizsgálat és a termőhelyi osztályok megáll- apítása meg a fűfélék	VII.	569
<i>Bíró Zoltán:</i> Válasz az Erdészeti Lapok Krónikásának „Az igazság változó” c. cikkére	XII.	1006
<i>Dr. Fazekas Ferenc:</i> Keményfarönk a kereskedelemben. III. 246,	IV.	323
<i>Dr. Fehér Dániel:</i> Az erdőtalaj mikrobiológiája, mint dina- mikai probléma	I.	15;
— — Az erdő szénsavgazdálkodása és annak jelentősége a gyakorlati erdőgazdaság szempontjából	VI.	475
— — A termőhelyi osztályok meghatározásának új módjai ..	VII.	553
— — A talajsavanyúság biológiai alapjelenségeiről	XII.	1011
<i>Fekete Zoltán:</i> Beszámoló	XI.	941
<i>Fleischmann Rudolf:</i> Akácnesesítési kísérletek Kómpolton ..	III.	221
<i>Dr. Földváry László:</i> Az erdőterület és az erdőbirtok-megosz- lás statisztikájának megszervezése	V.	405
<i>Földváry Miksa:</i> Felsődnunántúli természeti emlékek VII. 579, VIII—IX. 698, X. 821, XI. 921,	XII.	1053
<i>Hajdu István:</i> Az esztergomi érsekség erdőbirtokai és erdei vasúthálózata Csernoch primás halálakor	XII.	1023
<i>Ijjász Ervin:</i> A talajok felfagyásának meteorológiai tényezői	II.	127
<i>Báró Inkey Pál:</i> Észrevételek a vadászati tilalmi időket sza- bályozó rendeletre	X.	772
<i>Kallivoda Andor:</i> Egy 117 esztendőes erdőgazdasági üzemterv	III.	232
— — Az Alföld erdősegeinek fafajtáiról, vágásfordulójáról és berendezéséről, különös tekintettel a homoki viszony- latokra	IV.	300,
— — Kapuzárás előtt	V.	388
— — Kapuzárás előtt	X.	765
<i>Kiss Ferenc:</i> Hozzászólás a talajvizsgálat és termőhelyi osz- tályok megállapításához	VI.	471

	Füzet	Old.
— — Kallócserebogár (<i>Polyphifla Fullo L.</i>) megfigyelések ..	XI.	894
<i>Kondér István:</i> Háromszögelési pontok felhasználása és hasz- nak az erdőgazdaságban	VI.	507
<i>Dr. Magyar Pál:</i> A növények vízgazdálkodása szikéséken ..	I.	32
<i>Modrovich Ferenc:</i> Egy esendes évforduló. — A magyar erdő- észeti felsőoktatás 125 éves	V.	381
<i>Vitéz Ortutay Pál:</i> Erdőrendezési kérdések	XI.	930
<i>Dr. Pallay (Plauder) Nándor:</i> A sopronkörnyéki lúcfenyők geszt- jének és szíjácsának összeaszása és fajsúlya. VIII—IX. 683, X.	X.	851
<i>Péterfay József:</i> Hozzászólás a „Visszapillantás az erdőőri szakoktatás ötvenéves multjára 1883—1933” című cikkhez	VI.	503
<i>Rohosy (Rohoska) Samu:</i> A vadkárosításokról és dúvadakról	IV.	333
— — Magaslesen	VIII—IX.	722
<i>Róth Gyula:</i> Adatok a fogoly életrajzához. — Feleletek H. S. Eley őrnagy úr kérdéseire	V.	415
— — Az ebtartásról	VII.	604
— — Parókás szarvas	XII.	1067
<i>Dr. Tomasoovszky Imre:</i> A világkereskedelem érdekesebb ten- gerentúli és egzotikus fái	VI.	492
<i>Vitéz Tury Elemér:</i> A szikes fásítás gyakorlati keresztül- viteléről	III.	237
<i>Dr. Varga Lajos:</i> Az erdőtalajban lakó állati véglények (pro- tozoák) szerepének és kutatásának problémái. VIII—IX. 715, X.	X.	842
<i>Vági István:</i> Van-e hazánkban ezeréves puszta vagy azt a török hódoltság okozta. Megváltozott-e a Nagy-Alföld éghajlata a török hódoltság miatt aszályosabb irány- ban, továbbá a talajok is alig javíthatóan megromlot- tak-e a valóságban	VIII—IX.	670, X. 787, XII. 1040
<i>Vadas Zoltán:</i> Az ebtartásról	XI.	970
<i>Vilics Ferenc:</i> A lillafüredi pisztrángos tógazdaság	II.	140
<i>Báró Weissenbach Iván:</i> Az Amerikai Egyesült-Államok nem- zeti erdői	X.	801
<i>Dr. Worschütz Frigyes:</i> Röntgenteknikai cellulóz- és rost- vizsgálatok	IV. 314, VII. 573, XI	950
<i>Ifj. Zólogy Imre:</i> Hozzászólás a „Háromszögelési pontok fel- használása és hasznuk az erdőgazdaságban” című cikkhez	X.	863
<i>Zügn Nándor:</i> Egy hazai erdőgazdaság 5 évi átlag eredményei	I.	43

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK:

Kérelem a tagdíjak és előfizetési díjak beküldésére	I	1
Meghívó a kecskeméti közgyűlésre	V. 459, VII.	547
Az Országos Erdészeti Egyesület igazgató-választmánya	I.	53
Jegyzőkönyv az O. E. E.-nek Budapesten, 1933. évi december hó 19-én tartott rendes közgyűléséről	I.	54
Kedvezményes tűzifaszállításra jogosult újabb feladó vasúti állomások	I. 72, II. 102, III. 256, IV. 351, VI. 528, VIII—IX. 737,	XI. 977
Kedvezményes műfaszállításra jogosult újabb feladó vasúti állomások	I. 72, IV. 351, VIII—IX.	737
Írói tiszteletdíjak	I. 72, II. 162, III. 257, IV. 351, V. 439, VI. 528, VII. 618, VIII—IX. 737,	XI. 977
Jegyzőkönyvi kivonat az O. E. E. igazgató-választmányának 1934. évi január hó 9-én tartott rendes üléséről	II.	149

	Füzet	Old.
A Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamarának előterjesztése a F. M. úrhoz az új erdőtörvénytervezet ügyében	II.	156
Választott bíraskodási központ működése	II.	160
Jegyzőkönyv az O. E. E. igazgató-választmányának Budapesten, 1934. évi február hó 15-én tartott üléséről	III.	250
Az O. E. E. igazgató-választmányának 1934. évi április hó 11-én tartott rendes üléséről felvett jegyzőkönyv kivonata	V.	429
Kedvezményes tüzifaszállítási díjak mérséklése	V.	439
Az O. E. E. igazgató-választmányának 1934. évi május hó 8-án tartott üléséről felvett jegyzőkönyv kivonata	VI.	520
Jegyzőkönyv az O. E. E. igazgató-választmányának Budapesten, 1934. évi július hó 5-én az Egyesület székházában tartott rendes üléséről	VII.	611
Jegyzőkönyv az O. E. E. 1934. évi július hó 23-án Kecskeméten tartott rendes közgyűléséről	VIII—IX.	725
Meghívó az O. E. E. 1934. évi december hó 21-én, pénteken délután 5 órakor az Egyesület székházában tartandó rendes közgyűlésére	XII.	993
Meghívó az O. E. E. igazgató-választmányának ezévi december hó 21-én d. e. 11 órakor az Egyesület székházában tartandó ülésére	XII.	994
Meghívó a Magán Erdőtisztek Szolgálati Viszonyának Szabályozását Előkészítő Bizottságnak ezévi dec. hó 19-én, szerdán d. u. 5 órakor az O. E. E. székházában tartandó ülésére	XII.	994
Jegyzőkönyv az O. E. E. igazgató-választmányának Budapesten, 1934. évi november hó 6-án az Egyesület székházában tartott rendes üléséről	XII.	1072
Kérelem a tagdíjak és előfizetési díjak beküldésére	XII.	995

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK:

A m. kir. minisztériumnak 1933. évi 16-150. M. E. számú rendelete az Országos Fagazdasági Tanács kiegészítése tárgyában	I.	73
A m. kir. minisztériumnak 1934. évi 900. M. E. számú rendelete az Országos Fagazdasági Tanács újabb kiegészítése tárgyában	II.	163
Kivonat a forgalmiadóváltságra vonatkozó előadói rendelettervezetből	II.	163
A m. kir. földművelésügyi miniszternek 10.800/1934. F. M. számú rendelete az „Erdőbirtokosok és Fakereskedők Faforgalmi R.-T.”-ának a hazai termelésű tűzifa tekintetében megállapított vásárlási kötelezettsége, továbbá a R.-T. által megvásárolt tűzifaért fizetendő árak és az adásvételi szerződési minta közzététele tárgyában	II.	177
A m. kir. földművelésügyi miniszter 74.461/1934. számú leirata az Országos Fagazdasági Tanács tagváltozásai tárgyában	II.	192
A m. kir. kereskedelemügyi minisztériumnak 1934. évi február hó 7-én 4884—I. számú és a m. kir. államvasutak igazgatóságának Budapestre intézett rendelet másolata	II.	192
A Tapolcán székelő m. kir. erdőhivatal új székhelye	III.	257
A m. kir. minisztériumnak 1710/1934. M. E. számú rendelete a belföldi származású tűzifa értékesítésének előmozdítása		

	Füzet	Old.
céljából szükséges egyes rendelkezések tárgyában	III.	257
A m. kir. földművelésügyi miniszter 11.100/1934. F. M. számú rendelete a tűzifa fuvarozásához szükséges szállítási igazolványok igénylése, elosztása és kiadása, továbbá a tűzifakészletek bejelentése tárgyában	III.	259
Az Államerdészeti Tisztviselők Gyermekének Nevelését Segélyező Alap zárszámadása az 1932—1933. évről	III.	266
A m. kir. földművelésügyi miniszternek 11.300/1934. F. M. számú rendelete a tűzifakészletek erdőhivatali nyilvántartó jegyzékének vezetése és az ezzel kapcsolatos erdőhivatali tanusítványok tárgyában	III.	267
A m. kir. földművelésügyi miniszter 1934. évi 11.887/1934. F. M. számú rendelete a román tűzifa részére kijelölt területre irányuló magyar tűzifaküldemények szállítása tárgyában kiadott 48.520/1933. F. M. számú rendelet (hirdetmény) hatályaon kívül helyezése tárgyában	IV.	352
A m. kir. miniszteriumnak 1934. évi 3260. M. E. számú rendelete az Országos Fagazdasági Tanács újabb kiegészítése tárgyában	IV.	352
A m. kir. erdőőri és vadőri iskolák 1934. évi szeptemberi tanfolyama	V.	440
Hirdetmény az állami erdei facsemete- és suháng-kiszolgáltatás feltételeiről	V.	440
Maár Dénes részére hiteles erdőőri és vadőri vizsga bizonyítvány-másolat adatott ki	V.	442
A szűkösítés folytán kitermelt lüefenyő tűzifaszállításához szükséges igazolvány kiadása tárgyában	V.	442
Az Országos Fagazdasági Tanács újabb kiegészítése a 3260/1934. számú kormányrendelet alapján	VI.	529
A m. kir. földművelésügyi miniszter úr ad 12.631/1934. I—1. számú felhívása az Államerdészeti Tisztviselők Gyermekének Nevelését Segélyező Alapból az 1934—35. tanévben kiosztható segélyek ügyében	VI.	529
Hirdetmény az erdőőri és vadőri szakvizsgák megtartásáról	VI.	531
Haas Róbert kinevezése az Országos Fagazdasági Tanács véleményező szakértőjévé	VII.	618
A m. kir. földművelésügyi miniszter 13.125/1934. sz. rendelete a tűzifakészletek helyes bejelentése és a tűzifaszállítási igazolványok felhasználása tárgyában	VII.	619
A m. kir. földművelésügyi miniszter 13.277/1934. sz. rendelete valamennyi vármegye és thj. város főispánjához az 1934. évben tervezett erdőőri kitüntetések tárgyában	VII.	620
Közlemény a külföldről behozható tűzifa ármegállapítása tárgyában	VII.	621
A m. kir. pénzügyminiszternek 1934. évi 104.800. sz. rendelete az állati és növényi eredetű nyersanyagok erdőgazdasági termékek és ezekből készült áruk után fizetendő készletváltásról	VII.	623
A m. kir. pénzügyminiszternek 1934. évi 88.000. sz. rendelete egyes állati és növényi eredetű nyersanyagok erdőgazdasági termékek és az ezekből készült áruk után fizetendő forgalmiadóváltásról	VII.	627
A m. kir. földművelésügyi miniszter úrnak a gőzekezesántás, illetményfa stb. kielégítéséhez szükséges famennyiségek		

	Füzet	Old.
szállítása tárgyában kiadott 84.101/1934. sz. rendelete VIII—IX.	738	
A m. kir. földművelésügyi miniszter úrnak a 65.450/1933. F. M. számú rendelet 21. pontjának kiegészítése tárgyában kiadott 84.260/1934. számú rendelete	VIII—IX.	738
A m. kir. földművelésügyi miniszter 13.995/1934. F. M. sz. rendelete a 10.800/1934. F. M. sz. rendelettel megállapított minősítési feltételek kiegészítése tárgyában	VIII—IX.	738
A m. kir. minisztériumnak 6600/1934. M. E. számú rendelete a belföldi származású tűzifa értékesítésének előmozdítása céljából szükséges egyes rendelkezésekről 1710/1934. M. E. szám alatt kiadott rendelet kiegészítése tárgyában ..	VIII—IX.	739
A m. kir. földművelésügyi miniszter 48.500/1934 F. M. sz. rendelete a vadászati tilalmi időket szabályozó 38.500/1933. F. M. sz. rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása, illetve kiegészítése tárgyában	VIII—IX.	739
A m. kir. földművelésügyi miniszter 84.345/1934. sz. rendelete a tűzifaszállítási igazolványok felhasználása tárgyában VIII—IX.	VIII—IX.	740
A m. kir. földművelésügyi miniszter 85.118/I—1/1934. sz. rendelete a külföldről behozatalra kerülő tűzifa ármegállapítása tárgyában	X.	866
A m. kir. földművelésügyi miniszter 85.358/1934. F. M. sz. rendelete a tűzifaszállítási igazolványok érvényességi idejének megállapítása és azok felhasználásával kapcsolatos egyes intézkedések módosítása tárgyában	X.	867
A m. kir. minisztériumnak 1934. évi 8910. M. E. sz. rendelete az Országos Fagazdasági Tanács összetételének módosítása tárgyában	XI.	977
A m. kir. földművelésügyi miniszter 85.785/I—1/1934. sz. rendelete a külföldről behozatalra kerülő tűzifa újabb ármegállapítása tárgyában	XI.	977
A m. kir. földművelésügyi miniszter 1934. évi 70.000/VI. 3. számú rendelete az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az 1935. évre szóló kötelező balesetbiztosítások tárgyában	XII.	1077

IRODALOM, KÖNYVISMERTETÉS:

Ernst Schäfer: Berge, Buddhas und Bären. (F. M.)	I.	73
Dr. P. Römer u. Dr. O. Quittenbaum: Auge und Büchse. (F. M.)	I.	75
Reflexiók dr. Réthly Antal „Az Alföld csapadékviszonyai“ című dolgozatához. (Ijjász Ervin)	I.	76
Walter Fournier: Der Wilde Jäger. (F. M.).....	II.	193
Bálint Andor: A költő. (vitéz Szilágyi-Ilosvay Lajos)	II.	194
Magyar Statisztikai Zsebkönyv. (Dr. Tomasoovsky Imre)	II.	198
„Institut für Ausländische und Koloniale Forstwirtschaft an der Forstlichen Hochschule Tharandt“. (Dr. Tomasoovsky Imre)	III.	281
„Zeitschrift für Weltforstwirtschaft“. (Dr. Tomasoovsky Imre)	III. 281, IV. 353, VI. 532, VII. 646.	X. 869
Megjelent az Erdészeti Kísérletek 1933. évi 1—2. száma	III.	822
„Protection des forêts et des cultures agricoles contre le veut“	III.	283
A kötelező növényvédelem	III.	283
Max von dem Borne—Karl Fliege: Die Angelfischerei. (F. M.)	IV.	353
Dr. Karl Jäckle: Die Erfolgsrechnung in der Forstwirtschaft. (F. M.)	IV. 355.	V. 444

	Füzet	Old.
Dr. Lorenz Wappes: Wald und Holz. (F. M.)	IV.	355,
A m. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola évkönyve az 1932—33. tanévről. (rD. Tomasovszky Imre)	V.	443
Prof. Dr. Heinrich Weber: Forstliche Rundschau. (F. M.) V. 445,	X.	870
Prof. graf von Schwerin: Fasanen als Jagdwild. (F. M.)	V.	445
Belauschtes Leben von Karl Otto Bartels. (F. M.)	VI	533
Walter Schoenichen: Urwaldwildnis in deutschen Lan- den. (F. M.)	VI.	534
Dr. Walter Rammer: Die Tierwelt der deutschen Land- schaft. (F. M.)	VII.	646
Dr. Konrád Rubner: Die pflanzengeographischökologischen Grundlagen des Waldhaus. (F. M.)	VII.	647
Megjelent az „Erdészeti Kísérletek“ 1933. évi 3. és 4. száma VIII—IX.		741
La Milizia nell' anno XI.	VIII—IX.	741
Szívógázgépek, gázfejlesztők és erőtelepek	VIII—IX.	742
Dr. Sz. Nagy Béla: „Az erdőgazdasági és faipari termékek, az építési anyagok és köipari áruk forgalmiadóváltása“ című műve	VIII—IX.	744
Dr. Blanár Imre: Angol-magyar és magyar-angol szótára VIII—IX.		744
Kőházi Endre dr.: Közszállítási szabályzat	X	869
Professor Dr. Walther Schoenichen: Urdeutschland, Deutsch- lands Naturschutzgebiete in Wort und Bild(F. M.)	XI.	979
Zeitschrift für Weltforstwirtschaft. (Dr. Tomasovszky Imre)	XI.	980
Rapaics Raymund: A kenyér és táplálékot szolgáló növé- nyeink története. (Róth.)	XII.	1086
Waldheil-Kalender. (F. M.)	XII.	1087
Karl Helbig: Taun Gila. (F. M.)	XII.	1087
Vadászati és természetvédelmi naptárak 1935. évre (F. M.) ..	XII.	1088

KÜLÖNFÉLÉK:

Személyi hírek I. 80, V. 446, VI. 534, VII. 648, VIII—IX. 744, X. 870, XI.	982	
Halálozások .... I. 80, II. 99, III. 284, IV. 356, V. 464, VI. 535, VII. 649, XI. 982,	XII. 1088	
Első két magántanári próbaelőadás a főiskola erdőmérnöki osztályán	I.	82
A Mérnöktestületek Kongresszusának az erdőgazdaságunk te- rén mutatkozó tenivalókra vonatkozó javaslatai. (Dr. Tomasovszky Imre)	I.	82
Az 1933. évi agancskiállítás	I.	83
A csehszlovák államerdészet deficitje	I.	85
Jugoszláviában is fagazdasági tanácsot szerveznek	I.	85
A fák életkora	I.	85
Az osztrák fagazdaság szanálása	I.	86
Spanyolország erdészeti statisztikája. (Dr. Tomasovszky Imre)	II.	200
A Mérnöki Tanács tagjai 1934—1936. évekre	II.	200
Fagázshajtású omnibusz	II.	201
Műbelek fából	II.	201
Régi faburkolatú utca	II.	201
Felhívás az állástalan erdőmérnök kollégákhoz.....	II.	202
Felhívás	II.	202
Ajánlat erdei fenyőcsemeték szállítására	II.	202
Megemlékezés a világháborúban hősi halált halt m. kir. állami erdőmérnökökről	III.	285
Szilfák és fenyőfélék behozatali tilalma Angliában	III.	286
A Tiszántúli Faültetők Társaságának 1934. évi közgyűlése ..	III.	287

Törvényt hoztak Németországban az erdőpusztítások megakadályozására	III.	289
Regensburgban fát cukrosító gyártelepet létesítenek	III.	289
Olasz erdősitések	III.	289
Ferrugatti, a faszéngázautó feltalálója Budapestre érkezett ..	III.	289
Tűzfavétel a bizonyosoktól	III.	290
Helyreigazítás	III.	290
A Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének XV. közgyűlése	IV.	356
Felhívás	IV.	359
A gyümölcs egész évi kezelése	IV.	359
A „Budapesti Kereskedelmi Akadémia“ 1934. évi fakeskedelmi szaktanfolyama	IV.	360
Erdészeti kiállítás a Tenyészállatvásáron	IV.	360
Hová szabad fát ültetni. (Scherg Károly)	IV.	362
Vadkárok. (Szakértői vélemény.) (Hajdu István)	IV.	364
Németországban 1000 drb. fagázzal hajtott koezi van üzemben	IV.	367
Fagázautóbuszok Brünmben	IV.	367
Fagázahajtású motorkerékpárok	IV.	368
A madárvédelem további térhódítása Olaszországban	IV.	368
Ezeréves vízvezeték	IV.	368
A fa a tenger vizében a vasnál is tartósabb	IV.	368
A porosz állami erdőtisztek új címe	IV.	369
Sajtóhibák	IV.	369
A soproni gombaszakértői tanfolyam. (Ijjász Ervin)	V.	446
A gombamérgezések. (Dr. Szalóky József)	V.	447
Beszámoló a brandmajori madárvédelmi mintatelep első évi működéséről. (Ijjász Ervin)	V.	450
Konjunktúraváltozás a nemzetközi fapiacon?	V.	453
A földszugárzás és az erdők fejlődése	V.	453
A legkönnyebb fa	V.	454
Nagy erdőtűzek Erdélyben	V.	454
Magyar-osztrák ingyen nyaralási csereakció	V.	455
Sajtóhibák az Erd. Lapok 1934. IV. füzetében	V.	455
Hatásköri bírósági ítélet egy erdei kihágási ügyben	VI.	537
Az angol erdőgazdaság fejlesztéséről	VI.	540
Finn elismerés magyar tudományos tevékenységért	VI.	541
A földszugárzás fontos szerepe az erdőtenyésztésben. (Báró Lütgendorff)	VI.	542
Erdészeti és vadászati kiállítás Debrecenben. (Burdács Károly)	VII.	649
Az erdei fák gyökérszövedéséről	VII.	652
A művelésre alkalmas földterületek kihasználása Európában	VII.	652
Nagyterjedelmű erdősitések Németországban	VII.	652
Nagy erdősitési tervek Amerikában	VII.	652
A nem élő halak frissentartása	VII.	653
Németország kipusztult ragadozóiról	VII.	653
A facukor térhódítása	VIII—IX.	745
A csehszlovák állami erdőgazdaságok talpfáikat maguk impregnálják	VIII—IX.	746
Görögország erdőgazdaságából	VIII—IX.	746
Középeurópai faexportstatisztika	VIII—IX.	746
A párisi fagázkongresszus	VIII—IX.	746
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet szombathelyi osztályának dunántúli Mérnök-Nagygyűlése	VIII—IX.	747

Pályázati hirdetmény a m. kir. felsőbb szőlő- és borgazdasági tanfolyamra való felvételre	VIII—IX.	747
A Budapesti Mérnöki Kamara tagjainak név-, szak- és cím-jegyzéke	VIII—IX.	748
Erdei munkások biztosítása	VIII—IX.	748
Helyreigazítás	VIII—IX.	750
A hazai őshonos diófa felkutatása	X.	870
Gondolatok az Alföld-fásítás köréből. (S. K.)	X.	872
A lengyel állami erdők iparosítása	X.	876
Világosság-különbségek az erdőben	X.	876
Oroszország szállítja ismét a legtöbb fát Európának	X.	876
A vörösfenyő-zsindelyek tartósságáról	X.	876
Újabb szerek a fa égésének meggátlására	X.	877
A fahulladékok értékesítése Oroszországban	X.	877
A jávorszarvas vadászatról	X.	878
A madarak röpmagassága	X.	878
A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem bánya-, kohó- és erdőmérnöki karának tanévnyitó közgyűlése	XI.	983
Hozzászólás a próbakörökkel való erdőbecsléshez	XI.	985
Nagykőrös pótharasztpusztai erdeje történetelőtti őserdőmaradvány	XI.	987
A madarak repülésének gyorsasága	XI.	988
A fagázautók használatának előmozdítása Olaszországban ..	XI.	989
Az európai és Európán kívüli fát exportáló országok második konferenciája	XI.	989
Az Alföld-fásítás és a méhészet. (Ajtay Jenő ny. min. tan.)	XII.	1088
Értékesebb fafajok beegyítése erdeinkbe. (Béky Albert)	XII.	1094
Hozzászólás egy „hozzászólás”-hoz	XII.	1095
„Hozzászólás a próbakörökkel való erdőbecsléshez” című cikk szerzője	XII.	1098
Erdőmérnöki iroda átadó	XII.	1098
Változások az erdészeti szolgálat köréből	II.	203

Faanyagok és építési anyagok tájékoztató árai:

1934. évi január hónapban	I.	87
1934. évi február hónapban	II.	204
1934. évi március hónapban	III.	291
1934. évi április hónapban	IV.	370
1934. évi május hónapban	V.	456
1934. évi június hónapban	VI.	545
1934. évi július hónapban	VII.	565
1934. évi augusztus—szeptember hónapokban	VIII—IX.	571
1934. évi október hónapban	X.	879
1934. évi november hónapban	XI.	990
1934. évi december hónapban	XII.	1099
Hirdetések: I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII—IX., X., XI. és XII. füzetben.		
Mellékletek: Az erdőgazdaság szerepe a nemzeti munkában ..	I. füzet	
Scherg Károly: Sárvár	XI. füzet	
Az O. E. E. emlékirata az új erdőtörvényjavaslat néhány rendelkezésének módosítása tárgyában	XII. füzet	
1934. I—XII. füzetek tartalomjegyzéke	XII. füzet	